

PÖYTÄKIRJA

**Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n kahdennessatoista
sääntömääräisestä edustajakokouksesta 14.6.—17.6.1981**

Laatineet: Per-Erik Lundh ja Simo Elomaa

1981 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Siltasaarenkatu 3-5 A, 00530 Helsinki 53
Puhelin: (90) 77 211
ISBN 951-714-040-1

Gummerus Oy:n kirjapainossa
Jyväskylässä 1984

Sisällysluettelo

	Sivu
1. kokouspäivä	9—42
2. kokouspäivä	43—216
3. kokouspäivä	217—368
4. kokouspäivä	369—462
Kokouksen avaus	10—29
Kutsuvieraiden esittely	13
Valtiovallan tervehdys	14
Kotimaisten kutsuvieraiden tervehdykset	16
Ulkomaisten kutsuvieraiden tervehdykset	22
Kokousedustajien toteaminen	30—33
Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen	34—36
Kokousvirkailijoiden valitseminen	37
Työjärjestyksen hyväksyminen	38—39
Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen	39—40
Kokouksen valiokuntien valitseminen	41—42, 44—46
Edustajien päivärahan suuruudesta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta päättäminen	46—49
Kertomukset järjestön toiminnasta v. 1976—1980	49—50
Järjestön tilinpäätökset v. 1976-1980	50-52
Järjestön tilinpäätösten vahvistaminen v. 1976—1980 sekä vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle ja muille tilivelvollisille ...	52—53
Katsaus toimintaan v. 1976—1980 ja lähiajan toimintalinjat——	53—71
SAK:n puheenjohtaja Pekka Oivio	53
SAK:n II puheenjohtaja Olavi Hänninen	67
Hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta ..	71—74, 146—147
Järjestön puheenjohtajan ja muiden hallituksen varsinaisten ja varajäsenten valinta	133—136, 308—310
Puheenjohtajan vaali	133
II puheenjohtajan vaali	133
III puheenjohtajan vaali	134
Hallituksen varsinaisten jäsenten vaali	308
Hallituksen henkilökohtaisten varajäsenten vaali	309
Hallituksen yleisvarajäsenten vaali	310
Valtuuston puheenjohtajien ja muiden valtuuston jäsenten valinta	311-324, 339
Valtuuston puheenjohtajan vaali	311
Valtuuston varapuheenjohtajien vaali	311
Valtuuston varsinaisten ja varajäsenten vaali	313, 339
Tilintarkastajien ja heidän varamiestensä valinta	323
Hallituksen esitykset ohjelmiksi	74-79, 175-177, 339-341,
SAK:n hallituksen ohjelmaksi 1980-luvulla	342-346, 381-385, 418-446
SAK:n hallituksen ohjelmaksi 1980-luvulla	342-346, 381-385, 418-446

Energiapoliittinen selonteko ja kannanotto	79, 366
Tutkimuspoliittinen selonteko ja kannanotto	80, 361
Viestinäpoliittinen selonteko ja kannanotto	82, 358
Hallituksen esitys talousohjelmaksi v. 1981-1985	83, 370-374
Jäsenliittojen esitykset edustajakokoukselle 85, 147—148, 341—343, 346-358, 362-366, 375-384, 385-387, 394-443, 447-450	
Järjestövaliokunnan käsittelemät esitykset	
1. Palkansaajajärjestöjen yhteistyö (Metalli).	346
46. Ammattiosastojen oikeudet työpaikoilla (KNL).	347
47. Jäsenyys liitosta toiseen siirryttäessä (KNL).	348
48. Keskusjärjestön sääntöjen muuttaminen (KNL).	349
49. Järjestödemokratian noudattaminen (Metalli).	447
50. Säännöt toiminnan perusta (Metalli).	351
51. Järjestödemokratian kehittämisestä (Rakennus).	447
52. Teollisuusliittomuotoisen järjestäytyminen ja sen mukainen toiminta (Paperiliitto).	352
53. Teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen toteuttaminen (PTL).	352
54. Teollisuuden toimihenkilöiden järjestäytyminen (Paperiliitto).	354
59. Ammattiyhdistysliikkeen ja työväen sivistysjärjestöjen koulu- tusyhteistyön edelleenkehittämisestä (Rakennusliitto).	355
64. Työväenlehtien tukitoiminta (Toimittajaliitto).	356
Sääntövaliokunnan käsittelemät esitykset	
2. Keskusjärjestön sääntöjen muutos (Kirjaliitto).	147
Kansainvälisten asiain valiokunnan käsittelemät esitykset	
3. Toiminta ydinaseettoman Pohjolan puolesta (KNL).	385
4. Rauhantytön tehostaminen (Toimittajaliitto).	385
Talousvaliokunnan käsittelemät esitykset	
5. Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen (AKT)... 375, 380	
6. Työväenliikkeen rahalaitosten saattaminen tasapuoliseen asemaan (KTV).	376, 380
7. Työväenliikkeen piirissä ja sitä lähellä olevien pankkien toiminnan kehittäminen (Metalli).	377
8. Työväen rahalaitosten neuvottelukunnan perustaminen — tavoitteena työväen osakepankki (PTL).	378, 380
9. Työväen pankkitoiminnan eheyttäminen kevään 1983 valtuus- toon mennessä (Kirjaliitto).	378, 380
10. Työväen rahalaitosten yhteistyömuotojen kehittäminen (SM-U).	379, 380
SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunnan käsittelemät esitykset	
11. SAK:n jäsenliittojen työehtosopimusten autonkuljettajia koskevat palkkamääräykset (AKT).	394
12. Lyhyissä työsuhteissa olevien muusikkojen ja muiden työn- tekijöiden työsuhte- ja sosiaaliturvan kehittäminen (HRHL, Muusikkoliitto SM-U).	395
13. Toimintaan SAK:n ohjelmien toteuttamiseksi (KNL).	396
14. Työehtosopimuspolitiikan kehittäminen (KNL).	434
15. Kahden viikon talviloman toteuttaminen (KNL).	398
16. Makalanselkän kehittäminen muiden pohjoismaiden mallin	399

18. Äitiys- ja vanhempain loma-ajan ansiomenetyksen korvaaminen (HRHL)	401
19. Työsuhteen kestoon sidotuista etuuksista (Rakennusliitto) —	402
20. Viivästyneiden työpalkkasaatavien korko (KNL)	404
21. Yksityistäminen — uhka työväenliikkeen yhteiskunnalliselle uudistustyölle (KTV)	405
22. Uuden teknologian seuraukset (SEL)	407
23. Kauppapaikkapolitiikka mukaan yhteiskuntasuunnitteluun (Liikeliitto)	409
24. Yksityisten palvelualojen merkitys ja kehitysnäkymät (HRHL, Liikeliitto)	436
25. Palvelualojen huomioonottaminen SAK:n toiminnassa ja kolmannen sihteerin toimi (AKT, HRHL)	438
26. Raskaana olevien naisten suojelu (KNL)	439
27. Ammattitautijärjestelmän uudistaminen (KNL)	440
28. Ammattitautilain ja -asetuksen uudistaminen (TVL)	442
29. Terapeuttisten toimenpiteiden kustannusten korvaaminen (SEL)	412
30. Invalidihuoltolain muutokset (Kirjaliitto)	413
31. Työpaikkaruokailun kehittäminen (KNL)	414
32. Vanhempien oikeudet lapsen sairastaessa (TVL)	415
33. Työttömät naiset ja piilotyöttömyys (Rakennusliitto)	417
34. Työttömyyskassalain muuttaminen (TVL)	418
35. Sosiaaliturvajärjestelmän kehittäminen välinputoamisen estämiseksi (TVL)	419
36. Putki- ja putkieristysalan työntekijöiden eläketurvan järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä (Rakennusliitto)	420
37. Valtion eläkelain työkyvyttömyyseläkkeen laskemisen uudistaminen (VTY)	421
38. Työajan lyhentämishohjelma (Metalliliitto)	422, 399
39. Työajan lyhentämisestä (Rakennusliitto)	423, 399
40. Kesälomakauden lyhentäminen (SEL)	423
41. Osa-aikatyön haittojen selvittäminen (VTY)	424
42. Talonmiesten työaikalain kumoaminen (VTY)	426
43. Työaikalain uudistaminen (VTY)	427
44. Työväenehtoinen vakuutustoiminta (KTV)	428
45. Yhteistoimintalain muuttaminen (KNL)	430
56. Työmarkkinaopetuksen tehostaminen (Metalliliitto)	431
57. Tasa-arvon edistäminen ammattiyhdistysliikkeen koulutuksessa (Metalliliitto)	432
58. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (Metalliliitto)	433
Kulttuurivaliokunnan käsittelemät esitykset	
55. Ammattiyhdistysopistojen työskentely julkisen sektorin kannalta (KTV)	341
60. Koulutus- ja muut palvelut pienliitoille (SSSL)	342
Energia-, tutkimus ja viestihäpoliittisen valiokunnan käsittelemät esitykset	
61. Ammattiyhdistyslehdistön taloudellisen aseman parantaminen (Metalliliitto)	362
62. Työväenlehdistyslehti (Rakennusliitto)	363
63. Työväenlehdistyslehti (Rakennusliitto)	363

Yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12, 17, 18, 19 ja 20	86-133, 136-145, 148-308, 325-338
Edustajakokouksen lausumat	388—393, 450—456
Ajankohtainen julkilausuma	452
Kansainvälinen lausuma	388
Suomenruotsalaisten jäsenten erityiskysymykset	450
E-liike vahvaksi -lausuma	391
Lausuma työpaikkojen siirtämisestä toiselle paikkakunnalle tehtaiden jälleenrakentamisen yhteydessä	393
Tiedoksianto tasa-arvotyöryhmän työstä	369
Sähkeet ja tervehdykset	456
Kokouksen päättäminen	457
Veturi miesten tervehdys Pekka Oiviolle	462
Liitteet	463-471
SAK r.y:n säännöt	463

Erillisinä painetut ohjelmat ja selonteot

- "SAK:n tavoitteet 1980-luvulla" (1981)
- "SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla" (1981)
- "SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma" (1981)
- "Ammattiyhdistysliike ja energiapolitiikka" (1981)
- "Ammattiyhdistysliike ja tutkimuspolitiikka" (1981)
- "Ammattiyhdistysliike ja viestintäpolitiikka" (1981)

SAK:n ja VTY:n LIITTOJEN
VIRALLISET NIMET

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.
Hotelli ja Ravintolahenkilö-
kunnan Liitto HRHL r.y.

Ilmailualan Unioni r.y.

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Kunnallisten työntekijäin ja
viranhaltijain liitto KTV r.y.

Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.

Liiketyöntekijäin Liitto r.y.

Maaseututyöväen Liitto r.y.

Metallityöväen Liitto r.y.

Paperiliitto r.y.

Puutyöväen Liitto r.y.

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Suomen Elintarviketyöläisten
Liitto SEL r.y.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Suomen Laivanpäälystöliitto

— Finlands SkeppsbefälsÖrbund r.y.

Suomen Merimies-Unioni

— Finlands Sjömans-Union r.y.

Suomen Muusikkojen Liitto r.y.

Suomen Sosialidemokraattinen

Sanomalehtimiesliitto r.y.

Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto

TVL r.y.

Toimittajaliitto r.y.

Yleinen Lehtimiesliitto r.y.

Virkamiesten ja Työntekijäin

Yhteisjärjestö VTY r.y.

Postiliitto r.y.

Rautatieläisten Liitto r.y.

Suomen Poliisien Liitto r.y.

Tullimiesliitto r.y.

Valtion työntekijäin ja

viranhaltijain liitto r.y.

Vankilavirkailijain Liitto VLL r.y.

Veturimiesten Liitto r.y.

EPÄVIRALLINEN
LYHENNE

(AKT)

(IAU)

(KTL)

(KIINTEISTÖLIITTO)

(KNL)

(LPL)

(LIIKELIITTO)

(MAALIITTO)

(METALLI)

(PTL)

(RAKENNUSLIITTO)

(KIRJALIITTO)

(SLPL-FSBF)

(SM-U)

(MUUSIKKOLIITTO)

(SSSL)

(SÄHKÖLIITTO

tai SSTL)

(TEKERI)

(TLML)

(TEVA)

(PL)

(SPL)

(VTVL)

(VML)

Pöytäkirja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n kahdennestoista sääntömääräisestä edustajakokouksesta, joka pidettiin 14. — 17. päivänä kesäkuuta 1981 Helsingissä Finlandia-talon konserttisalissa alkaen ensin mainittuna päivänä kello 11.00. Saapuvilla olivat päätösvaltaisina edustajina pöytäkirjaan merkityt 418 SAK:n jäsenliittojen valitsemaa edustajaa, poissa oli 5 edustajaa. Edelleen oli läsnä 21 SAK:n hallituksen jäsentä, poissa 1, kaksi tilintarkastajaa, hallituksen henkilökohtaisia ja yleisvarajäseniä ja ammattiyhdistysliikkeen toimitsijoita.

Ensimmäinen kokouspäivä

Sunnuntaina kesäkuun 14. päivänä 1981 kello 11.00

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XII edustajakokous alkoi sunnuntaina kesäkuun 14. päivänä 1981 klo 11.00 Helsingissä Finlandiatalon konserttisalissa, joka oli tilaisuutta varten koristettu kukkaasetelmin. Puhujakorokkeen yläpuolella oli suurikokoinen SAK:n merkki ja tunnusjulistite: "Yhdessä eteenpäin — Elämä turvalliseksi — Vahva SAK!" Pääsisäänkäynnin yläpuolella, salin perällä, oli SAK:n lipun tunnukset: "Työ — Oikeus — Demokratia — Rauha".

Salin sivuilla olivat seuraavat tunnukset: "Tavoitteena täystyöllisyys", "SAK — Tasa-arvon puolesta", "Solidarisuus — Rauha — Aseidenriisunta" sekä ruotsinkieliset tunnukset: "Enighet — Framsteg — Trygghet — Ett starkt FFC" ja "Arbete — Rätt — Demokrati — Fred". Korokkeen sivuilla oli salkoihin kiinnitettyinä Suomen ja SAK:n liput. Kokoustalon edustalla oli juhlaliputus.

Avajaistilaisuus

Sen jälkeen kun kokousedustajat, koti- ja ulkomaiset kutsuvieraat sekä muut kokouksen osanottajat olivat asettuneet paikoilleen, Helsingin Työväenyhdistyksen Puhallinorkesteri johtajanaan Esa Pethman esitti musiikkikappaleet: Kohti uutta päivää, Yksi ruusu on kasvanut laaksossa ja Warsavjanka.

Kokouksen avaus, kutsuvieraiden esittely ja tervehdykset

Musiikkiesityksen päätyttyä puhujakorokkeelle astui SAK:n puheenjohtaja Pekka Oivio, joka avasi kokouksen seuraavin sanoin:

Herra pääministeri!

Arvoisat ministerit!

Kunnioitetut kotimaiset ja ulkomaiset kutsuvieraat!

Julkisen sanan edustajat!

Arvoisat kokousedustajat!

Hyvät ammattiyhdistystoverit!

Kokoontuessamme tänään SAK:n XII edustajakokoukseen, takanamme on monivaiheinen ja työntäyteinen edustajakokouskausi. Ympäröivä maailma ja yhteiskunta on kokenut monia muutoksia. Kansainvälistä kehitystä on leimannut epäluulon, jännityksen ja asevarustelun kiihtyminen. Kansainvälisessä taloudessa on ilmennyt monia ongelmia, joilla on ollut suoranainen vaikutus mm. energian hintojen housun muodossa myös Suomen kansantalouteen. Maailman vähäosainen enemmistö edellyttää oikeutettua maailmanlaajuisessa tulonjaossa muutosta ja solidaarisuutta köyhyyttä, riistoa ja väkivaltaa vastaan. Työ rauhan ja aseidenriisunnan puolesta sekä liennytyskehityksen vauhdittamiseksi, ovat ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisen yhteistyön ja maamme rauhantahtoisen ja hyvään naapuruussopuun rakentuvan ulkopoliittikan keskeinen tavoite. Rauhalla, aseidenriisunnalla ja liennytyksellä ei ole todellista inhimillistä elämää kunnioittavaa vaihtoehtoa.

Vaikka kotimaiset ongelmamme tuntuvatkin pieniltä verrattaessa niitä kansainvälisiin ongelmiin, on aiheellista todeta, että edustajakokouskaudella olemme kokeneet syvän vaikean taloudellisen laman ja korkean työttömyyden vuosia. Se on tuonut turvattomuutta ja taloudellisia sekä sosiaalisia ongelmia palkansaajaperheisiin ja erityisesti nuorisomme elämään. SAK on osaltaan vaikuttanut siihen, että maamme taloudellinen perusta olisi mahdollisimman hyvä ja talouspolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi nostetaan täystyöllisyys. Suomi on nostettu pahimmasta lamasta.

SAK:lainen ammattiyhdistysliike on pyrkinyt jäsenkuntansa etuja ajatellen painottamaan taloudellisen kokonaiskehityksen merkitystä työllisyyden ja tuloksellisen työmarkkinapolitiikan kannalta. Olemme pyrkineet keskittyä ja pitkäjänteiseen ja uskottavaan sopimuspolitiikkaan. Palkansaajien taloudellista ja sosiaalista asemaa on vaikeuksista huolimatta edustajakokouskaudella kyetty kohottamaan ja työelämää asteittain uudistamaan ja demokratisoimaan.

Solidaarisuus työmarkkinapolitiikassa sen sijaan antaa aihetta kriittisyyteen. Oikeistolaisuuden kasvu ja työnantajapolitiikan kiristyminen ovat sellaisenaan kaventaneet uudistuspolitiikan liikkumatilaa ja lisänneet epäsolidaarisuutta yhteiskuntapolitiikassa. Arviointini olisi kuitenkin puolinen ellen peräänkuuluttaisi myös ammattiyhdistysliikkeen sisällä mää-

rätietoisempaa suhtautumista solidaarisuuteen niin sopimuspolitiikassa kuin järjestösuhteissakin.

Kokoonnumme tähän edustajakokoukseen sisäisesti eheytyneenä. Kokousvalmistelut ovat sujuneet hyvässä yhteistyöhengessä. Haluan tämän tuoda esille siksi, että me olemme siirtyneet 80-luvulle yli miljoonan palkansaajan uudistusliikkeenä ja sisäiset yhteistyösuhteemme ovat liittojen ja eri mielipidesuuntien kesken varsin hyvät.

70-luku on ollut palkansaajien itsetunnon nousun ja voimakkaan järjestäytymisen aikaa. Tästä meidän on hyvä jatkaa ja liikettämme vahvistaa. Tuleva edustajakokouskausi on todennäköisesti päättyvään nähden erilainen. Maailmantalouden olosuhteet muuttuvat, taloudellinen kasvu kansainvälisesti ja kotimaassa saattaa hidastua ja kiristää kamppailua tulonjosta. Tieteen ja tekniikan voimaperäinen käyttö muuttaa työelämää ja vaikuttaa myös työllisyyteen sekä työn sisältöön. Palkansaajien asemassa ja ammateissa tapahtuu muutoksia. Näiden muutosten hallitseminen ja turvalliseksi tekeminen on välttämätöntä.

Uskon tulkitsevani monien käsityksiä toteamalla, että jäsenkunta kohdistaa ammattiyhdistysliikkeeseen uusia odotuksia niin tavoitteiden kuin sisäisen toiminnankin osalta. Aineellisen perusturvallisuuden ja toimeentulokysymyksen lisäksi ammattiyhdistysliikkeen on 80-luvulla kiinnitettävä aikaisempaa suurempaa huomiota ihmisten henkisen hyvinvoinnin ja elämisen laadun peruskysymyksiin.

Politiikkamme johtavana periaatteena tulisikin olla painottuminen määrästä laatuun niin ikään liikkeemme tulee sisäisesti kehittyä ja muodostua jäsenistölle entistä läheisemmäksi. Tarvitsemme uudenlaista solidaarisuutta myös järjestötyössä.

80-luvun yhteiskuntapolitiikan tuloksia tullaan mittaamaan erityisesti sillä, miten me onnistumme ihmisten perustarpeen työllisyyden parantamisessa. Työ ei ole vain keino tulla toimeen, vaan tärkeä osallistumisen, vaikuttamisen, itsensä kehittämisen ja yhteiskunnallisen juurtumisen muoto. Työ luo hyvinvointia ja mahdollistaa ihmisarvoiseen elämään. 80-luvun tulee olla taloudellisen demokratian ja työelämän demokratisoimisen vuosikymmen. Työ ja työsuhteet on tehtävä turvallisemmiksi. Suomalaisella yhteiskunnalla ja elinkeinoelämällä ei pitäisi olla varaa hukata sitä henkistä pääomaa, jota palkansaajien parempi osallistuminen ja vaikuttaminen työelämässä tuo mukanaan.

Kunnioitetut kutsuvieraat, hyvät toverit!

SAK:n ja kaikkien työmarkkinajärjestöjen paikka yhteiskunnassa on erityisesti taas kerran viime aikoina herättänyt keskustelua. Siksi on selkeäsanaisesti todettava, että SAK on työmarkkinajärjestö, yhteiskunnallinen etu- ja painotusjärjestö sekä työväenjärjestö. Me haluamme ylläpitää asiallisia yhteistyösuhteita työnantajajärjestöihin, eduskuntaan ja hallitukseen. Erityisen tärkeänä me pidämme luottamuksellisten suhteiden ylläpitämistä työväenpuolueisiin ja muihin palkansaajajärjestöihin. SAK ei tavoittele eduskunnalle ja hallitukselle kuuluvaa valtaa. Me toimimme vastaisuudessakin lakien puitteissa ja parlamentaarista elämänmenoa tukien, mutta pidätämme itsellemme oikeuden vaikuttaa lakien muuttamiseksi silloin,

kun se jäsenkuntamme etujen kannalta on tarpeen. Nykymuotoinen tulopolitiikka puolestaan edellyttää, että ammattiyhdistysliikkeen näkökannat tulevat otetuiksi huomioon myös yhteiskunnan yleisessä kehittämisessä.

Eduskunnan asema ja arvovaltaongelmien syyt eivät ole työmarkkinapolitiikassa ja ammattiyhdistysliikkeessä, sen ovat mielestäni selvästi osoittaneet viime päivienkin tapahtumat. Eikö olisi rehellisempää todeta, että eduskunnan asema on niin jämäkkä kuin se puolueiden ja kansanedustajien voimin tehdään. Kansanvaltaa ja politiikan jämäkkyyttä lisäisi myös perustuslain tiukkojen määrävähemmistösäädösten lieventäminen. Puolueiden ei pidä siirtää vastuuta omista yhteistyöongelmistaan työmarkkinapolitiikan syyksi. Ammattiyhdistysliikkeen eriyttäminen yhteiskunnallisen päätöksenteon ulkopuolelle ei ole mahdollista eikä se ole maallemme hyväksi.

Syvämmisemmin tarkasteltuna ammattiyhdistysliike on palkansaajille tärkeä demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen väline. Suomalainen demokratia olisi tuntuvasti heikompi ilman ammattiyhdistysliikkeen toimintaa ja sen rakentavaa osuutta yhteiskunnassa. Olisikin korkea aika yhteiskunnan antaa suurempaa tunnustusta maamme palkansaajille heidän työstään maamme rakentamisessa ja hyvinvoinnin luoja.

Hyvät toverit! Nyt alkavaa edustajakokousta voisi luonnehtia eheytyneen ja paikkansa vakiinnuttaneen SAK:n 80-luvun linjanvetokokoukseksi. Haasteet ovat suuret, mutta liikkeemme toimii niiden voittamiseksi.

Edustajakokoustunnuksemme on "Yhdessä eteenpäin — Elämä turvallisiksi — Vahva SAK". Siinä on tavoitteemme ja neuvo siihen pyrkimiseksi.

Vainajien muisto

Hyvät kokousedustajat! Ammattiyhdistysliike on ihmisten liikettä paremman huomisen puolesta. Kun nyt teemme kauaskantoisia ratkaisuja tulevaisuuteen, on meidän syytä muistaa niitä tovereita, jotka ovat poistuneet joukostamme pitkän ja rikkaan päivätyön jälkeen tai kesken kiireisintä työpäivää.

Vuoden 1976 edustajakokouksen jälkeen on tuoni korjannut valtuuston jäsenet Kaija Ikäheimosen, Allan Järvisen ja Pauli Kovanen sekä SAK:n henkilökunnasta Aino Davidsonin ja Helena Korhosen sekä eläkkeellä olleen Runar Gustafssonin. Joukostamme on poistunut myös SAK:n hallituksen entinen jäsen Kirjaliiton entinen puheenjohtaja Erkki Nissinen.

Pyydän kokousta hetken hiljaisuudella kunnioittamaan heidän ja kaikkien nimeltä mainitsemattomien joukostamme poistuneitten ammattiyhdistystovereitten muistoa.

Vainajien muistoa kunnioitettiin hetken hiljaisuudella orkesterin esittäessä surumusiikkia.

Arvoisat kokousedustajat, toverit!

SAK:n jäsenkunnan katseet kääntyvät näiden päivien aikana tänne kokouksemme. Tekemillämme päätöksillä on merkitystä koko maamme ja

ennen muuta sen palkansaajakunnan kannalta. Vastuu on suuri, mutta olen vakuuttunut, että me siitä selviämme. Toivon, että kokoustyöskentelymme on rakentavaa ja keskustelu vilkasta. Arvoisat kutsuvieraat, hyvät kokousedustajat, toverit. Kokouksessamme tänäänkin liehuva värikäs SAK:n lippu vihittiin keskusjärjestön 50-vuotisjuhlassa vuonna 57. Vihkiäispuheessaan sittemmin edesmennyt senaattori, SAK:n entinen puheenjohtaja Os-kari Tokoi tähdensi, ettei se ole uhman lippu, vaan korostaa työn vapaut-tavaa voimaa. Hän sanoi: "Kauan eläköön ja korkealle liehukoon nyt ko-hottamamme työn, oikeuden, demokratian ja rauhan lippu." Nämä sanat, hyvät toverit, velvoittavat meitä nyt ja tulevaisuudessa. Vahva SAK on palkansaajan turva myös 80-luvulla. Toivotan teidät kaikki sydämellisesti tervetulleiksi SAK:n XII edustajakokoukseen.

Kokouksen avatuksi julistaminen

Julistan täten Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XJj, edustajakokouksen avatuksi.

Kokouksen avaus vahvistettiin.

Puhetta ryhtyi johtamaan Pekka Oivio.

Kutsuvieraiden esittely

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Hyvät kokousedustajat. Meillä on ilo nähdä kokouksessamme varsin arvovaltaisia kotimaisia ja ulkomaisia kutsuvie-raita.

Valtiovallan edustajina läsnä ovat pääministeri Mauno Koivisto ja kauppa- ja teollisuusministeri Ulf Sundqvist, Helsingin kaupunkia edustaa valtuuston puheenjohtaja Harri Holkeri, Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta sen puheenjohtaja Kalevi Sorsa ja Suomen Kommunistista Puo-luetta puheenjohtaja Aarne Saarinen. Akavaa edustaa puheenjohtaja Sa-muli Apajalahti, Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliittoa TVK:ta puheenjohtaja Matti Kinnunen, sekä Suomen Teknisten Toimi-henkilöjärjestöjen Keskusliittoa STTK:ta toinen puheenjohtaja Juhani Sal-menkaita. Lisäksi edustettuina ovat SAK:n kanssa läheisissä yhteistyösu-h-teissa olevien järjestöjen ja liikelaitosten edustajat sekä joukko ammattiyh-distystovereita ja muita ystäviämme.

Vielä kerran: sydämellisesti tervetuloa!

Ulkomaisten kutsuvieraiden esittely

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Ulkomaiset kutsuvieraamme esittelee SAK:n kansainvälisten asiain sihteri Markku Jääskeläinen. Ole hyvä!

Kansainvälisten asiain sihteri Markku Jääskeläinen. Toveri puheenjohta-ja, hyvät toverit, bästa kamrater, dear brothers and friends. Ensiksi esitte-len Ruotsin LO:n puheenjohtajan Ruotsin ammattikeskusjärjestön LO:n puheenjohtajan Gunnar Nilssonin ja tes-osaston toimitsijan Inge Janeruk-sen. Tervetuloa. Ruotsin toimihenkilökeskusjärjestöä TCO:ta edustaa teol-lisuustoimihenkilöliiton puheenjohtaja Inge Granqvist.

Norjan ammattikeskusjärjestö LO:n puheenjohtaja Tor Halvorsen ja

sihteeri Ole Knapp tulevat myöhemmin illalla. Täällä ovat paikalla kansainvälinen sihteeri Kaare Sandegren ja aluesihteeri Hans Nordahl.

Tanskan LO:ta edustaa järjestön varapuheenjohtaja Knud Christensen, joka on samalla Pohjolan Ammatillisen Yhteisjärjestön puheenjohtaja. Tanskan toimihenkilökeskusjärjestö FTF:ää edustaa sihteeristön päällikkö Svend Skovbro Larsen.

Islannin ammattikeskusjärjestö ASI:a edustaa järjestön Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton puheenjohtaja Sigurdur Gudmundsson.

Neuvostoliiton Ammattiyhdistysten Keskusjärjestön VZSPS:n valtuuskuntaa johtaa sen puheenjohtaja Aleksej Shibajev, ja siihen kuuluvat kansainvälisen osaston päällikkö Vsevolod Mozhaev, puheenjohtajan neuvonantaja Rostislav Dolgoplov ja kansainvälisen osaston työntekijä Aleksandr Vlasenko.

Unkarin keskusjärjestö SZOT:sta valtuuskunnassa ovat pääsihteeri Sandor Gaspar, kansainvälisen osaston päällikkö Karoly Slovatsik ja työntekijä Maria Boda.

Jugoslavian keskusjärjestöä edustaa puhemiehistön jäsen Predrag Pe-
•SB^SS^fki, sgftä kansainvälisen osaston työntekijä Milja Atanackovic.

Saksan Demokraattisen Tasavallan keskusjärjestö FDGB:tä edustavat sihteeri Heinz Neukranz ja työntekijä Hiltrud Fritz.

Saksan Liittotasavallan DGB:tä edustaa DGB:n johdon jäsen, Kansainvälisen Liiketyöntekijäin Liiton FIET:n puheenjohtaja Gunter Stephan.

Hollannin ammattikeskusjärjestön FNV:n puheenjohtaja Wim Kok, joka on myös Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön puheenjohtaja, on järjestönsä edustajana.

Ison Britannian TUC:n edustaja, Opettajaliiton pääsihteeri Fred Jarvis saapuu myöhemmin tänään.

Lisäksi kansainvälisistä järjestöistä ovat mukana seuraavat: Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n pääsihteeri Otto Kersten, Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön EAY:n pääsihteeri Mathias Hinterscheid, Pohjolan Ammatillisen Yhteisjärjestön pääsihteeri Lenart Forsebäck, OECD:n yhteydessä toimivan neuvonantajan ay-komitean TUAC:n pääsihteeri Kari Tapiola, sekä Maailman Ammattiyhdistysten Liiton MAL:n sihteeri Boris Averianov.

Toveri puheenjohtaja, toivotan vielä edustajakokouksen puolesta vieraat tervetulleiksi.

Lausuntaa

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Nyt meillä on ilo kuulla teatterinjohtaja Lasse Pöystin lausuntaa.

Teatterinjohtaja Lasse Pöysti lausui Otto Mannisen "Muistojen tie"-kokoelmasta runon "Hanhien Marssi".

Valtiovallan tervehdys

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Valtiovallan tervehdyksen esittää pääministeri Mauno Koivisto. Luovutan puheenvuoron pääministeri Mauno Koivistolle. Ole hyvä!

Pääministeri Mauno Koivisto: Arvoisa puheenjohtaja, kunnioitetut edustajakokousedustajat, hyvät toverit. SAK:n päättyvä edustajakokouskausi on sattunut vaiheeseen, jolloin maassamme on ankarasti ponnisteltu taloudellisen kehityksen kääntämiseksi parempaan suuntaan. Eduskunnan, hallituksen, etujärjestöjen ja muiden vaikuttavien tahojen kesken on löydetty siinä määrin yhteisymmärrystä, että on voitu menestyksellisesti harjoittaa pitkäjänteistä talouspolitiikkaa erilaisissa suhdannevaiheissa.

Ammattiyhdistysliikkeen ja ennen kaikkea suurimman keskusjärjestön SAK:n myötävaikutuksilla on ollut ratkaiseva merkitys tässä myönteisessä kehityksessä. Ammattiyhdistysliikkeessä on huolellisesti perehdytty taloudellisiin syy- ja seuraussuhteisiin ja tehty niistä johtopäätökset sopimuspolitiikkaa varten.

Voimassa oleva kaksivuotinen tuloja koskeva kokonaisratkaisu turvaa omalta osaltansa kilpailukyvyn ja antaa paremmat mahdollisuudet työllisyyden hoitamiseen kun olisi antanut monille aikaisemmille korkeasuhdannevaiheille tyypillinen ulosmittausratkaisu. Suurten kokonaisratkaisujen synnyttäminen on tuskallista, kuin on soviteltava yhteen toisaalta taloudellisten etujärjestöjen toisaalta poliittisten järjestöjen pyrkimyksiä jotka menevät joskus yllättävälläkin tavalla ristiin. Tämänkin kevään ratkaisun käsittelyn aikana on vannottu ettei koskaan enää ja ilmaistu huoli parlamentarismien jäämisestä etujärjestöjen sanelupolitiikan jalkoihin.

Jokaisella tulokierroksella on omat erityispiirteensä, jotka eivät sellaisenaan toistu. Uutta samanlaista pekkastratkaisua ei enää voi syntyä. Sen sijaan voidaan tulevaisuudessakin tarvita laajahkoja kokonaisratkaisuja tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi.

Taloudelliset tutkimuslaitokset ovat vastikään esittäneet keskipitkän aikavälin ennusteita Suomen taloudellisesta kehityksestä. Ennusteista muodostuva kuva lupaa vaikeuksia ennen muuta työllisyydessä, mutta yleisesti ottaen näkymät eivät ole kovin huonot ja ainakin ne ovat paremmat kuin monilla muilla teollisuusmailla.

Koulutetun työvoiman kotimaisten raaka-ainevarojen suhteellisen modernin tuotantokoneiston ja edullisen kauppapoliittisen asemamme turvin meillä on hyviä edellytyksiä selviytyä maailmantalouden muutosvaiheessa. Joudumme tekemään enemmän työtä ja sitäkin suuremmalla syyllä huolehtimaan siitä, että työn tulokset jakaantuvat oikeudenmukaisesti. On pidettävä huolta myös yhteiskunnallisesta kilpailukyvyistä. Lyhyellä tähtämällä taloudellinen kasvu näyttää olevan hidastumassa ja työllisyys heikkenemässä. Ensi vuoden budjetin valmistelussa joudutaan sovittamaan yhteen kovin ristikkäisiä vaatimuksia. Talouspolitiikka kokonaisuudessaan ennen muuta rahapolitiikka tähtää elvytykseen, joskin finanssipolitiikassa on varaa vain lieviin elvytystoimiin. jos vienti ja investoinnit kehittyisivät ennakoitua suotuisammin saattaisivat voimakkaat elvytystoimet jyrkentää suhdannenousua ja johtaa inflatoriseen kehitykseen.

Mikäli taas edessä olisikin odotettua jyrkempi taantuma ei olisi mielekäästä käyttää elvytysvaraa liian aikaisessa vaiheessa. Suurimmat riskit sisältyvät tällä hetkellä inflatoriseen kehitykseen. Kokonaisratkaisuun liittyneillä työmarkkinajärjestöillä on oikeus odottaa valtiovallalta ja muil-

ta asiaan vaikuttavilta tahoilta päättäväistä toimintaa inflaation kurissa-pitämiseksi.

Haluaisin tässä tilaisuudessa omasta ja valtioneuvoston puolesta esittää SAK:n eroavalle puheenjohtajalle Pekka Oiviolle lämpimät kiitokset hänen merkittävästä työstään suomalaisen yhteiskunnan hyväksi. Pekka Oivion joviaali hahmo kuuluu yhteen viime vuosien saavutusten kanssa. Toivotan edustajakokoukselle ja siinä valittavalle uudelle johdolle mitä parhaita menestystä.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitän toveri pääministeriä näistä sanoista. Todellakin meillä on siinä määrin yhteisymmärrystä riittänyt menneinä vuosina, että toimeen on tultu. Sovittelemista on riittänyt, mutta todennäköistä on, että tätä sovittamisen tarvetta on jäänyt tulevillekin vuosille, että tästä voin seuraajaani lohduttaa. Kiitos!

Kotimaisten kutsuvieraiden tervehdykset

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Seuraavan tervehdyspuheenvuoron luovutan Helsingin kaupungin valtuuston puheenjohtajalle Harri Holkerille. Ole hyvä!

Helsingin kaupungin valtuuston puheenjohtaja Harri Holkeri: Herra pääministeri, herra ministeri, kunnioitettu SAK:n puheenjohtajisto, arvoisat edustajakokouksen ulkomaiset vieraat, hyvät edustajakokouksen osanottajat, hyvät naiset ja herrat. Helsingin kaupungin puolesta minulla on kunnia toivottaa teidät SAK:n kahdenkentoista edustajakokouksen osanottajat tervetulleeksi tänne kaupunkiimme, jonka esittelyä minulla tässä yhteydessä ei ole mahdollista kokonaisuudessaan suorittaa. Me Helsingin kaupungin edustajat arvostamme suuresti sitä, että arvovaltainen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on valinnut pääkaupungin tämän valtakunnallisesti merkittävän kokouksen isäntäkaupungiksi. Toivon, että tämä Finlandia-talo kokouspaikkana teitä tyydyttää ja että sen palvelut tulevat vastaamaan toiveitanne. Isäntinä toivomme, että puitteet olisivat tämän tärkeän kokouksen arvon mukaiset. Toisaalta voin myös kuitenkin todeta, että Finlandia-taloa parempaa ei meillä helsinkiläisillä ole teille eikä muillekaan kokouksille tarjota. Itse asiassa me täällä Helsingissä olemme sitä mieltä, että Finlandia-talo symbolisoi vaikuttavalla tavalla viimeisimmän vuosikymmenen kuluessa Helsingin kaupungin toimintakuvassa tapahtunutta muutosta.

Helsingistä on kasvanut merkittävä ja arvostettu koti- ja ulkomaisten kokousten kaupunki. SALT-neuvottelut ja ETYK antoivat meille mainetta kansainvälisenä rauhan ja luottamuksellisen yhteiselon puolesta työskentelevänä kaupunkina. Suurten kokousten onnistuneet ja tehokkaatkin järjestelyt sekä maamme poikkeuksellisen kaunis ja omaleimainen luonto ovat antaneet meille lisääntyvässä määrin mahdollisuuksia toimia erilaisten kongressien isäntinä ja matkailusta on kasvanut tärkeä suomalainen elinkeino. Vuosittain pelkästään tänne Helsinkiin saapuu lähes neljä miljoonaa matkailijaa, joista ulkomaalaisia on puolitoista miljoonaa. Matkailun työ-

listävä vaikutus on erittäin merkittävä, yhä useampi suomalainen saa toimeentulonsa matkailu-, majoitus- ja palveluelinkeinoista.

Kokousten merkitys kasvaa jatkuvasti ja niinpä tänä vuonna odotetaan Helsinkiin noin 30 000 ulkomaista kokousvierasta. Täysin mahdollonta on arvioida niiden rautatieasemalta, lentoasemalta ja linja-autoista sekä yksityisautoista päivittäin purkautuvien toisipaikkakuntalaisten lukumäärää, joka saapuu Helsinkiin mitä erilaisimpiin suurempiin ja pienempiin kokouksiin ja neuvonpitoihin. Luku on kuitenkin sadoissatuhansissa päivittäin. Meidän mielestämme Helsinki on kokousten kaupunki. Uskallan väittää tai ainakin toivoa, että te arvoisat edustajakokouksen osanottajat olette täällä pääkaupungissa hyvissä käsissä. Täällä alkaa olla kokemusta kokousten pidossa, mutta toivottavasti löydätte tien myös ystävällisen helsinkiläisen sydämeen. Sekin on olemassa ja toivottavasti myös sää ja muut olosuhteet ovat otolliset viihtyisään Helsinkiin. Toivotan teidät sydämellisesti tervetulleiksi Helsinkiin ja tänne Finlandia-talolle ja toivotan edustajakokoukselle menestyksellistä työskentelyä ja hyviä päätöksiä.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Harri Holkeria esittämästään tervehdyksestä Mekin yritämme silloin tällöin kantaa kortemme kekoon matkailun muodossa. Kokoamme tänne aina joskus — niin kuin tänä päivänäkin — matkailijoita sekä kotimaasta että ulkomailta. Uskon, että heiltä joku markka tänne Helsinkiinkin jää. Tosin mekin puolestamme aina silloin tällöin uskallamme vähän verottaa Helsingin kaupunkia hyvässä yhteisymmärryksessä sen tarjoaman vieraanvaraisuuden muodossa, josta parhaat kiitokset Helsingin kaupungille.

Seuraavan puheenvuoron luovutan Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puheenjohtajalle Kalevi Sorsalle. Ole hyvä!

Puheenjohtaja Kalevi Sorsa: Toveri pääministeri, toveri puheenjohtaja, arvoisat kutsuvieraat, toverit kokousedustajat. Suomen Sosialidemokraattisella Puolueella ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöllä on pitkät historialliset yhteistyöperinteet. Ne syntyivät yhdessä työväenliikkeen alkukohdusta, jonka nimi oli nälkä ja kurjuus, mutta jonka toinen nimi oli tahto parempaan ja toveruus. Yhdessä ne ovat tehneet työtä läpi vuosikymmenten saman palkansaaajakunnan hyväksi. Yhdessä olemme hajonneet ja yhdessä olemme jälleen eheytyneet. Tänään, kun kokouksenne alkaa, ovat sekä puolue että keskusjärjestönne sisäisesti ehyitä ja niiden painava yhteiskunnallinen merkitys yhä kasvussa.

Sosialidemokraattisen puolueen puoluekokous päättyi viikko sitten. Porissa pidetyn voimakkaan ja yhtenäisen kokouksen muutamia päätökset ja kannanotot ovat jo nyt aiheuttaneet porvarileirissä tiettyä hyökkäilyä halua. Mm. ulkopoliittisen asiakirjan kannanotot ovat vauhdittaneet eräiden kynänkäyttäjien mielikuvitusta, lieneekö tähän sitten synyn se, että koko asiakirjan sisältö henkii puolueen jo kauan sitten omaksunutta voimakeinoista pidättäytymisen linjaa kansojen välisissä suhteissa sekä voimakasta pyrkimystä oikeudenmukaiseen maailmaan. Näistä emme luovu nyt emmekä vasta. Ne ovat pysyvä osa sosialidemokratiaa.

Eräs puoluekokouksen merkittävimmistä päätöksistä oli kannanotto yhteistoimintarahastojen luomisesta. Yhteistoimintarahastojen muodossa tapahtuva omistuksen laajeneminen palkansaajakuntaan ja yrityksen investointien rahoitus tarjoavat merkittävän keinon yrityksen kehittämiseksi taloudellista demokratiaa edistävällä tavalla.

Puoluekokous korosti, että rahastoissa ei niinkään ole kyse yksilöllisestä tulon lisästä työntekijöille vaan työlle sinänsä kuuluvasta oikeudesta valtaan ja vastuuseen. Rahastojen on perustuttava laajojen joukkojen haluun ja valmiuteen ottaa asioista vastuuta yhä laajemmilla tasoilla talouselämässä.

Yhteistoimintarahastojen lisäksi SDP:n ja ammattiyhdistysliikkeen yhteistyön merkittävimmät tehtävät lähivuosina ovat toiminta täystyöllisyyden tavoittamiseksi, työelämän uudistaminen sekä tuotantorakenteen kehittäminen ja sopeuttaminen muuttuneisiin olosuhteisiin.

Hyvät toverit, kokouksessanne teillä on käsiteltävänänne laajoja asiakirjoja, joista jokainen on ammattiyhdistysliikkeen, sosialidemokraattisen puolueenkin ja suomalaisen yhteiskuntaelämän kannalta merkittävät.

SAK:n tavoitteet 80-luvulla asiakirjassa käsitellään juuri niitä laajoja ongelmakokonaisuuksia, joista myös puolueessa tunnetaan suurta huolta. Näitä ovat täystyöllisyyden turvaaminen, työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen sekä automaation ja teknologian tuomat muutokset työelämään.

Myös järjestöpoliittisen asiakirjan sisältö on herättänyt vilkasta keskustelua puolueen piirissä, onhan tämä asia esillä kaikkien keskusjärjestöjen kokouksissa silloin, kun puhutaan ulkoisesta järjestöpolitiikasta.

Myöskään energiapoliittinen asiakirja ei ole jäänyt vaille huomiota. Asiasta käytiin myös puoluekokouksessa laaja keskustelu tarkasteltaessa näitä kahta asiakirjaa keskenään, voi todeta niiden olevan sisällöltään hyvin samanlaisia, ei tietyksi täysin identtisiä, mutta varsin lähellä toisiaan. Sekin osoittaa omalta osaltaan kuinka luontevasti ja pakottomasti pyrkimyksemme suuntautuvat samoihin päämääriin. Luulen, että meillä alkaneella vuosikymmenellä on lisääntyvää syytä vaalia tätä yhteistyön ja yhteisymmärryksen henkeä.

Toveri puheenjohtaja, tuodessani SAK:n Xllrnnelle edustajakokoukselle Sosialidemokraattisen Puolueen tervehdyksen, toivotan työllenne mitä parhaita menestystä ja esitän sen varman vakaumuksen, että yhteistyöllä voimme tulevaisuudessakin saavuttaa ne tavoitteet, joita täällä tulette asettamaan.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitos toveri Sorsa näistä sanoista. Minä toteaisin, että ainoa todella voittamaton este Sosialidemokraattisen Puolueen ja SAK:n yhteistyölle, on ollut almanakka-niminen kapine. Minä puolestani lupaudun edesauttamaan tämän yhteistyön paranemista, heitän tästä lähtien almanakkani pois. Toivon, että tekin tekisitte joskus samoin.

Meidän suhteemme ovat olleet niin hyvät, että meillä on ollut varaa olla joskus eri mieltäkin joistakin asioista. Kiitos vielä kerran.

Seuraavan puheenvuoron luovutan Suomen Kommunistisen Puolueen puheenjohtajalle Aarne Saariselle. Ole hyvä, toveri Saarinen!

Puheenjohtaja Aarne Saarinen: Toveri puheenjohtaja, arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit.

Sen jälkeen kun työväen puolueet vuonna 1967 suosittivat ammattiyhdistysliikkeen eheyttämistä, suosittivat eheyttämistä SAK:n puitteissa, on ammatillinen järjestäytyminen Suomessa voimistunut siinä määrin, ettei vastaavaa ole tapahtunut tietääkseni missään muussa kapitalistisessa maassa. Tältä osin lähtöasetelmat palkkatyöläisten etujen ajamista ajatellen ovat mitä parhaimmat.

Kun tarkastellaan SAK:n periaateohjelmaa ja tälle edustajakokoukselle esitettäviä tavoitteita 80-luvulle, voidaan todeta niiden olevan pääosiltaan yhdensuuntaisia SKP:n tavoitteiden kanssa. Todettakoon tässä vain sellaiset ratkaisuaan odottavat tavoitteet kuin demokratian toteuttaminen työelämässä ja työsuhteturvan aikaan saaminen sekä mm. vaatimukset täystyöllisyydestä, reaaliansiotason nousun turvaamisesta ja tuloeroja tasaavista tuloratkaisuista. Rinnastuksia voitaisiin jatkaa monien muidenkin päiväkohtaisten ja pitemmällekin jopa sosialismiin suuntautuvien tavoitteiden osalta.

Kun lisäksi voidaan todeta, että myös Sosialidemokraattisen Puolueen tavoitteet monin osin ovat samansuuntaiset, pitäisi olla hyvät edellytykset maamme palkkatyöntekijöiden ja ennen muuta heikommassa asemassa olevien elämän nykyistä turvallisemmalle ja paremmalle tasolle nostamiseen ja pääomapiirin vallan rajoittamiseen.

Tarvittavien yhteiskunnallisten uudistusten ja palkkatyöntekijöiden asemaa parantavien tulosten saavuttamiseksi tarvitaan kuitenkin nykyistä tehokkaampaa työväen ja työväenliikkeen yhteistoimintaa. Sen rakentamisessa SAK:lla työväen yhteisönä ja suurimpana järjestönä voi olla merkittävä rooli. SKP on osaltaan valmis antamaan rakentavan panoksensa tehokkaamman yhteistyön aikaansaamiseksi.

Täten on luotavissa myös edellytykset yhteiskunnallista kehitystä ja uudistuksia jarruttavan oikeistosuuntauksen pysäyttämiseksi maan politiikassa ja kurssin muuttamiselle yhteiskunnallista kehitystä eteenpäin vieväksi vasemmistosuuntaukseksi.

Työväenliike ei ole vain kansallista vaan myöskin kansainvälistä liikettä. Katkerat historialliset kokemukset ja viime vuosien jälleen lisääntyvä sodan uhka, asettaa sille erittäin suuren kansainvälisen vastuun. Se velvoittaa meitä kommunisteja, sosialidemokraatteja ja kaikkia rauhantahtoisia voimia myös kiinteään ja tehokkaaseen kansainväliseen yhteistyöhön ja kamppailuun mielettömän varustelukilvan lopettamiseksi, poliittisen liennytyksen syventämiseksi ja laajentamiseksi aseiden riisunnan toteuttamiseksi ja pysyvän rauhan turvaamiseksi.

Mielestäni on erittäin painavia syitä harkita, mitä ja miten Euroopan kaikki vasemmisto- ja muut rauhanvoimat voisivat yhdessä tehdä maano-
saamme uhkaavan katastrofin ehkäisemiseksi. Joka tapauksessa tämä on meidän tärkein tehtävämme.

Samalla kun kiitän Suomen Kommunistisen Puolueen puolesta kutsusta seurata järjestönne edustajakokousta, toivotan sille mitä parhainta menestystä ja tuloksekasta työskentelyä.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitän toveri Saarista tästä tervehdyksestä. Tuli tässä mieleen kuunnellessani sinua, että yhteistyö eri poliittisten mielialadesuuntien ryhmien välillä SAK:ssa on viime vuosina kehittynyt mielestäni myönteiseen suuntaan ja se on välttämätöntäkin siitä syystä, että esimerkiksi maan hallituksesta voi jompikumpi tai molemmat työväenpuolueet lähteä lätkiin silloin kun haluttaa ja nähdään se aiheelliseksi, mutta meillä SAK:ssa se ei oikein ole mahdollista. Meidän täytyy siellä yhdessä työskennellä ja yhteistoiminnassa ja kärsivällisesti keskustellen ja parhaat mahdolliset ratkaisut pyrkiä löytämään ja tätä yhteistoimintaa harrastamaan ja minä uskon, että se onnistuu kyllä tulevinakin vuosina. Kiitos vielä kerran.

Seuraava puheenvuoro on Akavan puheenjohtajalla Samuli Apajalahdella. Ole hyvä!

Puheenjohtaja Samuli Apajalahti: Herra pääministeri, SAK:n kunnioitettu puheenjohtaja, arvoisat edustajakokouksen osanottajat.

Kun minulle on tarjoutunut tilaisuus esittää edustajakokoukseensa koontuneelle Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:lle kolmen muun palkansaajia edustavan keskusjärjestön, TVK:n, STTK:n ja Akavan tervehdys, haluan aluksi kiittää SAK:ta siitä mielenkiinnosta, jota se on osoittanut palkansaajajärjestöjen yhteistyötä kohtaan ja siitä keskeisestä panoksesta, jonka se suurimpana keskusjärjestönä on tähän työhön antanut.

Erityisen kiitoksen haluan kohdistaa keskusjärjestönne eroavalle puheenjohtajalle, hänen rehdistä ja vilpittömästä suhtautumisestaan muihin keskusjärjestöihin ja niiden ongelmiin.

Jokaisen ammattijärjestön luovuttamaton tehtävä ja velvollisuus on oman jäsenkuntansa etujen valvominen.

Kun järjestöjen jäsenkoostumus on erilainen, on luonnollista, että myös niiden tavoitteet monessakin suhteessa poikkeavat toisistaan. Näin on asiantilaita erityisesti silloin, kun puhutaan konkreettisen tulonjaon yksityiskohtaisesta toteutumisesta. Keskusjärjestöjen välinen yhteistyö onnistuu vain, kun tavoitteiden erilaisuus tunnetaan ja tunnustetaan. Pitemmällä tähtäyksellä tuloksellisin, kestävin ja demokraattisin yhteistyö voikin perustua vain erilaisuuden tunnustamiselle ja mukanaolevien järjestöjen itsenäisyyden kunnioittamiselle. Että me tässä olemme yleisesti onnistuneet, osoittaa se, että olemme lukuisissa tärkeissä asioissa yltäneet yhteisiin kannanottoihin. Pidän palkansaajajärjestöjen yhteistyötä erittäin merkityksellisenä ajatellen myös niitä monia vaikeuksia ja ongelmia, joiden eteen me alkaneella vuosikymmenellä pakostakin joudumme.

Edustajakokouksen tehtäviin kuuluu linjojen viitoittaminen tulevalle toiminnalle, usein yli edustajakokouskauden. Tiedossamme olevat kehitysnäkymät, jotka pakottavat monien perinteistenkin kannanottojen ennakoluulottomaan uudelleenharkintaan, ennusteet viittaavat alentuviin kasvulukuihin ja siten taloudellisen liikkumavaran kaventumiseen. Automaation ja teknologian lisääntymisen välttämättömyyttä emme voine kiistää. Vaihtoehdot johtaisivat vieläkin vaikeampiin ongelmiin. Jo nyt arvellutta-

van korkea työttömyys uhkaa väistämättömiltä näyttävien toimenpiteiden seurauksena, ainakin tilapäisesti, vieläkin vaikeutuvan. Sopeutuminen 80-luvun uusiin tilanteisiin ei tule olemaan helppoa.

Ammattiyhdistysliikkeen ongelmana on, että sen on rohjettava tehdä pitkälle tulevaisuuteen tähtääviä ratkaisuja ja samanaikaisesti sen on huolehdittava jäsenkuntansa eduista tässä ja nyt. Eivätkä nämä kaksi ulottuvuutta aina ole riidattomasti toisiinsa sovellettavissa. Helpointa olisi jättää vaikeat ratkaisut muiden tehtäväksi. Vastuuntuntoinen ammattiyhdistysliike ei kuitenkaan voi niin menetellä. Riippumatta siitä, kenelle muodollinen päätösvalta kuuluu, monet asiat nykypäivän Suomessa ovat sellaisia, että niiden toteuttaminen välttämättä edellyttää ammattiyhdistysliikkeen myötävaikutusta.

Sen sijaan, että nykyisin mielellään kehoitetaan ammattiyhdistysliikettä pysymään kuin suutari lestissään, tarvittaisiin yli kaikkien järjestörajojen ulottuvaa avointa ja ennakkoluulotonta keskustelua tärkeistä tulevaisuuden kysymyksistä koko työmarkkinakentän kaikilla tasoilla niin johtoportaissa kuin työpaikkatasollakin.

Hyvät ammattiliittojen edustajat, muiden palkansaajajärjestöjen puolesta toivotan teille menestyksellisiä kokouspäiviä.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitos Samuli tervehdyksestäsi. Vaikkakin joskus lehtimiehille olen puolileikilläni sanonut, kun näistä palkansaajajärjestöjen lukumääristä on ollut puhetta, että minun mielestäni yksikin palkansaajakeskusjärjestö tässä maassa saattaisi riittää, niin en kuitenkaan pidä sitä reaalistisena mahdollisuutena, ainakaan tänään, tuskin nyt sitten huomennakaan. Siitä syystä jääkin ainoaksi järkeväksi mahdollisuudeksi yhteistoiminnan kehittäminen ja tiivistäminen eri palkansaajakeskusjärjestöjen välillä. Tämä kehitys viime vuosina on ollut ymmärtääkseni varsin myönteistä ja tuloksellistakin.

Omasta puolestani haluan kiittää kaikkien muitten palkansaajakeskusjärjestöjen edustajia vuosikausia vallinneesta hyvästä yhteistyöstä, jonka on mahdollistanut myös hyvät henkilökohtaiset suhteet. Toivotan teille muille palkansaajakeskusjärjestöille yhteistyön merkeissä mitä parhainta menestystä tulevinakin vuosina. Kiitos.

Lavalle saapuivat Euran Pelimannit, jotka esittivät kuuluisan euralaisen mestaripelimannin Kustaa Järvisen tallentamaa musiikkia: "Suutelovalssi", "Vanha masurkka" ja "Mestaripolkka".

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Parhaat kiitokset Euran Pelimanneille heidän mieltymyksellä kuulluista ja nautittavia välipalalahetkiä meille antaneesta esityksestä.

Toivotan teille mitä parhainta menestystä vastaisuudessakin harrastussessanne.

Nyt seuraavat ulkomaisten kutsuvieraittemme tervehdykset ja ensimmäisen puheenvuoron luovutan Pohjoismaiden veljesjärjestöjemme edustajalle Ruotsin LO:n puheenjohtajalle Gunnar Nilssonille. Ole hyvä Gunnar!

Pohjoismaiden veljesjärjestöjen tervehdys

Puheenjohtaja Gunnar Nilsson: Pohjoismaisten ay-järjestöjen ja niiden yhteisjärjestön PAY:n puolesta minulla on ilo esittää tervehdys SAK:n XII edustajakokoukselle. Paikalla oleva suuri joukko vieraita on selvä ilmaus SAK:n laajoista yhteyksistä. Järjestöä kohtaan tuntemamme kunnioituksemme ja kiinnostuksemme tätä edustajakokousta kohtaan on suuri, ja tietenkin me pohjoismaalaiset haluamme laskea itsemme tässä joukossa kaikkein lähimmiksi ystäviksi. Tämä kehittynyt yhteistyö, se poikkeukseton tuki, joka täällä pohjolassa esiintyy myönteiselle kehitykselle, tekee SAK:sta yhden voimakkaimista linkeistä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Olemme myös huomanneet järjestönne alati kasvavan voiman ja sen yhä suuremman roolin suomalaisessa yhteiskuntaelämässä. Tämä laajentunut vaikutusvalta antaa myös laajemman vastuun eikä kukaan voi välttää huomaamatta teidän myös olleen valmiita ottamaan tämä vastuu kannettavaksenne.

70-luvun jälkipuolisko on merkinnyt vaikeita vuosia suurelle osalle kansainvälistä ay-liikettä. Suurin osa voimistamme on kulunut jo saavutettujen tulosten puolustamiseen. Myöskään täällä pohjoismaissa tai Suomessa emme ole onnistuneet välttämään tätä kehitystä. Mutta selvää on, että te järkevällä ja voimakkaalla toiminnalla olette onnistuneet puolustamaan suomalaisten palkansaajien etuja päättyneellä edustajakokouskaudella. Nyt te varustaudutte uutta kautta varten. Te valmistelette pitkäntähtäimen toimintaohjelmia, jotka kattavat kaikki yhteiskunnan tärkeät osat sekä suuntaviivat lähempänä oleville tavoitteille. On erityisen tärkeätä elävälle järjestölle, että se jatkuvasti arvioi uudelleen työmuotonsa ottaen huomioon yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja ne vaatimukset, joita jäsenemme tälle asettavat. Tästä SAK on syvästi tietoinen ja edustajakokouksella on nyt mahdollista keskustella ja päättää suuntaviivoista tulevalle 80-luvulle.

On tietenkin niin, että kansalliset järjestömme kiinnittävät pääosan huomiostaan lähellä oleviin kysymyksiin, mutta meitä muistutetaan yhä useammin siitä, että tämä työ on yhdistettävä laajempaan perspektiiviin. Me voimme tietenkin menestyksellisesti työskennellä tiettyjen kotimaisten ongelmien kanssa, mutta tulee yhä vaikeammaksi irrottaa ne siitä kokonaisuudesta, jonka ympäröivä maailma muodostaa. Ne suuret perustavaalautua olevat ongelmat ovat sellaisia, että meidän on kansainvälisestä perspektiivistä työskenneltävä niiden kanssa mikäli haluamme ratkaista ne. Myös tämä on monessa yhteydessä tullut selvästi ilmi SAK:n piiristä. Solidaarisuus ympäröivän maailman kanssa, tietoisuus siitä, että suurin osa kysymyksistä on ratkaisematta, leimaa teidän kansainvälistä toimintaanne.

Edetkäämme kaikki tällä tiellä, antakaamme kaikki kykymme mukaan oma panoksemme. Työväenliikkeellä on suuri ja yhteinen vastuu, jonka edessä me emme saa epäröidä.

Näillä sanoilla kiitän pohjoismaitten järjestöjen puolesta kutsusta ja toivotamme teille kaikkea menestystä tulevassa työssänne.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitos Gunnar tervehdyksestäsi.

Kielivaikeuksista huolimatta yhteistyömme Pohjoismaissa on erityisesti sen jälkeen, kun Pohjolan Ammatillinen Yhteisjärjestö perustettiin, kehittynyt myönteisesti ja tiivistynyt. Tätä yhteistyötä me toki tarvitsemme välttämättä tulevinakin vuosina. Omasta puolestani haluan kiittää menneitten vuosien erinomaisesta yhteistyöstä ja toivotan pohjoismaisille veljesjärjestöille sekä Pohjoismaiselle yhteisjärjestölle mitä parhaita menestyksiä tulevana vuosina. Kiitos.

Seuraavan tervehdyspuheenvuoron käyttää Neuvostoliiton Ammatillisen Keskusjärjestön VZSPS:n puheenjohtaja, toveri Aleksej Shibajev. Ole hyvä!

Neuvostoliiton Ammatillisen Keskusjärjestön VZSPS:n tervehdys

Puheenjohtaja Aleksej Shibajev: Hyvät toverit! Sallikaa minun Neuvostoliiton ammattiliittojen ja maamme kaikkien työtätekevien nimessä sydämellisesti onnitella kokousedustajia, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön jäseniä tämän Suomen työtätekevän kansan elämässä tärkeän tapahtuman johdosta ja toivottaa teille menestyksellistä ja hedelmällistä työskentelyä.

On syvällisen symbolista, että edustajakokous pidetään tässä historiallisessa salissa, missä kesällä 1975 löydettiin ratkaisut ja laskettiin perusta Euroopan turvallisuudelle ja yhteistoiminnalle. Tie Helsinkiin ei ollut helppo. Piti suorittaa valtava työ lieventääkseen epäluottamuksen ilmapii-riä ja raivataksaan 'kylmän sodan' propagandan kasaumat. Suuren panoksen tähän asiaan on kantanut SAK, meidän kanssamme ystävyysuhteissa olevan maan ammattiliittojen keskusjärjestö, maan, jonka johtavat henkilöt presidentti Urho Kaleva Kekkonen johdolla tekivät niin paljon ETYK:in onnistumiseksi. Ja nyt lähes kuuden vuoden kuluttua on vaikea yliarvioida tämän historiallisen kokouksen merkitystä. NKP:n pääsihteeri, SNTL:n Korkeimman neuvoston puhemieshistön puheenjohtajan toveri L. I. Brezhnev on erityisesti tähdentänyt että "ETY-kokouksen ansiosta Eurooppa on kohonnut huomattavasti korkeammalle asteelle mitä se oli ennen kokousta."

Monet rakentavat aatteet ja konkreettiset aloitteet yhteisymmärryksen ja yhteistoiminnan lujittamiseksi ovat saaneet alkunsa Helsingissä. Erityinen sija niiden joukossa on ehdotuksella Pohjois-Euroopan muuttamisesta ydinaseettomaksi alueeksi, joka saa yhä kasvavaa kannatusta Pohjoismaiden kansanjoukoissa sekä poliittisissa- ja yhteiskuntapiireissä.

Nämä sekä muut ehdotukset ovat huomattavalla tavalla edistäneet Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan mantereen stabiilisuuden säilyttämistä. Meidän syvä vakaumuksemme on, että vain tämä tie — toistensa kunnioittamisen ja toistensa etujen ymmärtämisen tie voi taata turvallisuuden niin tällä alueella kuin kaukana sen ulkopuolellakin.

NKP:n 26. edustajakokouksessa esitettiin konkreettisia toimenpiteitä keskinäisen luottamuksen lujittamiseksi ja aseistuksen supistamiseksi. Me olemme valmiit tukemaan jokaista uutta rauhan aloitetta.

Meidän mielestämme maailman nykyinen tilanne sanelee selvemmin

kuin koskaan aikaisemmin tinkimättömän tarpeen näiden ongelmien käsittelemisestä myös kansainvälisessä ammattiyhdistysliikkeessä.

Tällaisella käsittelyllä olisi suuri merkitys ammattiliittojen mielipiteen ilmaisemiselle rauhan, aseistariisunnan ja liennytyksen ongelmista. Me katsomme, että se edistäisi ennakokuluulojen poistamista ja ammattiliittojen yhteistoiminnan laajentamista. Meillä on jo kokemusta tällaisesta yhteistoiminnasta ja se kokemus on vakuuttava. Vuodesta 1958 on menestyksellisesti kehittänyt toimintaansa neuvostoliittolais-suomalainen ammattiliittojen neuvottelukunta, johon nykyään osallistuvat jo kaikki neljä Suomen ammatillista keskusjärjestöä. Hyväksi tavaksi ovat muodostuneet myös neuvostoliittolais-suomalaiset joukkotapaamiset.

Viime vuoden lopulla pidetty neuvostoliittolais-suomalainen ammattiyhdistysseminaari aseistariisunnan ongelmista osoitti yhtenäisen kannan näistä kysymyksistä ja rikastutti huomattavasti meidän suhteittemme sisältöä. Kaikki tämä rikastuttaa sosialististen ja kapitalististen maiden ammattiliittojen kahdenpuolisten suhteiden kehittämistä käytännössä.

Sallikaa minun tältä puhujankorokkeelta lausua meidän korkean arviomme neuvostoliittolais-suomalaisista ammattiyhdistysseiteistä. Vuosi vuodelta ne lujittuvat, tulevat konkreettisemmaksi, valtaavat yhä uusia ja uusia alueita ja auttavat kehittämään hyviä, molemmille puolille edullisia naapuruussuhteita maittemme välille Ystävyy-, yhteistyö- ja keskinäisen avunantosopimuksen vankalta perustalta.

Kostamus ja Raahe, Svetegorski ja Loviisa — kaikki nämä ja monet muut neuvostoliittolais-suomalaiset ystävyyskohteet tunnetaan kaukana maittemme ulkopuolellakin. Nimenomaan näissä kohteissa, neuvostoliittolaisten ja suomalaisten työläisten yhteisessä työssä lujittuu luottamusemme, kunnioituksemme ja ymmärtämys toisiimme kohtaan. Jokainen salissa istuvista voi itse päätellä: onko vai ei Suomen kansalle hyödyllistä saada neuvostoliittolaisia tilauksia jotka työllistävät lähes 450 tuhatta suomalaista työtätekevää.

Omasta puolestani voin vakuuttaa, että Neuvostoliitossa ollaan syvästi tyytyväisiä yhteistoimintaan Suomen kanssa, ollaan tyytyväisiä teidän tuotteittenne laatuun — alkaen kansan kulutustavaroista aina merialuksiin saakka — ollaan tyytyväisiä teidän työhönne. Tämä juuri onkin Vladimir Iljitsh Leninin aatteiden mukaista reaalista hyvien naapurien rinnakkaisloa.

Hyvät toverit! Suomalaisten ammattiliittojen ja ennen kaikkea SAK:n ponnistusten ansiosta Euroopan ammattiyhdistysliikkeen ilmapiiriä on onnistuttu muuttamaan parempaan päin. Täällä Helsingissä pantiin alulle Euroopan ammattiyhdistyskonferenssien valmistelut, joista neljäs järjestyksessään kokoontuu kuluvan vuoden marraskuussa Genevessä.

Haluaisimme toivoa, että täällä tehdään vastedeskin päätöksiä, jotka maanosamme kaikki työtätekevät ottavat tyydytyksellä vastaan.

Monet tuhannet maittemme työtätekevät ovat antaneet panoksensa neuvostoliittolais-suomalaisen kanssakäymisen lujittamiseen.

Mutta tänään me tahtoisimme osoittaa kunniaa yhdelle heistä, meidän ystävällemme, syvästi kunnioitetulle Pekka Oiviolle, henkilölle, joka on

monet vuodet ollut SAK:n johdossa ja uhrannut paljon voimiaan sen hyväksi, että suhteemme maittemme ammattiyhdistysliikkeiden välillä ovat saaneet avoimen, asiallisen ja toverillisen luonteen. Me tiedämme tämän hyvin ja tulemme aina sen muistamaan. Me arvostamme korkeasti Pekka Oivion panosta kansainväliseen ammattiyhdistysliikkeeseen. Kunniotettu ystävämme Pekka Oivio, ota vastaan nämä sanat toimintasi korkean arvion tunnustuksena Neuvostoliiton ammattiliittojen taholta.

Hyvät toverit ja ystävät! Ollen nykyään maailmassa syntyvien uusien ongelmien edessä on Neuvostoliiton ja Suomen työväenluokan ja ammattiyhdistysliikkeiden veljellisellä ystävyydellä erityisen tärkeä merkitys. Tulemme vastedeskin lujittamaan tätä ystävyyttä rauhan ja kansojen yhteisymmärryksen nimessä.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitän Sinua toveri Aleksej Shibajev näistä lämpimistä sanoista, jotka osoitit minulle henkilökohtaisesti ja siitä tunnustuksesta, jonka annoit yhteistyöllemme. Sillä on varmasti ollut merkitystä laajemmassakin mielessä valtioittemme välisen kaupallisen, taloudellisen, tieteellisen ja teknisen yhteistyön kehittämisessä. Tästä on olemassa lukuisia konkreettisia esimerkkejä.

Parhaimmat kiitokset myöskin henkilökohtaisesti omasta puolestani siitä luottamuksesta, jota olen saanut osakseni useitten vuosien aikana yhteistyössämme VZSPS:n ja sen johdon kanssa. Toivotan mitä parhaita menestystäälle yhteistyölle tulevinakin vuosina. Kiitos.

Luovutan puheenvuoron Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton pääsihteerille Otto Kerstenille. Ole hyvä!

Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n tervehdys

Pääsihteeri Otto Kersten: Puheenjohtaja, herra pääministeri, arvoisat vieraat, toverit! Kiitän teitä paljon saadessani mahdollisuuden tuoda teille mitä lämpimimmät tervehdykset ja parhaat menestyksen toivotukset edustajakokouksellenne Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisten Liiton ja sen yli 70 miljoonan jäsenen puolesta.

Kun olen kuullut, että puheenjohtajanne Pekka Oivio nyt johtaa viimeistä edustajakokoustansa päätettyään siirtyä eläkkeelle 30 täyden ammattiyhdistystoimintavuoden jälkeen, olen erityisen iloinen voidessani olla paikalla. Olisin henkilökohtaisesti ollut hyvin pettynyt, jos olisin joutunut jäämään tästä tilaisuudesta pois, siksi lähdin Kansainvälisestä Työkonferenssista, joka paraikaa on Genevessä koolla, ollakseni teidän kanssanne kaksi päivää erityisesti kiittääkseni Pekkaa siitä, että hän on vahvistanut hyviä suhteita SAK:n ja VAKL:n välillä ja siitä voimakkaasta mielenkiinnosta, mitä hän on osoittanut kansainvälistä ammattiyhdistystoimintaa kohtaan.

Hänen puheenjohtajavuosinaan SAK osallistui ja myötävaikutti huomattavasti VAKL:n työhön. Mainitsen vain yhden esimerkin. Se tutkimus, jonka järjestömme suoritti koskien laajaa rauhantutkimuksen aluetta ja aivan erityisesti tutkimustanne asevarustelun työllisyysvaikutuksista ja mahdollisuuksista muuttaa asetuotanto siviilitarkoituksiin, tulee olemaan

suuresta hyödystä VAKL:lle. Olemme nyt valmistautumassa voimaperäisesti työskentelemään kansainvälisen vapaan ammattiyhdistysliikkeen tavoitteiden puolesta; rauhan, turvallisuuden ja aseistariisunnan — tavoitteiden, jotka liittyvät tietysti muihin tavoitteisiimme ja mitä ovat toisistansa riippuvaisia: demokratia ja ammattiyhdistys oikeuksien kunnioittaminen, taloudellinen ja sosiaalinen edistys. Edellinen VAKL:n edustajakokous asettaessaan keskeisiä tavoitteita 80-luvulle painotti järjestön tehtävää työskennellä yleisen kontrolloidun aseistariisunnan puolesta ja maailmanlaajuisen turvallisuusjärjestelmän luomiseksi. Jäsenjärjestömme tulevat painottamaan hallituksillensa Yhdistyneitten Kansakuntien roolin vahvistamista, asekaupan vähentämistä, asevarustelun rajoittamista ja ydinaseiden leviämisen estämistä. Ammattiliitot tulevat myös harjoittamaan tutkimustoimintaa koskien aseellisuuden muuttamista rauhanomaiseksi tuotannoksi. Eräs ensimmäisistä tutkimuksista oli SAK:n tärkeä tutkimus.

Asetuotannon rajoittaminen ja kansainvälisellä tasolla asekaupan rajoittaminen ei ainoastaan vähentäisi uhkaa maailmanrauhaa kohtaan, mutta myös vähentäisi sitä valtavaa arvokkaiden ihmisten ja rajallisten aineellisten voimavarojen tuhlaamista, joita tarvitaan kipeästi, jotta voitaisi turvata perustarpeet ja kehitysmaiden ihmisjoukoille. Miljoonat ihmiset kärsivät nälästä ja elävät äärimmäisessä köyhyydessä. Maailmanpankin mukaan n. 800 miljoonaa ihmistä eli 40 % kolmannen maailman väestöstä elävät inhimillisen arvokkuuden alapuolella. Aliravitsemus, nälänhätä ja sairaudet ovat päivittäisiä tuttuja. Aseviennin lisääminen kolmanteen maailmaan ei ole kehitysavun korvike ja vaikkakin kansainvälisiä elvyttämistoimia tarvitaan kipeästi teollistuneissa maissa työpaikkojen luomiseksi, tämän ei pitäisi sisältää puolustusmenojen nostamista.

Tosiasiat tutkimukseen perustuen osoittavat, että ja tässä haluan mainita myös Kansainvälisen Metallityöväen Liiton tutkimuksen, että sijoitukset asetuotantoon luovat harvempia työpaikkoja, kuin sijoitukset muihin teollisuuden haaroihin.

Brandtin komission raportti "Henkiin jäämisen ohjelma", jota lainaan, sanoo: "Maailman sotilaalliset sijoitukset tekevät vähäisiksi kaikki kehitystoimintaan sijoitetut varat. Kokonaissotilasmenot lähentelevät 450 miljardia dollaria vuodessa, josta yli puolet käyttää Neuvostoliitto ja Yhdysvallat. Kun taas vuosittaiset määrärahat julkiseen kehitysapuun ovat vain 20 miljardia dollaria. Jos vähäinenkin osa siitä rahasta inhimillisestä työstä ja tutkimuksesta, joka nyt suunnataan sotilaallisiin tarkoituksiin, ohjattaisiin kehitystyöhön näyttäisi kolmannen maailman tulevaisuus täysin toisenlaiselta." Tähän lopetan lainaukseni.

Lyhyessä puheenvuorossa kuten tämä on, ei voi välttyä yksinkertaistamasta tätä erittäin monimutkaista ongelmaa. Ja kuten sanoin aikaisemmin, asian käsittely meidän keskuudessamme on kaukana päätepisteestä. Kuitenkin olemme kiinnittäneet vuosien varrella paljon huomiota ammattiyhdistysliikkeen osallistumiseen yleensäkin pohjois-etelä -ongelman ratkaisemiseen. Aivan viime aikoina VAKL:n toimintaohjelman mukaisesti, joka on tehty 80-lukua varten, pidettiin erityinen VAKL:n maailmankonferenssi Intiassa, mitä pidän tärkeänä askeleena kampanjassamme

uuden kansainvälisen taloudellisen ja sosiaalisen järjestyksen puolesta.

Työttömyys tulee lisääntymään sekä pohjoisessa että etelässä lisäten sosiaalisia ja poliittisia jännitystiloja ja ristiriitoja maiden sisällä ja niiden välillä. Valtavan työttömien armeijan kasvu etelässä uhkaa aiheuttaa katastrofaalisen laajan räjähdysen. Tätä taustaa vastaan emme voi välttää näkemästä ongelmien yhteenliittymistä toisiinsa kehitysmaissa ja teollisuusmaissa ja siksi katastrofin vaihtoehto on yhden ja yhteisen jakamattoman maailman käsitteessä, minkä on johdettava kokonaisvaltaiseen maailmanlaajuiseen strategiaan, joka tähtää tasapainoiseen kehitykseen.

Kehittyneiden maiden hallitusten tulisi ottaa tehtäväkseen toteuttaa taloudellisen elvytyksen politiikkaansa liittyen ohjelmia, jotka laajasti siirtäisivät taloudellisia voimavaroja ja erityisesti lisääisivät julkista kehitysapua vähintään vastaamaan 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Jotkut hallitukset esittävät, etteivät ne voi lisätä apuansa kunnes omat taloutensa alkavat elpyä. On syytä tuoda esiin täysin vastakkainen käsitys tälle näkemykselle.

Valtion kehitysapukuluj en kasvu on osa ratkaisua, ei osa ongelmaa. Avainelementti maailmanlaajuiselle elpymiselle löytyy taloudellisesta ja sosiaalisesta kehityksestä kolmannessa maailmassa. Toivon, että VAKL:n esitykset maailmanlaajuiselle ohjelmalle vakavan maailmanlaajuisen kriisin selvittämiseksi tulee kaikumaan selvemmin ja selvemmin sen solidaarisuuden kautta, mitä pohjolan ja etelän työntekijät toisilleen osoittavat VAKL:n puitteissa.

Toveri puheenjohtaja! Kun minun on huomenna pakko lähteä puolelta päivin, tulen menettämään sen erityisen illan, joka järjestetään Sinulle toveri Pekka. Anna minun siksi Pekka, vaikka olet vielä täydessä vauhdissa SAK:n puheenjohtajana, toivottaa Sinulle mitä parasta eläkkeellä ollessasi, pitkää elämää ja hyvää menestystä, hyvää menestystä Sinulle ja hyvää menestystä SAK:lle ja osoituksena ystävyystämme, haluan vain luovuttaa tämän lahjan Sinulle.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitän Otto Kersteniä VAKL:n tervehdyksestä ja totean, että tämän hetkinen kansainvälispoliittinen tilanne edellyttää ammattiyhdistysliikkeeltä valppautta. Meillä on hyvin suuret mahdollisuudet, ehkä suuremmat kuin osaamme kuvitellakaan, tilanteen hoitamiseksi siten kuin varmasti me jokainen toivomme, eli rauhan turvaaminen liennytyksen ilmapiiriin palauttamisella. Me annamme suuren arvon tästäkin syystä niin VAKL:n kuin muittenkin kansainvälisten järjestöjen työlle kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä toiminta on välttämätöntä ja yhä välttämättömämmäksi se näkyy päivä päivältä muuttuvan. Toivotan Sinulle, Otto, mitä parhainta menestystä työssäsi tulevana vuosina, ja Sinun kautasi koko VAKL:n toiminnalle ja kiitän hyvistä yhteistyöstä. Kiitos.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Viimeinen tervehdyspuheenvuoro on Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön EAY:n pääsihteerillä Mathias Hinterscheidilla. Ole hyvä, Mathias!

Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön EAY:n tervehdys

Pääsihteeri Mathias Hinterscheid: Herra pääministeri, arvoisat vieraat, rakkaat toverit! Kiitän kutsusta saapua edustajakokoukseenne ja mahdollisuudesta puhua kokousedustajillenne 43:n miljoonan järjestäytyneen työläisen nimissä, jotka tulevat kahdeksastatoista Euroopan maasta. EAY toteuttaa parhaillaan kampanjaa työttömyyttä vastaan. Kampanjaa, jonka tarkoituksena on selvittää hallituksille ja työnantajille, että on olemassa menetelmiä tämän hetkisen talouskriisin voittamiseksi. Tätä ei voida kuitenkaan saavuttaa sellaisella poliittisella linjalla, jota useimmat poliitikot ja työnantajat tällä hetkellä noudattavat.

Tarkastelkaamme tämän politiikan tuloksia. Euroopassa on yli 12 miljoonaa rekisteröityä työtöntä ja heidän määränsä nousee jatkuvasti 10—20 000:11a päivässä. Erityisesti tästä kärsivät jo nyt syrjityt ryhmät: nuoret, naiset, siirtotyöläiset, vammaiset. Euroopan työläiset ja heidän ammattiliittonsa eivät tule tätä hyväksymään. Olemme tietoisia siitä tosiasiasta, että tästä kriisistä on nopeasti selviydyttävä, sillä jos se kestää pitempään, se tulee muodostumaan demokratiallemme vaaraksi.

Euroopan ammatillinen Yhteisjärjestö ja sen jäsenjärjestöt tuntevat oman vastuunsa täydellisesti tässä tilanteessa. Olemme laatineet ja esittäneet vaihtoehtoisia esityksiämme. Eurooppa tarvitsee yhteisen toimintalinjan, tämä on välttämätön edellytys. EAY:lle on selvää, että elvytysstrategia ja työllisyyspolitiikka ei saa pysähtyä kansallisten rajojen sisäpuolelle. Meidän ohjelmamme käsittää sekä suhdannepoliittisia että rakenteellisia toimenpiteitä. Me tiedämme, että teknologinen kehitys ja väestökehitys, samoin kuin tottumusten muuttuminen tekevät rakenteelliset muutokset välttämättömiä.

On kuitenkin selvää, että matalasuhdanteen aikana tehty rakennemuutokset johtavat sietämättömiin jännitystiloihin ja välttämättömiin purkauksiin. Siksi vaadimme sekä kysynnän että tarjonnan lisäämistä.

Molempien tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan olla toisiinsa sopeutettuja. Kotimaisen kysynnän lisäämiseksi vaadimme ostovoiman korottamista alemmissa tuloluokissa ja vaadimme yhteiskunnallisten palvelujen kehittämistä. Sellaiselle ohjelmalle voivat (Euroopan yhteiset) Euroopan talousyhteisö ja EFTA luoda puitteet, joihin tulee kehittää sisältö kansallisilla investointiohjelmilla. Ulkomaista kysyntää tulee edistää uudella paremmin koordinoitulla, tehokkaammalla ja voimakkaalla kehityspolitiikalla.

Se mitä tarvitaan on kehityspolitiikkaa, joka antaa kolmannelle maailmalle mahdollisuuden luoda omia markkinoita. Avun lisääminen voi omalta osaltaan myös vaikuttaa Euroopan maiden talouden elvyttämiseen ja kolmannen maailman maiden elintärkeiden tarpeiden tyydyttämiseen.

Uuden teknologian vaikutus ja toive pysyä kansainvälisesti kilpailukykyisenä johtavat siihen, että yksityisellä sektorilla luodaan liian vähän työpaikkoja. Me olemme valmiita hyväksymään uuden teknologian ainakin niin kauan kun se johtaa elin- ja työolosuhteiden parantumiseen, niin kauan kun se luo uusia työpaikkoja, mutta emme enää silloin kun on ilmeistä, että se tuhoaa ihmisen olemassaoloa sen sijaan että se sitä parantaisi.

Inflaatiota lopullisesti sitä vastaan tulee taistella tehokkaalla kokonaisvaltaisella politiikalla eikä puhtaalla rahapolitiikalla. Hintamekanismeja määräävät monet tekijät, joihin täytyy kokonaisvaltaisessa politiikassa pystyä vaikuttamaan yksi tekijä kerrallaan. Näitä ovat raaka-aineet, energia, verohelpotukset, voittojen sijoittaminen, korkojen veropolitiikka ja niin edelleen. Tarjontapuolella meillä on puutetta tuottavista investoinneista. Me emme hyväksy näkemyksiä, joiden mukaan rahoitus ei olisi mahdollista, sillä rahalaitosten likviditeettitilanne on hyvä. Joka tapauksessa meidän kuitenkin pitäisi lopettaa tämän hetkinen mieletön korkopolitiikka.

Myös ammattiyhdistysliikkeellä on sanansa sanottavana investointikehitykseen. Tällä tarkoitan niiden investointien valikoivaa kehittämistä, jotka ensi sijassa vaikuttavat edellä kuvatun kysynnän tyydyttämiseen. Tämä edellyttää paremmin suunniteltua ja ohjelmoitua teollisuuspolitiikkaa, enakoivaa työllisyyspolitiikkaa ja kansalliset intressit ylittävää aluepolitiikkaa. Luonnollisesti emme unohda, ettei Länsi-Eurooppa ole mikään saareke ja että se joutuu kilpailemaan muiden teollisuusmaiden kanssa.

Toisen maailmansodan jälkeinen kehitys on kuitenkin osoittanut, että valtiot kykenevät rauhanomaiseen yhteistyöhön silloin, kun niille on siihen halua. Me uskomme, että vaihtoehtoinen politiikka koko Länsi-Euroopassa on sekä mahdollista että välttämätöntä. Me olemme vakuuttuneita siitä, että sellainen Euroopan laajuinen politiikka on ainoa käyttökelpoinen pohja Euroopan maiden välisille suhteille kuten koko maailmalle.

Ehdotustemme saamiseksi kuuluville me suunnittelemme erityiskonferenssia Luxemburgissa 29.6. Tähän liittyy myös mielenosoitus, mutta pidämme erityisen tärkeänä sitä, että myös jäsenjärjestömme kansallisella tasolla ja ammattisihteeristöt kansainvälisellä tasolla tekevät voitavansa. Mitä laajempaa toimintamme on, sitä paremmat mahdollisuudet meillä on menestyä. Olen varma siitä, että SAK tulee olemaan mukana ja olen myös varma, että edustajakokous on omalta osaltaan edistämässä yhteistä asiaamme. Toivon, että edustajakokouksenne sujuu hyvin ja toivotan paljon menestystä tulevalle työllenne.

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Kiitän kokouksen puolesta Sinua, toveri Mathias Hinterscheid tervehdyksestäsi. Totean, että yksistään Euroopan tämän hetkiset työttömyysluvut edellyttävät Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön ja sitä kautta tietysti kaikkien sen kansallisten jäsenjärjestöjen ponnistusten lisäämistä jo yksistään työllisyyden puolesta. Monet muut ongelmat tämän lisäksi vielä odottavat ratkaisuaan ja edellyttävät toimintamme tehostamista. Siitäkin syystä toivotan Euroopan Ammatilliselle Yhteisjärjestölle ja sen johdolle mitä parhaita menestystä työssään tulevina vuosina.

Vielä kerran yhteisesti parhaat kiitokset meidän kokouksellemme tervehdyksen esittäneille kutsuvieraille. Tämän jälkeen ryhdymme käsittelemään kokouksen järjestäytymiseen kuuluvia asioita.

Kokousedustajien toteaminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Vuorossa on kokousedustajien toteaminen. Kaikille edustajille on lähetetty ilmoittautumiskortti, joka omakätisesti allekirjoitettuna on jätetty kokouskansliaan. Kokouskanslian antamien tietojen mukaan läsnä on kello 11.00 ollut 418 edustajaa, poissa 5 edustajaa. Hallituksen jäsenistä on paikalla 21, poissa 1, ja 2 tilintarkastajaa on myös paikalla.

Merkitään edustajaluettelo kokouksen pöytäkirjaan.

Merkittiin.

Esityslistan kohta 2 on tullut loppuun käsitellyksi.

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Risto Kuisma, Kauko Lehikoinen, Seppo Antikainen, Yrjö Mattila, Pekka Lindeman, Ossi Porkka, Esa Pitkälä, Kalevi Markkinen, Lauri Lappalainen, Leo Ilahti, Gunnar Poutanen, Reijo Johansson, Leo Roppola, Jorma Kiviniemi ja Heikki Karjalainen.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

Varsinaisina edustajina: Salme Rauhanen, Minne Pukkiviita, Airi Kuusikumpu, Veikko Mäkinen, Terttu Harju, Jorma Kallio, Sinikka Pohja, Anja Europaeus, Seija Viren, Marjatta Saarinen, Mirja Korhonen, Tauno Heikkilä, Anna-Liisa Vuolukka, Lea Katajamäki, Rauno Airas, Airi Mynttinen ja Elsa Hyyryläinen.

Ilmailualan Unioni r.y.

Varsinaisena edustajana Hemmo E. Hänninen.

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.

Varsinaisena edustajana Pirkko Heikura.

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Muisto Tarvainen, Eila Wallenius, Kalervo Kulmala, Sirkka Pajunen, Markku Vaniala, Aarre Lindroos, Pekka Lehtinen, Kerttu Katajasuo ja Eva Sahlberg.

Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Jaakko Kiviranta, Helena Söderlund, Senja Romppainen, Teuvo Verta ja varaedustajana: Jyrki Koikkalainen.

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Maire Kivikoski, Eeva Salo, Liisa Lähteenmäki, Margit Suominen, Mirjam Ahonen, Arvo Pyykkö ja Kari Heikkilä.

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.

Varsinaisina edustajina: Pekka Salonen, Salli Aho, Rauha Airas, Pentti Hakamäki, Veikko Halinen, Reino Halonen, Paavo Hannula, Lilli Hiltunen, Jaakko Huovinen, Olavi Hynynen, Veikko Itkonen, Lauri Johansson, Veli Jokela, Eero Jokinen, Vilho Järvenkylä, Viljo Kallioinen, Heikki Koi-vusaari, Olavi Kokkonen, Irja Koskinen, Valio Koskinen, Jouko Kuosma, Mirkka Lahtinen, Jouko Lehto, Terho Lehto, Toivo Lehtonen, Mikko Moilanen, Lauri Mäkynen, Paavo Niinisalo, Börje Nyström, Vilho Oravainen, Orvokki Parpala, Erkki Poutanen, Anna-Mari Räisänen, Raimo Salpakoski, Antti Seppä, Mikko Siren, Hugo Still, Lauri Törnqvist, Kyllikki Vallin, Aune Hietanen, Pekka Ilomäki, Seppo Kytökangas, Matti Moisio, Riitta Nurminen, Eino Ollikainen, Osmo Pietarila, Toivo Pohjonen, Liisa Pärssinen, Eero Sainio, Reino Salmi, Liisa Salmijärvi, Erkki Salo, Mikko Taskinen, Kalevi Varis, Maija Westerholm ja varaedustajina: Reima Mänttari, Sonja Kananen ja Taisto Laiho.

Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Leena Haanperä, Viljo Antosalo ja Jorma Pernu.

Liike työntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Ritva Viinikainen, Maire Lahtinen, Airi Kulonen, Margit Kohonen, Torvald Eriksson, Heikki Kettunen, Eila Ruuttu, Pauli Huttunen, Maila Niiranen, Eeva Pajula, Raija Ristola, Annikki Tiainen, Ritva Suutari, Anneli Lassila, Helvi Sjöberg, Iines Parkkonen, Eeva Lavikainen, Kyllikki Mutttilainen, Lilli Ollanketo, Anna Kilpamäki, Irja Suokas, Leila Rostedt, Riitta Pikkumäki, Sinikka Vesterinen, Seppo Rautajoki, Aila Kruus, Irja Arponen, Jukka Ekroos, Kaija Säteri, Erkki Viita, Irja Pohjola, Raija Kankaanpää, Aino Hannus, Harri Järvinen, Ritva Normasto ja varaedustajina: Kirsti Suomi, Tyyne Mäkinen ja Jaakko Hämäläinen.

Maaseutu työ väen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Pentti Lavikko, Liisa Salmesoja, Reijo Tikkanen, Aulis Nevalainen, Reimo Leppänen, Olavi Simonen, Marjut Jäntti, Antti Ojansivu ja varaedustajina: Onni Oikarinen ja Taisto Luttinen.

Metallityöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Rauni Petäjä, Oiva Saari, Jouko Veikanmaa, Sep-po Sutinen, Eila Toivonen, Alpo Mäki, Veikko Suominen, Aila Kossila, Kalevi Keitaanniemi, Tauno Niissalo, Lilja Valjakka, Jorma Rantanen, Marja Heiskanen, Raimo Korhonen, Toivo Kuosmanen, Alpo Pöllä, Heikki Jääskeläinen, Veikko Pappila, Anja Oksa, Raimo Häkkinen, Kimmo Hotakainen, Pentti Järventölä, Reijo Simonen, Juhani Sieppi, Olavi Määt-tänen, Eero Toppinen, Seppo Nygren, Vesa Hukkanen, Alvar Virtanen, Lauri Salmela, Tapani Nuutinen, Pertti Kadenius, Veikko Puustinen, Pekka Pahkamaa, Pertti Vuorio, Kurt Tuominen, Heikki Kiviaho, Pauli Kilpeläinen, Heikki Koskinen, Kalevi Stenbacka, Jukka Koskinen, Jorma

Lehtonen, Alpo Haverinen, Aimo Järvenpää, Seppo Sakkila, Eeva Hänninen, Väinö Paakkunainen, Viljo Määttä, Pirkko Hästbacka, Eila Nurmi, Veijo Nygren, Hannu Vanhala, Kaija Leinonen, Pentti Halttu, Esko Eljas, Eero Siniluoto ja varaedustajina: Harry Partanen, Guy Smeds, Anna-Liisa Pitkänen, Tuula Jokinen ja Aimo Räihä.

Paperiliitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Heimo Peltonen, Keijo Pihala, Esko Rantamäki, Sirkka Sundström, Erkki Mukkila, Irma Jokinen, Seppo Porkka, Sakari Härkönen, Veikko Nokelainen, Veli Wacklin, Viljo Oinonen, Kauko Halttu, Ernst Nygård, Margit Lehtonen, Heikki Ilomäki, Yrjö Hynninen, Paavo Vilhunen, Erkki Sikiö, Anja Laine, Osmo Leinonen, Raimo Jokinen ja varaedustajana: Hilikka Tähtinen.

Puutyöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Lyyli Hautamäki, Keijo Hakovirta, Ari Purhonen, Hilikka Illman, Pentti Immonen, Lauri Jantunen, Raimo Kipinä, Unto Palokas, Kyllikki Vähähaka, Matti Lindström, Ossi Djupsjöbacka, Pentti Haapakoski, Annikki Salomaa, Pirkko Mutka, Hilikka Aholainen, Juhani Kanerva, Tauno Tervonen, Esko Kokko, Jarmo Mäkinen, Arvo Puisto ja Seppo Pietilä.

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Rainer Alanen, Pentti Halunen, Jaakko Hauru, Eila Helminen, Heikki Hirvonen, Pentti Hirvonen, Kalevi Hämäläinen, Esko Kokkonen, Veikko Laine, Raimo Laulainen, Kalevi Lehtonen, Jouko Nurmi, Kauko Ohisalo, Kari Parkkinen, Raimo Partanen, Mauri Perä, Tarmo Polojärvi, Onni Pyykkönen, Kyllikki Riutta, Juha Ruuskanen, Lauri Salomaa, Seppo Skyttä, Jorma Suominen, Arvo Tamminen, Kusti-Pekka Tuovinen, Pentti Vesterinen, Meeri Itjunen, Aira Laiho, Anna-Liisa Maaranen, Raimo Mynttinen, Pentti Otranen, Erkki Pesonen, Heikki Salmela, Risto Salmela, Markus Takari, Tapio Vaha ja varaedustajana Tapani Kalenius.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.

Varsinaisina edustajina: Airi Nummelin, Heimo Raittola, Aino Jokinen, Aino Siniketo, Hans Ström, Irene Laukkanen, Taimi Väliheikki, Arvi Sutinen, Pirjo Mauri, Pertti Mäkelä, Kalervo Mussalo, Jorma Pohjosaho, Orvokki Tolvanen, Thor Lundqvist, Timo Hirvelä ja varaedustajana: Teuvo Kauhanen.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Pentti Levo, Pekka Lahtinen, Kaija Saaristo, Teuvo Tuominen, Jaakko Väisänen, Toive Suominen, Pekka Suikkanen, Sirkka Eloranta, Pekka Leino, Aulis Rautiainen ja Lauri Korhonen.

Suomen Laivanpäällystöliitto r.y.

Varsinaisena edustajana Tom Artela ja varaedustajana Sven-Erik Nylund.

Suonien Merimies-Unioni r.y.

Varsinaisina edustajina: Robert Herdin, Risto Ahola, Heikki Nerg, Aatos Saari ja Pentti Mustapää.

Suomen Muusikkojen Liitto r.y.

Varsinaisena edustajana Raimo Vikström.

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Varsinaisena edustajana Jyrki Pietilä.

Suomen Sähköalantöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Kauko Lempinen, Matti Auvinen, Aimo Ruusunen, Eino Gustafsson, Seppo Paananen, Vesa Urpunen, Urpo Karvinen, Erkki Kangas, Taisto Koskinen, Pentti Pykäläinen ja Heikki Varjonen.

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Heimo Maaranen, Maire Suomi ja Kauko Häkkinen.

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto TVL r.y.

Varsinaisina edustajina: Mirjami Uusitalo, Anneli Helen, Reijo Nurmi, Varpu Vesanen, Heikki Collander, Mauri Tuominen, Talvikki Kilpeläinen, Toini Hämäläinen, Sirpa Erola, Hilkka Nissinen, Hilja Kivelä, Orvo Pantti, Eino Rostedt, Kauko Haukka, Kerttu Reiman, Marjatta Nevanpää, Airi Myry, Tuula Kivinen, Seija Ristimää ja Anne Lempinen.

Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.

Varsinaisena edustajana Vieno Kallio.

Toimittajaliitto r.y.

Varsinaisena edustajana Seppo Laine.

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.

Varsinaisina edustajina: Raimo Rannisto, Sylvia Virtanen, Irja Peuhu, Pentti Arajärvi, Ulla Kämäräinen, Lyyli Karlsson, Tauno Kanerva, Pekka Rönkkö, Maire Savela, Eino Kiuttu, Toivo Pakarinen, Jorma Hakala, Reino Lemmetyinen, Marjatta Ylönen, Sulo Koskela, Keijo Niittoaho, Lauri Kahila, Jussi Myyrä, Timo Laherto, Väinö Kauppinen, Teppo Laaksonen, Kalevi Rauta, Timo Mustonen, Teuvo Torkkeli, Jorma Pirinen, Tuija Ketonen, Veikko Pitkäaho, Veijo Myllymaa, Veikko Antosalo, Jorma Salonen, Väinö Roivas, Väinö Arvola, Sirkka Smed, Marketta Vuokivi, Kari Syren, Pentti Broman, Heikki Mustila, Timo Mikkola, Seppo Vesterinen, Lasse Syrjänen, Pentti Vahtera, Risto Kettunen, Unto Luotola, Eero Rahkonen ja varaedustajana Kari Tamminen.

Yleinen Lehtimiesliitto r.y.

Vara edustajana Seppo Siivonen.

Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: SAK:n sääntöjen 12 §:n 2 kohdan edellyttämän ennakkoilmoituksen edustajakokouksesta on järjestömmen hallitus lähettänyt jäsenliitoille 8. joulukuuta 1980 kiertokirjeenä 16/80. Sääntöjen edellyttämä varsinainen kokouskutsu on lähetetty 11. päivä toukokuuta tänä vuonna jäsenliitoille ja liittojen valitsemille kokousedustajille kiertokirjeenä 8/81. Nämä kutsut on myös jaettu kansioihin. Niitä ei tarvinne lukea.

Voitaneen kirjata ne pöytäkirjaan^_____

V- _____
_J<jrja^tiin~3arfeirjetden teksrfoir seuraava:

Kiertokirje 16/80 Hallintojaosto 8.12.1980

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n jäsenliitot

Ennakkoilmoitus SAK:n XII sääntömääräisestä edustajakokouksesta

SAK:n hallitus on päättänyt, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XII sääntömääräinen edustajakokous pidetään Finlandia-talossa Helsingissä alkaen kesäkuun 14. päivänä 1981 kello 11.00 ja jatkuu sen sitä seuraavina päivinä.

SAK:n sääntöjen 14 §:n 1. momentissa on määrätty valintaperusteet siitä, miten jäsenliitot valitsevat edustajansa keskusjärjestön edustajakokoukseen. Tähän viitaten liittomme on oikeutettu.

_____jäsenen mukaan lähettämään SAK:n XII edustajakokoukseen _____edustajaa.

Mikäli edustajain määrästä syntyy erimielisyyksiä, ratkaisee riidan edustajakokous.

Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat, jotka antaa kunkin jäsenliiton hallitus, sekä näiden nimet ja osoitteet on toimitettava keskusjärjestön hallitukselle viimeistään 4. päivänä toukokuuta 1981.

Edustajakokoukselle tarkoitettujen jäsenliittojen esitykset tulee toimittaa SAK:n hallitukselle kirjallisesti viimeistään 13. päivänä maaliskuuta 1981.

Jäsenliitoille tiedotetaan, että SAK on varannut kaikille kokousedustajille majoituksen Helsingistä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y. Hallitus

Pekka Oivio
puheenjohtaja

Olavi Hänninen
II puheenjohtaja

Kiertokirje 8/81

Hallintojaosto 11.5.1981

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n jäsenliitot

Kutsu SAK:n XII varsinaiseen edustajakokoukseen

Viitaten keskusjärjestömme edustajakokousta koskeneeseen ennakkoilmoitukseen, jonka lähetimme jäsenliitoille 8.12.1980 päivätyllä kiertokirjeellä nro 16/80, ja järjestömme sääntöjen 12 §:n 3 momenttiin, kutsumme liitonne edustajiensa välityksellä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XII varsinaiseen edustajakokoukseen. Kokous pidetään Helsingissä Finlandia-talossa alkaen 14. päivänä kesäkuuta 1981 kello 11.00 ja jatkuen sitä seuraavina päivinä.

Kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestysesityksestä tarkemmin ilmenevät, keskusjärjestömme sääntöjen 13 §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Ilmoitamme, että samanaikaisesti tämän kutsun kanssa olemme lähettäneet kokouskutsun myös liitonne valitseville edustajille.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y. Hallitus

Pekka Oivio

Olavi Hänninen

Hallintojaosto 11.5.1981

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XII varsinaiseen edustajakokoukseen valitut edustajat

Kutsu SAK:n XII varsinaiseen edustajakokoukseen

Keskusjärjestömme on 8.12.1980 päivätyllä kiertokirjeellään nro 16/80 ilmoittanut jäsenliitoilleen, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XII varsinaisen edustajakokous pidetään Helsingissä Finlandia-talossa alkaen 14. päivänä kesäkuuta 1981 kello 11.00 ja jatkuen sitä seuraavina päivinä. Samalla kiertokirjeellä ilmoitimme edustajakokousedustajain valintaperusteet ja niihin pohjautuen sen edustajamäärän, jonka jokainen jäsenliitto on oikeutettu valitsemaan tähän edustajakokoukseen.

Saatuamme SAK:n hallituksen asettamana määräaikana jäsenliittojen antamat valtakirjat ja todettuamme että Sinut on valittu liittosi edustajaksi, kutsumme Sinut keskusjärjestömme sääntöjen 12 §:n 3 momentin mukaisesti XII edustajakokoukseemme. Samalla ilmoitamme, että kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestysesityksestä tarkemmin ilmenevät, SAK:n sääntöjen 13 §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Osa edustajakokoukselle valmistelluista asiakirjoista seuraa tämän kutsun liitteenä. Esitys edustajakokouksen pääasiakirjaksi "SAK:n tavoitteet 1980-luvulla", liittojen edustajakokoukselle tekemät esitykset ja niihin liittyvät hallituksen lausunnot sekä muita asiakirjoja lähetetään myöhemmin. Aineistoa jaetaan edustajille myös kokouksen alkaessa ja sen aikana.

Liitoille on aikaisemmin ilmoitettu, että SAK on varannut kokousedustajille majoituksen Helsingistä.

Edustajien matkakulut, työansion menetys ja päivärahat suoritetaan SAK:n varoista.

Mikäli edustajana olet estynyt osallistumasta kokoukseen, pyydetään siitä välittömästi ilmoittamaan SAK:n toimistoon (Maisa Kaasinen tai Kaisa Sember) ja omaan liittoosi, jotta varaedustaja voidaan kutsua tilalle.

Toivotamme Sinut tervetulleeksi edustajakokoukseen ja kehotamme varautumaan siihen, että kokous kestää neljä päivää.

Ammattiyhdistysterveisin

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y. Hallitus

Pekka Oivio

Olavi Hänninen

Kutsu

Hallintojaosto 11.5.1981

SAK:n hallituksen varsinaiset jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet ja yleisvarajäsenet

SAK:n XII edustajakokous

Keskusjärjestömme sääntöjen 14 §:n 3 momenttiin viitaten kutsumme SAK:n hallituksen varsinaiset jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet ja yleisvarajäsenet kahdenteentoista edustajakokoukseemme, joka alkaa sunnuntaina 14.6.1981 kello 11.00 Helsingissä Finlandia-talossa ja päättyy keskiviikkona 17.6.1981.

Niille hallituksen jäsenille, siis varsinaisille tai heidän estyneinä ollessaan varajäsenille, jotka osallistuvat kokoukseen hallituksen päätösvaltaisina jäseninä, lähetämme myöhemmin osanotto- ja ilmoittautumiskortit.

Hallituksen jäseniä ja niitä varajäseniä, jotka haluavat osallistua kokoukseen ja 14.6. kello 20.00 Finlandia-talossa järjestettävälle edustajakokousillallisille, pyydämme ystävällisesti ilmoittamaan osallistumisestaan 5.6. mennessä puhelimitse SAK 750 296/Roine tai Laakkonen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.

Pekka Oivio

Olavi Hänninen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Tiedustelen, onko kenelläkään huomauttamista kokouksen koollekutsumista, laillisuutta ja päätösvaltaisuutta vastaan.

Keskustelu alkaa.

Keskustelu päättynyt.

Kokous todetaan yksimielisesti sääntöjen edellyttämällä tavalla koollekutsutuksi, lailliseksi ja päätösvaltaiseksi 418 edustajan läsnäollessa käsittelemään keskusjärjestön säännöissä ja kokouskutsussa mainittuja asioita.

Esityslistan kohta 3 tullut loppuun käsitellyksi.

Kokousvirkillijoiden valitseminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Seuraavana tehtävänämmä on valita kokoukselle virkillijat. Ehdotus kokousvirkillijoista on teille jaettu. Hallitus ehdottaa, että kokoukselle valittaisiin 8 puheenjohtajaa, 5 sihteeriä, 2 pöytäkirjan tarkistajaa ja heidän varamiehensä, sekä 8 ääntenlaskijaa.

Voidaanko hyväksyä nämä lukumäärät?

Keskustelua.

Keskustelu päätynyt. Lukumäärä hyväksytään.

4.1. Puheenjohtajat (8)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Puheenjohtajiksi esitetään valittaviksi Pekka Oivio, Pertti Viinanen, Lauri J. Havia SAK:sta, Mirjami Uusitalo Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitosta, Esko Rantamäki Paperiliitosta, Olavi Hänninen SAK:sta, Heikki Hirvonen Rakennustyöläisten Liitosta ja Taimi Väliheikki Suomen Elintarviketyöläisten Liitosta.

Keskustelua!

Keskustelu päätynyt. Ehdotus hyväksytään.

4.2. Sihteerit (5)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Sihteereiksi esitetään valittaviksi Per-Erik Lundh, Simo Elomaa, Anneli Roine, Eeva-Kaisa Laakkonen ja Jari-Pekka Jyrkänne kaikki SAK:sta.

Keskustelua!

Keskustelu päätynyt. Ehdotus hyväksytään.

4.3. Pöytäkirjan tarkistajat (2) ja heidän varamiehensä (2)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Pöytäkirjan tarkistajiksi esitetään varsinaisiksi Hemmo Hänninen Imailualan Unionista ja Jaakko Kiviranta Kiinteistötyöntekijäin Liitosta, sekä varamiehiksi Viljo Antosalo Lasi- ja Posliinityöväen Liitosta ja Kyllikki Riutta Rakennustyöläisten Liitosta.

Keskustelua!

Keskustelu päätynyt. Ehdotus hyväksytään.

4.4. Ääntenlaskijat (8)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Ääntenlaskijoiksi esitetään valittaviksi Veikko Antosalo VTY:stä, Kimmo Hotakainen Metallityöväen Liitosta, Airi Kuusikumpu Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitosta, Orvokki Parpala KTVrstä, Pirjo Mauri Suomen Elintarviketyöläisten Liitosta, Annikki Salomaa Puutyöväen Liitosta, Pekka Lehtinen Kemian Työntekijäin Liitosta, Antti Ojansivu Maaseututyöväen Liitosta. Onko muita ehdotuksia?

Kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa.

Keskustelu päätynyt. Ehdotus hyväksytään.

Näin olemme valinneet kokousvirkillijat ja käsitelleet työjärjestyksen kohdan 4.

Työjärjestyksen hyväksyminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Teille on kansioihin jaettu ehdotus työjärjestykseksi. Halutaanko tästä keskustella?

Keskustelua ei syntynyt.

Keskustelu päättynyt. Ehdotus työjärjestykseksi voitaneen hyväksyä tämän kokouksen työjärjestykseksi.

Ehdotus hyväksytään. Näin on työjärjestyksen kohta 5 tullut käsiteltyä.

Hyväksytty työjärjestys oli seuraavan sisältöinen:

Työjärjestys

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön SAK r.y.:n XII edustajakokouksen työjärjestys

Aika 14.6.1981 kello 11.00 ja jatkuen seuraavina päivinä

Paikka Finlandia-talo, Karamzininkatu 4, Helsinki 10

Asiat

- 1 Kokouksen avaus
 - Kutsuvieraiden esittely
 - Tervehdyksiä
- 2 Kokousedustajien toteaminen
- 3 Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen
- 4 Kokousvirkaillijoiden valitseminen
 - 4.1. Puheenjohtajat (8)
 - 4.2. Sihteerit (5)
 - 4.3. Pöytäkirjan tarkistajat ja heidän varamiehensä (2)
 - 4.4. Ääntenlaskijat (8)
- 5 Työjärjestyksen hyväksyminen
- 6 Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen
- 7 Kokouksen valiokuntien valitseminen
 - 7.1. Järjestävä valiokunta (13)
 - 7.2. Talousvaliokunta (8)
 - 7.3. Sääntövaliokunta (8)
 - 7.4. Vaalivaliokunta (8)
 - 7.5. Päätös- ja julkilausumavalio- (8)
 - 7.6. SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta (8)
 - 7.7. Järjestövaliokunta (8)
 - 7.8. Kulttuuriasiain valiokunta (8)
 - 7.9. Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta (8)
 - 7.10. Kansainvälisten asiain valiokunta (8)
- 8 Edustajien päivärahien suuruudesta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta päättäminen
- 9 Kertomukset järjestön toiminnasta vuosina 1976—1980

- 10 Järjestön tilinpäätökset vuosilta 1976—1980
- 11 Järjestön tilinpäätösten vahvistaminen vuosilta 1976 — 1980 sekä vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle ja muille tilivelvollisille
- 12 Katsaus toimintaan vuosina 1976—1980 ja lähiajan toimintalinjat
 - puheenjohtaja Pekka Oivio
- 13 Hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta
- 14 Järjestön puheenjohtajien ja muiden hallituksen varsinaisten ja varajäsenten valinta
 - 14.1. Puheenjohtaja
 - 14.2. II puheenjohtaja
 - 14.3. III puheenjohtaja
 - 14.4. Muut hallituksen varsinaiset jäsenet
 - 14.5. Henkilökohtaiset varajäsenet
 - 14.6. Yleisvarajäsenet
- 15 Valtuuston puheenjohtajien ja muiden valtuuston jäsenten valinta
 - 15.1. Valtuuston puheenjohtaja
 - 15.2. Valtuuston puheenjohtajat (2)
 - 15.3. Valtuuston muut varsinaiset jäsenet sekä kullekin kaksi varajäsentä
- 16 Tilintarkastajien ja heidän varamiestensä valinta
- 17 Hallituksen esitykset ohjelmiksi
 - 17.1. SAK:n tavoitteet 1980-luvulla
 - 17.2. SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla
 - 17.3. SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma
- 18 Selonteot edustajakokoukselle
 - 18.1. Energiapoliittinen selonteko
 - 18.2. Tutkimuspoliittinen selonteko
 - 18.3. Viestintäpoliittinen selonteko
- 19 Hallituksen esitys talousohjelmaksi vuosille 1981 — 1985
- 20 Liittojen esitykset edustajakokoukselle
- 21 Edustajakokouksen lausumat
- 22 Kokouksen päättäminen

68

Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Siirrytään seuraavaksi käsittelemään esitystä kokouksen työ- ja järjestyssäännöiksi.

Hallituksen ehdotus kokouksen työ- ja järjestyssäännöiksi on teille kaikille jaettu. Sitä ei tarvitse lukea? Voidaanko tämä hyväksyä ehdotetussa muodossaan?

Keskustelua.

Keskustelu päättynyt.

Ehdotus hyväksytään.

Näin on esityslistan kohta 6 tullut käsiteltä. Hyväksytty työ- ja järjestysääntö oli seuraavan sisältöinen:

Työ- ja järjestysäännöt

1. Istunnot aloitetaan kunakin päivänä läsnäolevien toteamiselle.
2. Puheenvuorot on pyydettyä puheenjohtajalta kirjallisesti.
3. Puheenvuorot annetaan pyydettyä järjestyksessä. Hallituksen puolesta selvityksen antaja saa kuitenkin puheenvuoron yleisestä puheenvuorojärjestyksestä riippumatta.
4. Puheenvuoro saa kestää, alustajien esityksiä lukuun ottamatta, enintään 10 minuuttia. Samasta asiasta voi edustaja käyttää vain yhden puheenvuoron. Puheenjohtaja voi lisäksi myöntää oikeuden lyhyeen kommenttipuheenvuoroon. Kokouksella on oikeus rajoittaa puheenvuorojen määrää ja aika.
5. Puheenvuorojen rajoittamisen jälkeenkin hallituksen puolesta selvityksen antajalle suodaan tilaisuus vastata keskustelun kuluessa tehtyihin huomautuksiin ja tiedusteluihin.
6. Puheenvuorot on pidettävä puhujakorokkeelta. Ruotsinkielisille edustajille on varattu mahdollisuus halutessaan saada tulkkia apua.
7. Puheenvuoron antaessaan mainitsee puheenjohtaja kenellä on seuraava puheenvuoro, jolloin asianomainen siirtyy valmiiksi odottamaan puheenvuoroaan puhujille varatuille paikoille.
8. Puheenvuorossa on puhuttava vain esillä olevasta asiasta. Jos puhuja poikkeaa varsinaisesta aiheesta, on puheenjohtajan kehotettava häntä palaamaan asiaan. Ellei puhuja noudata puheenjohtajan kehotusta, voi puheenjohtaja keskeyttää hänen puheenvuoronsa.
9. Päätoisehdotukset on jätettävä puheenjohtajalle kirjallisesti.
10. Äänestys suoritetaan edustajakorttia näyttämällä tai nimenhuudolla. Äänten mennessä tasan asia ratkaistaan arvalla.
11. Vaali toimitetaan suljetuin lipuin, ellei se ole yksimielinen. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.
12. Äänioikeus on ainoastaan keskusjärjestön jäsenliittojen valitsemilla edustajilla. Varsinaisten edustajien lisäksi kokouksessa on puhe- ja esitysoikeus hallituksen jäsenillä sekä keskusjärjestön tilintarkastajilla ja toimitsijoilla.
13. Mikäli edustaja aikoo poistua istunnosta yhtä tuntia pidemmäksi ajaksi, on hänen sovittava siitä järjestävän valiokunnan kanssa, joka tiedottaa asian kokouksen pöytäkirjaan merkittäväksi.
14. Kokoussaliin pääsee ainoastaan asianomaista korttia näyttämällä.

Kokouksen valiokuntien valitseminen

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Esitän, että tässä avajaisistunnossa käytännön syistä johtuen valittaisiin 4 ensimmäistä kiireellisintä valiokuntaa.

Hallitus ehdottaa valittavaksi järjestävän valiokunnan, talousvaliokunnan, sääntövaliokunnan ja vaalivaliokunnan.

Näiden valiokuntien valinta tässä vaiheessa on perusteltua, jotta ne pääsevät aloittamaan työskentelynsä.

Voitaneen hyväksyä esittämäni menettelytapa.

Ehdotus hyväksytään.

7.1. Järjestävä valiokunta (3)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Järjestäväksi valiokunnaksi esitetään kokouksen puheenjohtajat ja sihteerit, jotka äsken valitsimme. Onko muita ehdotuksia?

Keskustelua ei syntynyt.

Keskustelu päättynyt. Voitaneen hyväksyä järjestäväksi valiokunnaksi kokouksen puheenjohtajat ja sihteerit.

Ehdotus hyväksytään.

7.2. Talousvaliokunta (8)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Talousvaliokuntaan ehdotetaan valittavaksi 8 edustajaa ja sihteeri. Voidaanko lukumäärä hyväksyä? Ehdotus hyväksytään.

Jäseniksi talousvaliokuntaan esitetään Lauri J. Havia puheenjohtajana SAK:sta, jäseneksi Kalevi Keitaanniemi Metallityöväen liitosta, Ernst Nygård Paperiliitosta, Unto Palokas Puutyöväen liitosta, Sinikka Pohja HRHL:stä, Kalevi Hämäläinen Rakennustyöläisten liitosta, Margit Suominen Kumi- ja Nahkalyöväen liitosta, Matti Moisio KTV:stä, sihteerinä SAK:n talouspäällikkö Rauno Kousa.

Muita ehdotuksia? Keskustelu päättynyt. Esitys hyväksyttäneen? Hyväksytään.

7.3. Sääntövaliokunta (8)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Sääntövaliokuntaan esitetään valittavaksi myös 8 jäsentä ja sihteeri. Voidaanko lukumäärä hyväksyä?

Hyväksytään.

Puheenjohtajaksi esitetään sihteeri Simo Elomaa, jäseniksi Yrjö Mattila Auto- ja Kuljetusalan työntekijäliitosta, Arvo Pyykkö Kumi- ja Nahkalyöväen liitosta, Pentti Levo Suomen Kirjatyöntekijäin liitosta, Arvi Sutinen Suomen Elintarviketyöläisten liitosta, Raimo Rannisto Virkamiesten ja työntekijäin yhteisjärjestö VTY:stä, Mauri Perä Rakennustyöläisten liitosta, Heikki Kiviaho Metallityöväen liitosta ja sihteeriksi Kirsti Palanko-Laaka SAK:sta. Onko muita ehdotuksia?

Keskustelu päättynyt. Esitys hyväksyttäneen? Hyväksytään.

7.4. Vaali valiokunta (8)

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Vaalivaliokuntaan esitetään valittavaksi myös 8 jäsentä ja sihteeri. Voidaanko lukumäärä hyväksyä?

Ehdotus hyväksytään.

Puheenjohtajaksi vaalivaliokuntaan esitetään Pekka Salonen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitosta, jäseniksi Toive Suominen Suomen Kirjatyöntekijäin liitosta, Pauli Huttunen Liiketyöntekijäin liitosta, Jorma Rantanen Metallityöväen liitosta, Muisto Tarvainen Kemian työntekijäin liitosta, Maire Kivikoski Kumi- ja Nahketyöntekijäin liitosta, Erkki Sikiö Paperiliitosta, Aino Siniketo Suomen Elintarviketyöläisten liitosta ja sihteeriksi Sirpa Ilola SAK:sta. Onko muita ehdotuksia?

Keskustelu päättynyt.

Ehdotus hyväksyttäneen? Hyväksytään.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja Pekka Oivio: Tähän on syytä sitten keskeyttää työjärjestyksen seitsemännen kohdan käsittely ja jatketaan sitä huomisaamuna, jolloin kokous keskeytyksen jälkeen jatkuu.

Työväen Marssin jälkeen me siirrymme lounaalle ravintolaan ja lounaan jälkeen, toivottavasti kello 14.00, alkavat ryhmäkokoukset. Sosialidemokraattinen ryhmä kokoontuu tässä salissa ja kansandemokraattinen ryhmä kongressisalissa.

Ilmoitukset merkittiin.

Laulettiin orkesterin säestyksellä Työväen Marssi.

Ensimmäinen kokouspäivä päättyi kello 13.08.

Toinen kokouspäivä

Maanantaina kesäkuun 15. päivänä 1981 klo 9.00

Puheenjohtajana Lauri J. Havia

Sihteerinä Anneli Roine

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Hyvää huomenta hyvät kokousedustajat! Ensimmäiseksi haluan sekä omasta että eilen valittujen muiden kokousvir-kailijoitten puolesta kiittää meille osoitetusta luottamuksesta. Toivon, että yhdessä teidän kanssanne teemme tästä hyvän, asiallisen ja rakentavan kokouksen, jossa asiat sujuvat kaikella sillä arvokkuudella, jolla niitten pitää meidän kokouksessamme sujua. Kiitoksia, jiiökouskansliaan on ilmoittautunut kello 9.00 mennessä kokousedustajia 336. Poissa on ollut 87. Hallituksen jäseniä on ilmoittautunut 11 ja poissa 11. Valtuuston puheenjohtajia on paikalla 2 ja tilintarkastajia 3. Nämä osanottajamäärät merkitään pöytäkirjaan.

Seuraavaksi muutamia ilmoitusasioita. Puheenvuoropyyntöjä teidän ei tarvitse itsenne tuoda tänne puheenjohtajapöydän luokse. Molemmilla puolilla salin etuosassa on puheenvuoronkuljettajia-lähettejä. Kun te haluatte käyttää puheenvuoron, nostakaa edustajakorttinne ylös ja heilutelkaa sitä.

Numerolaput pöydillänne pyydetään pitämään näkyvissä kaiken aikaa. Ne ovat monista eri syistä tärkeitä laput.

Teille on jaettu pöytäkirjan laatimisohteet — tutustukaa niihin. Siellä kerrotaan miten te voitte puheenvuoronne tarkistaa ja allekirjoittaa sen niin, että pöytäkirjan teko sujuu kaiken aikaa.

Jos teillä on kirjoitettuja puheenvuoroja, niin jättäkää ne äänittäjille, koska pöytäkirjan teon kannalta siitä on suurta hyötyä.

Jos puheenvuoroonne sisältyy hallituksen tai valiokunnan esityksestä poikkeava esitys tai muu esitys, se on syytä selvästi sanoa puheenvuoron aikana. Muuten se saattaa mennä ohi korvien sekä valiokuntien jäseniltä, joille se lähinnä on tarkoitettu että mahdollisesti kokousvir-kailijoiltakin. Sanokaa mieluummin, että kysymyksessä on ehdotus. Näihin puheenvuoropyyntölappuihin on ehdottomasti merkittävä se työjärjestyksen kohta, johon se on tarkoitettu. Ohjelmien ja aloitteitten lähetekeskusteluja käydään suunnitelmien mukaan yhtäaikaan, on erittäin tärkeitä, että puheenvuoronne voidaan toimittaa siihen valiokuntaan, joka asiaa käsittelee.

Ilmoitusasiat merkitään.

Kokouksen valiokuntien valitseminen (jatkoa)

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Ryhdymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 7.: Kokouksen valiokuntien valitseminen. Eilenhän valitsimme järjestävän valiokunnan, talousvaliokunnan, sääntövaliokunnan ja vaalivaliokunnan. Siirrymme nyt työjärjestyksen kohtaan 7.5.

7.5. Päätös- ja julkilausumavaliokunta (8)

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Valiokuntaehdotuksia ei ole ehditty vielä jakaa. Ne jaetaan lähimmän puolen tunnin aikana. Asian esittelee suullisesti vaalivaliokunnan puheenjohtaja Pekka Salonen, jolle luovutan puheenvuoron. Pekka Salonen, ole hyvä!

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Päätös- ja julkilausumavaliokunta on tänään pitämässään kokouksessa käsitelty jäljellä olevien valiokuntien osalta ehdotukset, jotka sille ovat tulleet ryhmien kautta. Yksimielisesti valiokunta esittää edustajakokoukselle seuraavaa: Päätös- ja julkilausumavaliokunnan puheenjohtajaksi Sulo Penttilä Metallityöväen Liitto ja jäseniksi Jorma Kallio Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto, Pentti Lavikko Maaseututyöväen Liitto, Matti Auvinen Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto, Jouko Lehto Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain liitto, Lauri Salomaa Rakennustyöläisten liitto, Airi Myry Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Kalevi Aronen Paperiliitto sekä kutsuttuna sihteerinä Antero Tuominen SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet vaalivaliokunnan ehdotuksen, halutaanko sen johdosta keskustella. Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu asiasta on päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt päätös- ja julkilausumavaliokunnan vaalivaliokunnan ehdotamassa muodossa.

7.6. SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta (8)

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Tähän valiokuntaan ehdotetaan puheenjohtajaksi Kunto Kaski Liiketyöntekijäin Liitto ja jäseniksi ehdotetaan Eero Rahkonen Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö, Pentti Otranen Rakennustyöläisten Liitto, Pentti Immonen Puutyöväen Liitto, Talvikki Kilpeläinen Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Pertti Kadenius Metallityöväen Liitto, Aarre Lindroos Kemian Työntekijäin Liitto, Liisa Salmijärvi Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto ja kutsuttuna sihteerinä Esa Mäisti ja Pekka Ahmavaara SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet vaalivaliokunnan ehdotuksen SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunnaksi. Halutaanko sen johdosta keskustelua? Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

7.7. Järjestövaliokunta (8)

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Tähän valiokuntaan ehdotetaan puheenjohtajaksi Aarno Aitamurto Rakennustyöläisten Liitto ja jäseniksi Irja Koskinen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto, Urpo Karvinen Suomen Sähkötyöntekijäin liitto, Irma Jokinen Paperiliitto, Heimo Maaranen Teknisten ja Erikoisammattien liitto, Aila Kruus Liiketyöntekijäin Liitto, Ulla Kämäräinen Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö, Hannu Vanhala Metallityöväen Liitto ja kutsuttuna sihteerinä Lauri Ihalainen SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet järjestövaliokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa. Halutaanko sen johdosta keskustelua?

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt järjestövaliokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

7.8. Kulttuuriasiain valiokunta (8)

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Tähän valiokuntaan puheenjohtajaksi ehdotetaan Pekka Virtanen Maaseututyöväen Liitto, jäseniksi Rauni Petäjä Metallityöväen Liitto, Raimo Vikström Suomen Muusikkojen Liitto, Viljo Antosalo Lasi- ja Posliinityöväen Liitto, Hilikka Illman Puutyöväen Liitto, Aulis Rautiainen Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto, Pirkko Mutka Puutyöväen Liitto, Anne Lempinen Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto ja kutsuttuna sihteerinä Terttu Vántänen SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet kulttuuriasiain valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa. Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt kulttuuriasiain valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

7.9. Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta (8)

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Tähän valiokuntaan vaalivaliokunta esittää yksimielisesti puheenjohtajaksi Tuulikki Kanista Metallityöväen Liitto ja jäseniksi: Vesa Urpunen Suomen Sähköalantöntyöntekijäin Liitto, Jyrki Pietilä Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto, Pekka Lahtinen Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto, Sven-Erik Nylund Suomen Laivanpäälystöliitto, Seppo Siivonen Yleinen Lehtimiesliitto, Jorma Hakala Virkamiesten ja työntekijäin yhteisjärjestö, Leo Roppola Auto- ja Kuljetusalan työntekijäliitto sekä sihteereiksi Pekka Hemmilä, Tom Saxen ja Jyrki Helin SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittisen valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa. Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on hyväksynyt Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittisen valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

7.10. Kansainvälisten asiain valiokunta (8)

Pekka Salonen (Vaalivaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Tähän valiokuntaan esitetään puheenjohtajaksi Elsa Aaltosta Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto ja jäseniksi Raimo Korhonen Metallityöväen Liitto, Teuvo Verta Kiinteistötyöntekijäin Liitto, Robert Herdin Suomen Merimies-Unioni, Lauri Jantunen Puutyöväen Liitto, Hemmo E. Hänninen Ilmailualan Unioni, Heikki Varjonen Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto, Veikko Laine Rakennustyöläisten Liitto ja sihteeriksi kutsuttaisiin Markku Jääskeläinen SAK.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Olemme kuulleet kansainvälisten asiain valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa. Pyydettyjä puheenvuoroja asian johdosta ei ole.

Keskustelu on päättynyt. Edustajakokous on hyväksynyt Kansainvälisten asiain valiokunnan kokoonpanon vaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

Työjärjestyksen kohta 7 on loppuun käsitelty.

Siirrymme kohtaan 8.

8§

Edustajien päivärahan suuruudesta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta päättäminen

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Alustava ehdotus on teille jaettu. Asian esittelee talousvaliokunnan puheenjohtaja Rauno Kousa. Rauno Kousa, ole hyvä!

Rauno Kousa (Talousvaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Edustajakokouksen talousvaliokunta käsitteli asiaa tänä aamuna ja yhtyy ehdotukseen, joka edustajakokoukselle on hallituksen toimesta tehty. Pyytäisin ottamaan esille tuon paperin. Matkojen osalta korvaukset tapahtuvat rautateiden I luokan mukaan, linja-autolipun mukaan ja lentolipun mukaisesti niille, jotka lentäen ovat tulleet. Oman auton käyttöä ei, perinteisesti SAK:n eri hallintotehtävissä, esitetä nytkään korvattavaksi.

Kokouspalkkioksi esitetään 70 markkaa kokouspäivältä kokousedustajille, hallituksen jäsenille sekä kokouksen toimitsijoille. Päiväraha 39

markkaa kokouspäivältä, koska tällöin on täysi muonitus. Mikäli matkustaminen on tapahtunut kokouspäivien ulkopuolella eli siis lähinnä lauantaista ja sitten toisaalta toisesta päästään torstaina, niin tällöin kokouspäivärahan määrä on 77 markkaa.

Päivärahaa ei esitetä maksettavaksi Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien alueilla asuville. Tämä siksi, että verottaja asettaa 5 kilometrin rajan asumiskunnan rajasta. Meille tulisi hankaluuksia kansliassa katsoa missä kohtaa Espoossa tai Vantaalla tuo 5 kilometriä täyttyi Helsingin rajasta nähden.

Menetetyn työansion korvaus on 175 markkaa niiltä päiviltä, joilta tätä työansion menetystä todellisuudessa on. Sunnuntaityön ansionkorvaus ei-liseltä päivältä, joita tämä koskettaa, ehdotetaan 350 markaksi.

Toveri puheenjohtaja! Tämä on talousvaliokunnan yksimielinen esitys. Päätöksenteon jälkeen voisimme esitellä matkalaskun täyttämistä.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Kousa. Tähän asiaan on pyytänyt puheenvuoron Rauni Petäjä, Metallityöväen Liitto. Rauni Petäjä, ole hyvä!

Rauni Petäjä (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Yksikään meistä tässä salissa istuvista ei ole elämänsä päivänä joutunut tilanteeseen, jossa ei olisi ollut omalle lapselleen antaa ruokaa tai leipää. Kuitenkin enemmän kuin 2/3 maapallon lapsista ei yhtenäkkään elämänsä päivänä saa riittävästi ravintoa tai edes vettä. Tähän asiantilaan huomiota kiinnittäkseni ehdotankin, että jokainen kokouksen osanottaja luovuttaa palkkiostaan prosentin jollekin protestiliikkeelle. Muistaen samalla sen, että maailmamme tulevaisuus on lapsissa.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Muita pyydettyjä puheenvuoroja työjärjestyksen kohtaan 8. ei ole.

Keskustelu asiasta on päättynyt.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Me olemme kuulleet Rauno Kousan esittämän talousvaliokunnan yksimielisen ehdotuksen matka- ja muiden kulu- jen korvaamisesta. Muita ehdotuksia ei ole tehty.

Totean, että edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt matkakustannusten korvauksen, kokouspalkkion, päivärahan ja menetetyn työansion korvauksen talousvaliokunnan ehdottamassa muodossa. Edustaja Petäjän esittämä toivomus voidaan kokouskanslian toimesta panna siten toimeksi, että pannaan kiertämään hattu taikka muu esine, johon kymmenykset laitetaan viimeistään sen jälkeen, kun rahat on saatu. Kokouskanslia hoitaneen tämän keräyksen käytännön puolen.

Jos Rauno Kousa haluaa antaa matkalaskun täyttämisohteja, niin se lie- nee paikallaan nyt tässä samassa yhteydessä. Ole hyvä!

Rauno Kousa (Talousvaliokunta): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Pyytäisin ottamaan esille edustajille salkkuun jaetun lomakkeen. Hallituk-

sen jäsenille ja toimitsijoille nämä jaetaan erikseen. Pyytäisin täyttämään jokaisen kohdan lomakkeesta hyvin tarkasti, koska lomakkeet käsitellään atk-tekniikalla. Jos kohdat eivät ole tarkasti täytettyjä niin maksatus viivästyy. Erityisesti pyytäisin kiinnittämään huomiota sosiaaliturvatunnukseen lomakkeen yläreunassa.

Matkan alkaminen saattaa joidenkin osalta tuottaa kysymyksiä siksi, että ammattiliitot ovat järjestäneet tilaisuuksia jo lauantaina. Tältä osin korvaukset kuuluvat ammattiliitolle, paitsi matkakustannus tänne Helsinkiin tulosta. Tuohon kohtaan lomaketta SAK:n puolelta arvioidaan se aika, jolloin te olisitte lähteneet liikkeelle ilman tuota ammattiliiton järjestämää kokousta. Poikkeuksen tekee SAK:n ruotsinkielinen sihteeristö, jolle järjestettiin kokous erikseen SAK:n toimesta lauantaina. Heille tulee päivärahakorvaus myös lauantaipäivältä.

Matkakuluja korvataan ainoastaan siinä tapauksessa, että olette itse suorittaneet joitakin matkakuluja. Eli jos SAK:n toimesta on etukäteen teille toimitettu lentolippu, niin tähän kohtaan ei tehdä merkintöjä. Liittymäliikenteestä aiheutuvat kustannukset korvataan, joten niistä tulee tehdä merkinnät.

Kokopäiväraha maksetaan niiltä matkustuspäiviltä, jotka eivät ole olleet kokouspäiviä, poislukien kuitenkin mahdollisen liiton kokouspäivän, ja puolipäiväraha kokouspäiviltä. On huomioitava, että laskennassa käytetään kalenterivuorokausia, eli jos matka on alkanut vaikkapa lauantaina kello 16.00, niin ensimmäinen kalenterivuorokausi päättyi sunnuntaina klo 16.00 ja seuraavat siitä aina sitten 24 tuntia eteenpäin.

Verotettavien korvausten puolelta tulee merkitä neljä kertaa kokouspalkkio 70 markkaa ja työansion menetys niiltä päiviltä, joilta sitä on ollut. Sen jälkeen yhteenlasku. Lomakkeen alareunatiedot ovat myös tärkeitä päiväyksineen, postiosoitteineen jne.

Korvaukset maksetaan sisääntuloaulan alapäässä olevasta Osuuspankki Yhteistuen konttorista käteisenä. Jos joku haluaa suorituksen tililleen, niin hän merkitsee lomakkeeseen pankkiyhteytensä. Jos lomakkeen täyttämässä tulee pulmia, niin kokouskanslia vastaa teidän kysymyksiinne. Kiitos.

Välihuuto: Meneekö kokouspalkkiosta veroa?

Kokouspalkkiosta menee veroa aivan normaalisti. Kokouspalkkio ja työansion menetys ovat verotettavaa tuloa.

Välihuuto: Ei saanut selvää.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Ennakonpidätyksen prosenttimäärät ovat tässä ehdotuksen alalaidassa — mistä summasta minkäkinlainen prosentti menee. Siitä ne ovat nähtävissä.

Olemme kuulleet nämä täyttämishjeetkin ja näin ollen työjärjestyksen 8. kohta on loppuunkäsitelty.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Yksi ilmoitusasia ennen työjärjestyksen seuraavaa kohtaa: SAK:n hallituksen kokous on alkanut kello 09.30 järjestä-

vän valiokunnan huoneessa. Hallituksen jäsenet siis järjestävän valiokunnan huoneeseen heti.

Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 9.

9 §

Kertomukset järjestön toiminnasta vuosina 1976 — 1980

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Käsitlemme toimintakertomukset vuosijärjestyksessä.

Kun vuosikirjat ovat jo valtuuston kokouksissa kertaalleen olleet esillä ja hyväksytyt, niin ehdottaisin, että niiden yksityiskohtainen käsittely ei olisi tarpeen, vaan voisimme käsitellä ne vuosi kerrallaan. Menettelytapa hyväksyttäneen.

Hyväksytään.

SAK:n vuosikirja 1976

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Ensimmäisenä vuosikirja 1976. Puheenvuoroja asiasta ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n toimintakertomuksen vuodelta 1976.

SAK:n vuosikirja 1977

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Seuraavaksi toimintakertomus vuodelta 1977. Senkään johdosta pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n toimintakertomuksen vuodelta 1977.

SAK:n vuosikirja 1978

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Toimintakertomus vuodelta 1978. Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti toimintakertomuksen vuodelta 1978.

SAK:n vuosikirja 1979

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Toimintakertomus vuodelta 1979. Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt toimintakertomuksen vuodelta 1979.

SAK:n vuosikirja 1980

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Viimeisenä toimintakertomus vuodelta 1980. Pyydettyjä puheenvuoroja senkään johdosta ei ole.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on hyväksynyt yksimielisesti toimintakertomuksen vuodelta 1980.

Työjärjestyksen 9. kohta on loppuunkäsitelty.
Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 10.

10 §

Järjestön tilinpäätökset vuosilta 1976 — 1980

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Tilinpäätökset on jaettu teille muun kokousmateriaalin mukana samoin yhteenveto edustajakokouskauden tilinpäätöksistä. Asian johdosta käyttää puheenvuoron SAK:n talouspäällikkö Rauno Kousa. Ole hyvä!

Rauno Kousa (SAK r.y.) Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Yritän hyvin lyhyesti näiden yhteenvetojen pohjalta kuvata tätä viisivuotiskautta SAK:n talouden kannalta. Tuo jaettu yhteenvetopaperi on tämännäköinen ja siihen liittyy laskelma, jonka otsikko on "Tilinpäätökset 76—80, yhteenveto".

Päättynyttä edustajakokouskautta voidaan SAK:n talouden kannalta kuvata ehkä parhaiten sanalla vakaa. Tulos on ollut kaikkina viitenä vuotena tyydyttävä ja oma pääomamme on kasvanut noin 9,5 miljoonaa markkaan. Maksuvalmius on Kiljavan investointien ja piiritoimistohankkeiden takia ajoittain ollut kireälläkin, mutta SAK:n hallitus ja valtuusto ovat tiukasti pitäneet kiinni siitä, että toiminnallisia menoja ei luotoin rahoiteta, vaan ainoastaan investointeja. Tämä on johtanut siihen, että SAK:n menotaloudessa on ollut tuollainen tiukan linjan leima.

Meidän tulojemme perustan muodostavat jäsenmaksutulot. Niiden määrä yhteensä viime edustajakokouskauden päättyessä oli 13,7 miljoonaa markkaa ja vuonna 1980 23,6 miljoonaa markkaa. Kahtena viimeisenä vuonna jäsenmaksuperuste on ollut 7 % liiton omilta jäseniltään saamasta jäsenmaksutulosta kuitenkin vähintään 17,— markkaa jäseneltä. Muiden tulojen osuus meidän tuotoissamme on vähäinen ja niillä keskusjärjestön toimintaa ei kovin paljoa voida rahoittaa. Kulupuolella suurin ryhmä vastaavasti on henkilöstömenot, jotka muodostavat noin puolet kaikista SAK:n menoista.

Toimintakulut ovat sitten seuraavaksi suurin menoerä. Omaisuuden määrä oli SAK:lla vuoden -80 päättyessä jakaantunut siten, että rahoitusomaisuutta meillä oli kolmelta miljoonaa markkaa ja käyttöomaisuutta 55,2 miljoonaa markkaa. Tässä tulee huomioida, että meidän opistomme on laskettu mukaan.

Vieras pääoma jakaantui vastaavasti siten, että lyhytaikainen oli 3,5 miljoonaa markkaa ja pitkäaikainen 41,2 miljoonaa markkaa. Oman pääoman kokonaismäärä oli vuoden -80 lopussa 24,9 miljoonaa markkaa ja taseen loppusumma lähes 72 miljoonaa markkaa.

Edustajakokouskauden aikana on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota taloudenhoidon pitkän tähtäyksen suunnitteluun. Ensimmäinen tällai-

nen suunnitelma valmistui koskien vuosia -79—83. Ja tässä edustajakoukussa tulee käsittelyyn jo kolmas suunnitelma koskien vuosia -81—85. Myös vuosibudjetointijärjestelmään on pyritty kiinnittämään huomiota ja lisäämään eri osastojen vastuuta sekä budjetoinnissaan että menojensa seurannassa. Myös erilainen taloudenhoitoomme liittyvä ohjesäännöstö on valmistunut varsin täydelliseksi parin viime vuoden aikana.

Henkilöstöhallinnon keskeisiä tapahtumia ovat olleet SAK:n henkilöstöorganisaation rakenteen muuttaminen edustajakoukuskauden aikana, samoin kuin henkilöstön koulutuksen aloittaminen ja hiljattain valmistunut henkilöstöpoliittinen ohjeisto. Itse numeroaineistoon, joka tähän liittyä, en puutu sen tarkemmin.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Kousa. Tähän kohtaan on pyytänyt puheenvuoron Kauko Häkkinen, Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y. Häkkinen ole hyvä.

Kauko Häkkinen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Hyvää huomenta, tasapuolisesti kaikille! Kiinnitin tässä tilinpäätöksessä huomiota kohtaan, jossa puhutaan sosiaalivakuutuksista. Ymmärtääkseni tämä kohta on se, jossa me olemme turvanneet SAK:n henkilöstölle, että heidän eläkeikänsä on noin viisi vuotta alhaisempi kuin meidän tavallisten työntekijöitten. Mutta pyytäisin talousjohtajalta selvitystä, mistä johtuu vuosien -78—79 liian voimakas kasvu tässä asiassa. Tämä on numerollisesti mielestäni niin iso summa, jota ei ilman selvityksiä voi hyväksyä. Kun vuonna -78 oli 850 000 nämä maksut, vuonna -79 on 1 520 000 ja edelleen ne on viime vuonna olleet lähes 2 miljoonaa markkaa. Jos nämä summat rupee näin rönsyilemään, minä epäilen, että edessämme on jäsenmaksujen korotukset.

Oikeastaan SAK:n pitäisi kiinnittää enemmän huomiota yleisen eläkeiän alentamiseen muillekin, eikä omalle työntekijäryhmälleen. Pyydän että talousjohtaja esittelisi tätä kohtaa tarkemmin. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kousa vastaa tehtyyn tiedusteluun.

Rauno Kousa (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tämä vaatii ehkä hieman pidemmän selvityksen kuin pelkästään näihin numeroihin vastaaminen. SAK:n koko henkilöstön työeläkkeet vakuutettiin vuonna -75, eli tällaista työnantajan lupaamaa kassastamaksuperiaatetta ei enää ole. Tämä johti sitten siihen, että kun vakauttamisratkaisun yhteydessä voitiin eläkeikää alentaa, ostaa siis näitä eläkevuosia 65:stä 62:een — anteeksi 60:een, niin tällöin SAK vuoden -78—79 vaihteessa myöskin tämän ratkaisun teki, jolloin nämä menot näkyvät vuoden -79 tilinpäätöksessä. Tämä ratkaisu merkitsee pitkän päälle alhaisempia eläkemenoja, koska eläkevakuutusyhtiöt ja valtio osallistuvat näihin maksuihin, eläkekorvauksiin, myöhemmin niillä perusteilla kuin meidän eläkeohjesääntömme sanoo. Tämä on ainoa ja no jos ei ainoa, niin tärkein selvitys.

Toinen näihin kohoaviin eläkekustannuksiin vaikuttanut seikka on se,

että läheskään kaikilla ammattiliitoilla ei ole ollut paria viime vuotta lukuun ottamatta vielä eläkkeitään vakuutuksen piirissä. Tällöin kun liitosta on tultu SAK:hon töihin, me olemme joutuneet ostamaan nämä ns. taannehtivat vuodet, mikä saattaa olla useampia kymmeniä tuhansia markkoja yhden henkilön osalta. Tämä pulma kuitenkin poistuu hiljalleen, koska tällä hetkellä lähes kaikki ammattiliitot ovat eläkevakuutuksen piirissä.

SAK:n eläkeprosentti tällä hetkellä maksetuista palkoista on noin 22,3 prosenttia, kun se yleisesti on 13,3. Tämä perustuu valtuuston tekemiin päätöksiin, siis valtuuston vahvistamaan eläkeohjesääntöön.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Yleiskeskusteluun ei muita pyydettyjä puheenvuoroja ole.

Nyt ryhdymme käsittelemään vuosi kerrallaan tilinpäätöksiä. Ensimmäiseksi tilinpäätös vuodelta 1976. Sen johdosta ei ole pyydettyjä puheenvuoroja. Joten se todetaan käsitellyksi.

Seuraavana tilinpäätös vuodelta -77. Myöskään sen johdosta ei ole pyydettyjä puheenvuoroja. Keskustelu päättynyt ja tilinpäätös todetaan tulleen käsitellyksi.

Seuraavaksi tilinpäätös vuodelta -78. Senkään johdosta ei ole pyydettyjä puheenvuoroja. Joten se on tullut käsitellyksi.

SAK:n tilinpäätös vuodelta -79. Ei myöskään pyydettyjä puheenvuoroja. Keskustelu päättynyt. Tilinpäätös on käsitelty.

Viimeiseksi tilinpäätös vuodelta -80. Senkään johdosta ei ole pyydettyjä puheenvuoroja. Keskustelu päättynyt. Ja tilinpäätös vuodelta -80 on käsitelty.

Työjärjestyksen 10. kohta on loppuunkäsitelty.

11 §

Järjestön tilinpäätösten vahvistaminen vuosilta 1976—1980 sekä vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle ja muille tilivelvollisille.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Siirrymme kohtaan 11. Järjestön tilinpäätösten vahvistaminen vuosilta 1976—1980 sekä vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle ja muille tilivelvollisille. Ehdotan, että myös vuosittain suoritamme tilinpäätösten lopullisten vahvistamisen ja tili- ja vastuuvapauden myöntämisen.

Menettelytapa hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Ensimmäisenä vuosi 1976. Ei pyydettyjä puheenvuoroja.

Edustajakokous yksimielisesti vahvistaa tilinpäätöksen vuodelta 1976 ja myöntää sen osalta hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapauden.

Seuraavaksi tilinpäätös vuodelta 1977. Ei pyydettyjä puheenvuoroja.
Vahvistetaan yksimielisesti ja vuodelta -77 myönnetään hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus.

Seuraavaksi vuosi 1978. Ei pyydettyjä puheenvuoroja.

Tilinpäätös vahvistetaan. Ja mainitulta vuodelta myönnetään hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus.

Tilinpäätös vuodelta 1979. Ei pyydettyjä puheenvuoroja.

Vahvistetaan yksimielisesti. Ja vuodelta -79 myönnetään hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus.

Ja viimeisenä vuosi 1980. Ei pyydettyjä puheenvuoroja.

Tilinpäätös vahvistetaan ja vuodelta 1980 myönnetään hallitukselle ja muille tilivelvollisille tili- ja vastuuvapaus.

Työjärjestyksen 11. kohta on loppuun käsitelty.

Puheenjohtajaksi siirtyy tämän jälkeen Taimi Väliheikki.

12 §

Katsaus toimintaan vuosina 1976 — 1980 ja lähiajan toimintalinjat

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrymme työjärjestyksen 12. kohtaan "Katsaus toimintaan vuosina 1976—1980 ja lähiajan toimintalinjat." Katsauksen esittää SAK:n puheenjohtaja Pekka Oivio. Ole hyvä, Pekka Oivio!

Pekka Oivio (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Taloudelliset näkymät olivat heikkenemässä, kun edellinen SAK:n edustajakokous viisi vuotta sitten kokoontui. Uskottiin yleisesti kuitenkin, että taloudellinen taantuma silloin olisi jäänyt suhteellisen lyhytaikaiseksi. Emme silloin osanneet arvioida millaisiin taloudellisiin vaikeuksiin nyt päättyneellä edustajakokouskaudella tulisimme joutumaan, emmekä riittävän selvästi silloin vielä tiedostaneet, että nopean taloudellisen kasvun aika, joka oli lähes keskeytyksettä jatkunut toisen maailmansodan päättymisestä asti, olisi ohi.

Maailmantaloudessa tapahtuu syvällisiä muutoksia, jotka tulevat vaikuttamaan ja ovat jo vaikuttaneet myös Suomen taloudelliseen kehitykseen. Tällaisia ovat mm. energian saatavuuteen ja hintaan liittyvät muutokset ja muittenkin raaka-aineitten hintoihin liittyvät muutokset sekä yleensä kehitysmaiden aseman muuttuminen maailmantaloudessa.

Tälle edustajakokouskaudelle on valmistettu SAK:n tavoitteita 80-luvulla käsittelevä ohjelma, jossa uskoakseni tällä kertaa pystymme reaalistemmin hahmottamaan sitä ympäristöä ja sitä maailmaa, jossa alkavana edustajakokouskautena tulemme toimimaan.

Päättäneeseen edustajakokouskauteen sisältyi pahin taloudellinen lama-kausi Suomessa toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Tuotanto pol-

ki paikallaan tai kasvoi vain hyvin vähän vuosina -76—78. Seurauksena oli työttömyyden kasvu Suomen oloissa ennätysmäisiin mittasuhteisiin. Työllisyysnäkömät olivat tosin nopeasti synkkenemässä jo silloin kun kokoonnuimme edelliseen edustajakokouksemme viisi vuotta sitten. Tänä päivänä kuitenkin tiedämme, että tuolloin laaditut ennusteet osoittautuivat aivan liian optimistisiksi. Palkansaajat saivat kantaakseen raskaan laskun edeltäneen korkeasuhdanteen aikana tehtyistä talouspoliittisista virheistä ja elinkeinoelämän lyhytnäköisestä lyhyen aikavälin etupolitiikasta.

Kun työttömyys nopeasti alkoi lisääntyä oli luonnollista, että SAK-lainen ammattiyhdistysliike asetti tärkeimmäksi tavoitteekseen työllisyyden turvaamisen. Täystyöllisyyden palauttamisessa emme ole onnistuneet, mutta emme myöskään voi katsoa siinä täysin epäonnistuneemme. Mahdollisimman korkea työllisyys on ollut ensisijaisena tavoitteenamme koko edustajakokouskauden aikana. Väitetään, ja pitänee paikkansakin, että suomalaisessa yhteiskunnassa on turruttu laajaan työttömyyteen. Näin ei ainakaan ammattiyhdistysliikkeessä käsittääkseni ole tapahtunut.

Me olemme omin toimenpiteinemme pyrkinneet kaikkiin mahdollisiin keinoin tukemaan elvytyspolitiikkaa ja edistämään taloudellista kasvua, josta työllisyyden kehitys riippuu. Edustajakokouskauden loppupuolella olemme saavuttaneet tuloksiakin. Työttömien määrä on vähentynyt lähes 60.000 vuodesta 1978, joka oli työttömyyden huippuvuosi. Työllisten määrä on samanaikaisesti kasvanut yli 120.000. Tämä erotushan johtuu siitä, että lisää työvoimaa on tullut työmarkkinoille enemmän kuin sieltä on pois lähtenyt.

Nämä tulokset ovat seurausta siitä elvytyspolitiikasta, jota vuosina 77—79 harjoitettiin ja johon ammattiyhdistysliike vaikutti omalla panoksellaan erittäin voimakkaasti. Kun me kerran asetimme työllisyyden parantamisen ensisijaiseksi tavoitteeksi niin johdonmukainen seuraus oli myös se, että ulkomaan kaupasta riippuvaisessa Suomessa pyrimme kohentamaan elinkeinoelämän kilpailukykyä suostumalla kolmeen devalvaatioon ilman merkittävää palkkakompensaatiota ja jopa aikaisemmin sovittujen palkankorotusten lykkäämiseen myöhemmäksi ajankohdaksi.

Nuo uhraukset eivät suinkaan olleet turhia, sillä ne loivat edellytykset kahden viime vuoden nopealle taloudelliselle kasvulle ja työllisyyden paraneamiseen. Ammattiyhdistysliikkeen politiikka laman aikana oli osoitus solidaarisuudesta työttömiä kohtaan.

Työttömiä on edelleen tänä päivänä yli 100.000. Samalla työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat muuttuneet entistä vaikeammiksi. Kun saman aikaisesti on laajaa työttömyyttä ja eräillä aloilla ja eräissä ammattiryhmissä ja eräillä alueilla suoranaista pulaa työvoimasta, on silloin jotakin pielessä.

Nopea taloudellinen kasvu on työllisyyden hoidon perusedellytys, mutta se ei tietenkään yksin riitä. Tarvitaan myös muita toimenpiteitä. Työvoima- ja koulutuspolitiikalla on pystyttävä vastaamaan työvoiman kysynnästä tapahtuviin muutoksiin. Tämä tarve luonnollisesti korostuu, kun tekninen kehitys on nopeaa.

Viranomaisten harjoittamasta työvoimapolitiikassa on viime vuosina

keskitytty paljolti pelkästään potilaiden oireiden hoitamiseen. Tehokkai-
siin ennaltaehkäiseviin toimiin ei ole päästy. Työvoimavarojen laadullinen
kehittäminen ja työllisyyden hoidon kannalta välttämätön työmarkkinoi-
den joustavuus ovat jääneet suomalaisessa yhteiskunnassa taka-alalle.
Työvoimapolitiikkaan ja hyvät ammatilliset valmiudet takaavaan koulu-
tukseen onkin tulevina vuosina panostettava nykyistä huomattavasti
enemmän. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on omalta osaltaan huoleh-
tia siitä, että näin myös tapahtuu. Meidän on asetettava tavoitteeksi, että
kun SAK:n edustajakokous seuraavan kerran kokoontuu, olemme olennai-
sesti lähempänä täystyöllisyystavoitettamme kuin nyt. Tuohon tavoitte-
eseen pääsemiseksi tarvitaan sekä taloudellista kasvua että aktiivista työvoi-
mapolitiikkaa. SAK:n tavoitteet 80-luvulla ohjelmassa pyrimme osoitta-
maan niitä keinoja, joilla tavoitetta voidaan lähestyä. Täystyöllisyystavoi-
tteesta emme voi tinkiä.

Palkansaajien ansiot ovat edellisestä edustajakokousvuodesta 1976 tä-
hän vuoteen nousseet n. 61,5 %, koska hinnat ovat samana aikana nousseet
lähes vastaavasti, ovat reaaliensiot uudelle edustajakokouskaudelle lähdet-
täessä suunnilleen samat kuin viisi vuotta sitten. Veroratkaisut ovat kui-
tenkin lisänneet ostovoimaa.

Edustajakokouskaudella jouduimme pitkäaikaisen taloudellisen kasvun
pysähtymisen ja suuren työttömyyden vallitessa puolustamaan saavutettua
reaalitulotasoa. Tilanne ei sinänsä suinkaan ollut uusi ammattiyhdistysliik-
keelle kutakuinkin vastaava joskaan ei aivan yhtä huono taloudellinen
tilanne oli viimeksi edustajakokouskaudella 1956—1961. Tuolloinkin reaali-
ansiot pystyttiin säilyttämään, mutta vaikeassa tilanteessa linjaristiriidat
kärjistyivät, mikä oli osasy ammattiyhdistysliikkeen hajoamiseen. Tällä
kertaa olemme kestäneet vaikeudet yhtenäisinä ja voimme lähteä toiveik-
kain mielin uudelle vuosikymmenelle edessä olevista uusista ankarista
haasteista huolimatta.

Reaaliensiokehitys ei edustajakokouskauden aikana suinkaan ole ollut
tasaista. Vuosina -77 ja -78 reaaliensiot laskivat, mutta tämän jälkeen an-
siokehityksen suunta on ollut suotuisa. Palautettakoon vielä mieliin, että
vuosina -77 ja -78 palkansaajien tulokehitystä tuettiin verokevennyksin,
joten palkansaajien reaalityulokehitys kokonaisuutena oli noina vuosina
reaaliensiokehitystä parempi.

Huomionarvoinen piirre viime edustajakokouskaudella on tuloverope-
rusteiden inflaatiotarkistusten muuttuminen säännönmukaisiksi. Näillä
tarkistuksilla on estetty palkansaajien tuloverotuksen kiristyminen. Tässä
suhteessa on siis onnistuttu paremmin kuin esim. -70-luvun alkupuolella.
Tuloverotuksessa toki on tapahtunut myös kielteistä kehitystä kuten esim.
varsin harkitsemattomat ja verotuksen epäoikeudenmukaisuutta lisäävät
metsäverohuojennukset.

Kuluneella edustajakokouskaudella palkansaajien väliset ansioerot ovat
selvästi supistuneet, vaikka päinvastaisia käsityksiä on olemassa. SAK:n
jäsenkentässä keskimääräistä heikommin palkattujen alojen yhteen paino-
tettu keskiansio oli vuoden -75 lopulla n. 86 % koko SAK:n jäsenkunnan
keskiansiosta, ne ovat nyt n. 90 %. Vastaavasti keskimääräistä paremmin

palkattujen alojen yhteenpainotettu keskiansio on alentunut edustajakokouskaudella 114 %:sta n. 110 %:iin koko SAK:n keskiansiosta.

SAK:n yksityisellä sektorilla työskentelevistä jäsenistä on ollut tarkempiakin tietoja saatavissa. Nämä tiedot kertovat, että vuoden -75 III-neljänneksellä pienipalkkaisin viidesosa sai 14,2 % koko palkkasummasta vuoden -80 III-neljänneksellä jo 14,8 % koko palkkasummasta. Myös toiseksi pienipalkkaisimpaan viidennekseen kuuluvat ovat kasvattaneet palkkasumma osuuttaan ja vastaavasti suuripalkkaisimmat ovat hieman osuuksiinsa menettäneet. Myös miesten ja naisten väliset ansioerot ovat kaventuneet. Vuoden -75 viimeisellä neljänneksellä naisten keskiansio oli 78,5 % miesten keskiansiosta koko SAK:n jäsenkenttä huomioonottaen. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä jo 83,6 %. Nämä tilastotiedot te saatte tämän minun katsaukseni liitteenä.

Ansioeroja on siis onnistuttu kaventamaan. Kehitys ei varmastikaan ole ollut niin nopeaa kuin monet meistä olisivat toivoneet, mutta suunta on ollut edellisen edustajakokouksen tekemien päätösten ja jäsenistömme valtaenemmistön tahdon mukainen.

Palkkaerojen kaventumiseen ovat vaikuttaneet monet tekijät. Keskusjärjestöjen väliset runkosopimukset ovat olleet palkkaeroja kaventavia. Niihin on sisältynyt pennimääräinen osa ja aiemmasta käytännöstä poiketen sopimukseen on sisällytetty matalapalkkaisia tukevia ansiokehitystakuujärjestelyjä ja matalapalkkakorotuksia. Matalapalkkaisista liitoista monet ovat omilla erillisratkaisuilla kohentaneet jäsenistönsä asemaa ja runkosopimuksissa pitäytyneet ovat käyttäneet järjestelyvaraa matalapalkkaisten tukemiseen korottamalla ohjepalkkoja yleiskorotusta enemmän. Merkitystä on epäilemättä ollut myös taloudellisella taantumalla ja sillä, että taloudellinen nousu parin viime vuoden aikana on paljolti ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksesta pidetty siedettävällä tavalla hallinnassa.

Työajan lyhentäminen on edustajakokouskauden aikana ollut osa jokaisesta sopimusratkaisua. Vuonna -78 toteutui talviloma seitsemän vuoden työsuhteen jälkeen. Talvilomakattavuutta on jatkuvasti laajennettu. Voimassa olevien sopimusten perusteella vuonna -84 toteutuu viikon mittainen talviloma jo vuoden työsuhteen perusteella. Niissä töissä, joissa viikonloput ovat vapaat, myös kaikki arkipyhäviikkojen lauantapäivät ovat nyt vapaapäiviä. Keskimääräisen viikottaisen työajan lyhentäminen aloitettiin raskaista ja rasittavista kolmivuorotoista. Keskeyttämättömässä kolmivuorotyössä ja maanalaisessa työssä on siirrytty 36 tuntiseen ja keskeytyvässä kolmivuorotyössä 38 tuntiseen, vuosittain tasaantuvaan keskimääräiseen viikkotyöaikaan.

Tuottavuuden nousu tekee työajan lyhentämisen mahdolliseksi ansiota-soa alentamatta. Työvauhdin kiristyminen ja työn kiinteyden lisääntyminen edellyttää työajan lyhentämistä.

Lisääntyvä vapaa-aika on myös elämisen laadun kohottamista. Työajan lyhentäminen on tietenkin myös työllisyyskysymys. Yhdenjaksoiset ta-sausvapaat, jotka on otettu käyttöön yleisesti 36 ja 38 tunnin keskimääräiseen viikkotyöaikaan siirryttyä, edellyttävät lisähenkilöstön palkkaamista. Vapaa-ajan palveluiden kysyntä kasvaa, joten työpaikkoja avautuu palve-

luumatteihin. Päivittäisellä työajan lyhentämisellä ei sen sijaan vastaavia työllisyysvaikutuksia ole. Työajan lyhentämisessä tulee noudattaa riittävää joustavuutta. Kullakin sopimusallalla pitää olla mahdollisuus toteuttaa sille alalle parhaiten soveltuva työajan lyhentämisen muotoa.

Työmarkkinaratkaisut ovat viime vuosina olleet varsin laaja-alaisia. Talous-, sosiaali- ja yhteiskuntapolittiset toimenpiteet ovat olleet kiinteä osa työmarkkinaratkaisuja. Nimellispalkkapolitiikan lisäksi keskeinen huomio on kiinnitetty kotitalouksien verojen ja tulonsiirtojen jälkeen käytettävissä olevan tulotason turvaamiseen ja sen nostamiseen.

Keskitettyjä työmarkkinaratkaisuja arvostelleetkin ovat joutuneet myöntämään, että poikkeuksellisen vaikeissa taloudellisissa tilanteissa tehdyt kokonaisratkaisut ovat sittenkin osoittautuneet palkansaajien kannalta paremmaksi vaihtoehdoksi kuin mihin pelkästään palkkapolitiikkaan keskittymällä olisi ollut mahdollisuuksia.

Keskitetty työmarkkinapolitiikka onkin oikeastaan ainoa solidaarinen vaihtoehto yhteiskunnassa, jossa on niin korkea järjestäytymisaste kuin Suomessa. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä entistä enemmän huomiota sopimusalakohhtaisten erityistarpeiden huomioonottamiseen. Työpaikoilla tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Automaatio ja uusi teknologia tuovat mukanaan uusia työmenetelmiä ja kokonaan uusia ammatteja. Muutokset on huomioitava liittojen työehto- ja palkkasopimuksissa välttämällä liian kaava- maisia keskusjärjestöratkaisuja.

SAK:n solmimat rationalisointisopimukset uudistettiin sekä STK:n että LTK:n kanssa vuonna 1978. Nykyiset rationalisointisopimukset antavat työntekijöille yhdessä yhteistoimintalain määräysten kanssa aikaisempaa tuntuvasti paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa yrityksen rationalisointitoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sopimuksen periaatteiden toteutumisen eräänä perusedellytyksenä on kuitenkin rationalisointiyhteistyöhön osallistuville työntekijöiden edustajille annettava rationalisointikoulutuksen tehostaminen.

Teknisen kehityksen vaikutukset työntekijöiden työhön ja työympäristöön muodostuvat usein huomattavasti suuremmiksi kuin perinteisten rationalisointitoimenpiteiden. Mm. rakennetyöttömyyden on arvioitu lisääntyvän teknisen kehityksen seurauksena, koska eri aloilla ja eri ammatteissa toimivan työvoiman tarve muuttuu. Lähes jokainen työelämässä toimiva joutuu 80-luvun aikana tavalla tai toisella teknologian kehityksen aiheuttamien muutosten kohteeksi.

Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on osaltaan huolehtia siitä, että uusi teknologia asetetaan palvelemaan työntekijöiden hyvinvoinnin lisäämistä eikä aiheuttamaan työntekijöille lisää ongelmia. Tämä edellyttää, että työntekijöille ja heidän järjestöilleen turvataan nykyistä paremmat oikeudet ja mahdollisuudet vaikuttaa uuden teknologian käyttöä koskeviin ratkaisuihin sekä niihin liittyviin tuotannon miehitys- ja palkkausjärjestelyihin.

Koulutuspolitiikassa olemme kuluneella edustajakokouskaudella edenneet ohjelmamme viitoittamalla tiellä. Mittava ammatillisen koulutuksen keskiasteen uudistus on toimeenpanovaiheessaan. Uudistus lisää sekä kou-

lutuksen määrää, että parantaa sen laatua ja mikä tärkeintä, nostaa ammatillisen koulutuksen arvostusta. Uudistuksen toteutumisen myötä kaikille nuorille tarjotaan mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen. Teknologinen kehitys edellyttää meiltä jatkuvaa valppautta ammattikoulutusasioissa. Myös pitkään vaatimamme aikuiskoulutuksen uudistaminen on lähtenyt käyntiin. Parhaillaan valmistellaan aikuisten ammatillisen koulutuksen uudistusta ja etsitään ratkaisuvaihtoehtoja taloudellisesti tuetun koulutusvapaan toteuttamiseksi. Myös ay-liikkeelle tärkeän järjestömuotoisen siivistystyön kehittäminen on käynnistymässä.

Erityispiirteenä kuluneella viisivuotiskaudella on ollut suurten liittojen voimakas panostus omien opistojen rakentamiseen ja laajentamiseen. Tunnusomaista on ollut myös paikallisten lyhytkurssien voimakas lisääntyminen, joka valitettavasti on näyttänyt tapahtuvan ammattiyhdistysliikkeen perinteisesti vahvan opintokerhotoiminnan kustannuksella.

Ammattiyhdistysliikkeen sisäisen koulutustoiminnan osalta SAK:n hallitus on tänä keväänä hyväksynyt pitkän aikavälin kehittämissuunnitelman. Siinä painotetaan erityisesti paikallisen tason koulutustoiminnan kehittämistä ja järjestökoulutuksen tuntuva tehostamista.

SAK:n yritysdemokratiaa koskevat vaatimukset ja tähän liittyvä yritys-demokratiakeskustelu johtivat vuonna 1978 siihen, että voitiin hyväksyä laki yhteistoiminnan edistämiseksi yrityksissä. Lakia täydentävät sopimukset ja soveltamisohjeet tulivat hyväksytyiksi ammattiyhdistysliikkeen painostuksesta tänä keväänä.

Voimmekin todeta, että on saavutettu vaihe, joka on välttämätön demokration edelleen kehittämiseksi työelämässä. Yrityksessä tehtävät ratkaisut vaikuttavat monin tavoin suoraan työntekijän jokapäiväiseen elämään, toimeentuloon, turvallisuuteen, viihtyvyyteen sekä hänen itsensä että perheensä elämään. Sekä vaikuttaminen että demokration laajentuminen työelämässä edellyttävät yritysdemokratian edelleenkehittämistä. Yritysten johdon tulee olla päätöksissä vastuussa omistajien ohella yrityksessä oleville työntekijöille. Valtaa tulee siirtää niille, joihin päätökset kohdistuvat.

Myös yritysten toimintaedellytysten parantaminen on mahdollista työntekijöiden osallistumisen kautta. Pelkästään tuotantoteknisin ja taloudellisin perustein tehdyt ratkaisut eivät ole pitkällä aikavälillä osoittautuneet parhaiksi. On kiinnitettävä huomio ihmisen asemaan ja elämän laadun parantamiseen, niin yritystaloudelliset kuin kansantaloudelliset ja moraalisetkin syyt puoltavat yritysdemokratian edelleenkehittämistä. Yhteistointitalailla ja sitä täydentävillä sopimuksilla on luotu vasta edellytyksiä ja pohja yritysdemokratian jatkokehittelylle ja pitemmälle menevälle soveltamiselle.

Vaikuttamisen alueista tärkeimpiä on se, millä tavoin työntekijät voivat vaikuttaa yritysten taloudellisiin päätöksiin. Työntekijöillä tulee olla mahdollisuus olla mukana tekemässä yritysten talous- ja toimintasuunnitelmia ja valvoa niiden toteuttamista. Työntekijöiden on myös voitava vaikuttaa yritysten pääomien ohjaamiseen ja jakoon. Taloudellisen demokration eräänä keinona ovat yhteistoimintarahastot, joiden avulla voidaan lisätä

työntekijöitten mahdollisuuksia yritysten päätöksenteossa ja samalla turvata työolojen kehittymistä.

Uudenlaiset työorganisaatiot, teknologian eteneminen ja joustavammat johtamistavat ovat tyypillisiä 80-luvulle. Muuttuvat olosuhteet ja uudet haasteet edellyttävät uusien työntekijöiden osallistumisjärjestelmien kehittämistä. Tasa-arvon ja yritysdemokratian puutteellisuus merkitsee yrityksissä olevien voimavarojen laiminlyöntiä kaikkien vahingoksi. Vaatimukset työelämän demokratisoimiseksi ovat tällä hetkellä hyvin ajankohtaisia, koska eräät maamme johtavat suuryritykset ovat lyöneet pöytään omat saneerausohjelmansa. Voidaan kysyä, eikö yhteistoiminta ole enää se avain, jolla voidaan hakea yhteisesti vaihtoehtoja ja ratkaisuja, joita jo ytlakikin edellyttää?

Ammattiyhdistysliike tuomitseekin jyrkästi sen, että yhteisesti hyväksytyt lait unohtetaan heti kun vaikeudet ilmestyvät.

Yhteiskunnallinen turvallisuus ei ole vielä tydyttävä. Pääpiirteissään kattava sosiaaliturvajärjestelmämme mahdollistaa kuitenkin erilaatuisia väliinputoamisia. Näiden väliinputoamisien estäminen on eräs 80-luvun sosiaalipolitiikan tehtävistä, mutta kehittämistarve on sosiaalipolitiikan monilla lohkoilla muutenkin huomattava, erityisesti perhepolitiikkaa olisi tehostettava. Lapsiperheiden aseman kohentaminen edellyttää erityisesti asumisolosuhteiden parantamista ja lasten päivähoitojärjestelmän tuntuva kehittämistä. Lapsiperheiden asemaa ei pelkästään yhdellä osa-alueella voida riittävästi parantaa. Se on laaja-alaista yhteiskunnallista työtä. Yhteiskuntaa on muutettava lapsimyönteisemmäksi ja kaikessa yhteiskunnallisessa uudistustyössä on oltava ohjeena tasa-arvon toteuttaminen. Lapsiperheiden toimeentulo on saatava muiden tulonsaajaryhmien taholle, todetaan edustajakokoukselle esitettävissä tavoitteissamme alkaneelle vuosikymmenelle.

Ammattiyhdistysliikkeen voimakkaan painostuksen tuloksena sairausajan toimeentuloturvan kohottamisesta ja äitiysrahan korottamisesta on tehty päätökset. Työttömyysajan toimeentuloturva kaipa edelleen kiireistä kohtentamista. SAK on pitkään vaatinut työttömyysturvajärjestelmän uudistamista ja työttömyysturvaetuuksien ajantasalle saattamista. Meillä on täysi oikeus odottaa, että työttömyysturvatoimikunta saisi pian työnsä valmiiksi ja hallitus antaisi esityksen järjestelmän parantamisesta mitä pikimmin.

Ensimmäisenä tavoitteena on työttömyyskassojen päivävastustusten tason kohottaminen. Samalla kun on kaikin tavoin edistettävä työllisyyden parantamista, on meidän huolehdittava myös työttömyysajan toimeentuloturvan kohentamisesta.

Maahamme on luotu viimeisen 20 vuoden aikana täysin kansainvälisen vertailun kestävä eläketurva. Eläkeasiat ovat parhaillaankin suuren poliittisen mielenkiinnon kohteena. Yli puolitoista miljardia maksava kansaneläkejärjestelmän muuttaminen on ollut viime päivien keskeisenä poliittisena teemana.

SAK:laiselle ammattiyhdistysliikkeelle eläkeasioissa on lähiajan tavoitteena keskeisintä eläkeikäjärjestelmän muuttaminen. Me olemme huo-

manneet, että yksi ja yhteinen eläkeikä ei ole kaikille sopiva. Eläkeikä pitäisikin olla joustava ja työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet ja työn vaatimukset huomioon ottava. Asiaa valmistelleen komitean ehdotukset saavatkin SAK:lta lämpimän tuen. Eläkeikään liittyvien ratkaisujen on kuuluttava lähiaikojen eläkepäätösten joukkoon.

Yhteiskunnassamme on ryhmiä, jotka ovat jääneet tasa-arvokamppailussa muista jälkeen sekä työelämässä, perheessä että yhteiskunnallisen toiminnan eri lohkoilla. Erityisesti syrjinnästä voidaan puhua ainakin iän, sukupuolen, uskonnon, rodun, kansallisuuden, poliittisten mielipiteiden tai työrajoitteisuuden perusteella.

Syrjintää esiintyy työsuhteen aikana palkkauksessa, uralla etenemisessä, työoloissa, työsuhteeseen sidotuissa etuuksissa, ammatillisessa lisäkoulutuksessa ja työsuhdeturvassa. Näin siitä huolimatta, että työsopimuslain 17. § kieltää työsuhteen aikaisen syrjinnän. Lainkohdan muotoilu,... ettei ketään aseteta perusteettomasti toisiin nähden eri asemaan..., mahdollistaa kuitenkin lain kiertämisen.

Työhönottotilanne on kokonaan lainsäädännön ulkopuolella. Työpaikkailmoittelussa, haastattelussa ja testeissä on varsin paljon piirteitä, jotka asettavat työnhakijan eriarvoiseen asemaan esimerkiksi iän tai sukupuolen mukaan.

Työmarkkinajärjestöjen välisessä keskustelussa vallitsee syrjintäkysymysten osalta pysähtynyt tilanne. Kuvaavaa on, että jo pari työehtosopimuskierrosta työskennellyt työnantaja- ja työntekijäpuolen yhteinen työryhmä ei ole päässyt yksimielisyyteen edes syrjintäkäsitteen määrittelystä.

SAK:n 80-luvun tavoiteohjelmassa ei ole erityistä tasa-arvokysymyksiä koskettelevaa jaksoa. Tasa-arvotavoitteet on pyritty ottamaan huomioon ohjelma-asiakirjoissa läpilyöntiperiaatteella. Otan seuraavassa kuitenkin esille joitakin keskeisiä toimenpidealueita työelämän tasa-arvon tiellä.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen lähtökohtana on, että sellainen työelämän tasa-arvon toteutuminen, joka takaa taloudellisen riippumattomuuden, on tasa-arvon toteutumisen perusta myös muilla elämän alueilla. Ensi vaiheessa on poistettava lainsäädännölliset esteet viime kesänä allekirjoitetun YK:n naisten syrjinnän kieltävän yleissopimuksen ratifioinnin tieltä. Toisaalta on työmarkkinaosapuolten välille saatava sukupuolten tasa-arvosopimus, jossa määritellään toimenpiteet työelämän syrjinnän poistamiseksi ja jatkuvan seurannan käynnistämiseksi. Naapurimaassamme Ruotsissa vastaava sopimus on ollut voimassa jo vuodesta 77 lähtien.

Edellä mainitut toimet kohdistuvat sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseen, mutta niillä tulee olemaan vahvat heijastumansa myös muiden syrjittyjen ryhmien tasa-arvon kehitykseen. Kaikkien ryhmien kohdalla vaadittaneen lisäksi myös erityistoimia.

Viittaan tässä yhteydessä vain vammaisiin. Työrajoitteisten määrä on jatkuvasti yhteiskunnassamme kasvamassa. Painopiste on siirtymässä erilaisista fyysisistä vammoista psyykkisten vammojen suuntaan johtuen paljolti työn henkisen kuormituksen lisääntymisestä. Työrajoitteisten osalta saattaa olla perusteltua harkita työ- ja virkaehtosopimuksiin yleisklausuleja, jotka takaavat vammaisen huomioon ottamisen nykykäytäntöä pa-

remmin. Koskevathan työ- ja virkaehtosopimukset yleensä 18 vuotta täytäneitä täysin työkykyisiä kansalaisia. Vammainen työntekijä ei kuitenkaan läheskään aina ole vammainen kaikissa työtehtävissä. Esimerkiksi kuuroilta työntekijältä on rajattu pois työtehtävät, joissa tarvitaan puhetta. Sen sijaan esimerkiksi sorvin ääressä kuuro selviytyy tasavertaisesti muiden työntekijöiden kanssa.

Paljolti vammaisten syrjinnässä, kuten muussakin syrjinnässä, on tietenkin kysymys asenteista, paitsi työnantajan myös työtovereiden asenteista, ja oikea tasaveroisuus suhtautuminen vammaiseen työntekijään vaatii näiden asenteiden muuttamista järjestelmällisen valistuksenkin kautta.

Mennyt edustajakokouskausi on nuorten jäsentemme kannalta ollut korostetun selvästi nuorisotyöttömyyden kausi. Vaikka aiemminkin nuorilla on ollut työhönsijoittumisvaikeuksia muita ikäryhmiä enemmän, varsinaisen rakenteellinen nuorisotyöttömyys on ollut tähän asti ilmiönä vieras. Nyt se on valitettavan tuttu jokapuolella läntistä Eurooppaa.

SAK on omassa toiminnassaan kiinnittänyt vakavaa huomiota tähän kysymykseen. Nuorten työmarkkinoille tulon helpottaminen erilaisin toimenpitein tulee jatkossakin olemaan eräs tärkeä tehtävämme. Kynnys työmarkkinoille on nyt aivan liian korkea. Sen madaltamiseksi tarvitaan aktiivista työvoima- ja koulutuspolitiikkaa.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen joukkovoiman kasvu on viimeisten kymmenen vuoden aikana perustunut pääasiassa yhden syrjityn ryhmän — naisten — määrän kasvulle. Kuitenkaan naiset eivät ole samassa suhteessa näkyneet esimerkiksi SAK:n päätöksen teon eri tasoilla. Ammattiyhdistysliikkeen sisällä tuleekin raivata pois niitä esteitä, sekä asenteellisia että käytännöllisiä esteitä, jotka rajoittavat naisten ja myös nuorten osallistumista ammattiyhdistystoimintaan omien ammattiyhdistyspoliittisten etujensa ajamiseen. Jokainen ryhmä omaa kokemustensa kautta parhaan asiantuntemuksen puolustaakseen oikeuksiaan.

Päättymässä edustajakokouskausi ammattiyhdistysliikkeen järjestöllisen kehityksen kannalta ollut tuloksellista. Me olemme rakentaneet liikettämme eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen pohjalta ja sisäiset yhteistyösuhteemme niin liittojen kuin eri mielipidesuuntienkin kesken ovat pääsääntöisesti olleet hyvät. SAK:n asema maamme palkansaajakunnan johtavana ammattiyhdistysliikkeenä on kiistaton ja merkityksemme työmarkkina- ja yhteiskuntapoliittisena uudistusliikkeenä on tunnustettu ja arvostettu.

Vuoden -76 SAK:n XI edustajakokouksen aikana yhteinen jäsenmäärämme oli noin 930.000 ja nyt meitä on noin 1.030.000. Jäsenmäärämme on siis kasvanut edustajakokouskaudella yli sadalla tuhannella ja järjestäytymisasteemme on tällä hetkellä noin 86 %. Palkansaajien ammatillinen järjestäytyminen myös SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen ulkopuolella on lisääntynyt ja maamme palkansaajakunnasta yli 1,6 miljoonaa on jonkin ammattijärjestön jäsen. Kun neljä viidestä palkansaajasta on järjestäytynyt, voidaan meitä muiden Pohjoismaiden tavoin kutsua ammatillisesti hyvin järjestäytyneeksi yhteiskunnaksi.

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen järjestöllinen kasvu ei ole ollut yhtä nopeata kuin 70-luvun alkupuoliskolla. Rakennemuutokset elinkeinoissa

ja työelämässä ovat vaikuttaneet myös SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen jäsenkoostumaan ja liittojen jäsenkehitykseen. Yksityisten ja julkisten palvelualojen kehitys on ollut teollisuusliittojen jäsenkehitystä nopeampaa. SAKilainen ammattiyhdistysliike lähtee 80-luvulle järjestönä, joka on jäsenmäärältään suurin neuvotteluosapuoli teollisuuden lisäksi myös julkisella ja yksityisellä palvelusektorilla.

Pyrkimyksissämme laajentaa teollisuusliitto-muotoista, tai oikeastaan nykyaikaisemmin sanottuna toimi- ja työalamuotoista, järjestäytymistä ei ole odotetusti edennyt kovin nopeaa vauhtia.

Ongelmathan tässä kysymyksessä ovat suuremmat muissa palkansaaja-järjestöissä. Mutta solidaarinen ammattiyhdistyspolitiikka ja työnantaja-apuolen järjestäytymiskehitys edellyttävät, että me määrittäetöisesti ja keskinäisen yhteistyön avulla pystymme tässäkin asiassa seuraavalla edustajakokouskaudella esimerkillisiin tuloksiin.

Itse asiassa meidän vastauksemme käynnistyneeseen toimihenkilöiden järjestäytymiskeskusteluun tai uusien katto-organisaatioiden rakentamiseen onkin se, että edistetään teollisuusliittomuotoista, elikkä toimi- ja työalamuotoista, järjestäytymistä yli nykyisten keskusjärjestörajojen niin teollisuudessa kuin yksityisissä ja julkisissakin palveluissa. Ei tehdä minkään ammattiliiton olemassaoloa itsetarkoitukseksi, vaan punnitaan asioita jäsenistön etujen ja yhtenäisyyden näkökulmasta.

Edustajakokouskaudella on järjestötyössä erityinen paino ollut jäsenaktiivisuuden ja jäsentietoisuuden kohottamistyössä, sekä jäsenistön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen tähtäävien järjestöratkaisujen toteuttamisessa. Vaikka meillä on ongelmia rivijäsenistömme tavoittamisessa, on tärkeitä kuitenkin todeta, että ammattiyhdistysliike on elinvoimainen ja demokraattinen kansalaisjärjestö. Edustuksellisen demokratian rinnalla on lisätty jäsenistön muita osallistumisen mahdollisuuksia ja kehitetty mm. liittojen sisäisiä vaalijärjestelmiä ja sopimusratkaisuihin liittyviä menettelytapoja. Haluaisin lyhyesti kiinnittää kokousedustajien huomiota mielestäni tärkeimpiin järjestöpolitiikkamme kehittämisalueisiin.

Ammattiyhdistysliikkeen tulee vastaisuudessakin pitää huoli siitä, että itsenäisyytemme on koskematon. Tämä koskee suhdettamme valtiovaltaan, työnantajiin ja poliittisiin puolueisiin. Toisaalta meillä täytyy vastaisuudessakin olla ideologinen selkäranka, joka tuo politiikkaamme ryhtiä. Periaateohjelmamme yhteiskunnallinen linjanveto on kestävä ja oikea.

SAKdainen ammattiyhdistysliike ei ole syndikalistinen vailla yhteiskunnallisia kokonaistavoitteita oleva pennitappelun järjestö. Me haluamme vastaisuudessakin olla osa kansallista ja kansainvälistä työväenliikettä. Se on voima eikä suinkaan mikään uhka tulevaisuudessa.

SAK on kohdannut kahdensuuntaista kritiikkiä asemastaan ja roolistaan. Erityisesti äärioikealla ja porvarillisissa puolueissa yhteisemmin pyritään osoittamaan, että ammattiyhdistysliike on kaventamassa eduskunnan valtaa. Toisaalta sitten äärivasemmalla on arvosteltu sitä, että ammattiyhdistysliike on sidottu tuloratkaisujen kautta tahdottomaksi osaksi yhteiskuntaa ja porvarillista valtiokoneistoa.

Kumpikin arvio SAK:sta on väärä. SAK ei suinkaan ole parlamentaarisen päätöksen teon heikkouden syy, eikä eduskunnan valta kasva ammattiyhdistysliikkeen asemaa heikentämällä tai sen toiminta- ja työtaisteluoikeuksia rajoittamalla. Eduskunnan arvovalta ja sen asema on sen itsensä käsissä. Me haluamme kunnioittaa parlamentaarista päätöksentekoa ja laajentaa sitä erityisesti taloudellisissa asioissa.

Moni palkansaajille tärkeä tavoite työelämän ja sosiaaliturvan uudistamiseksi olisi jäänyt 70-luvulla toteutumatta ilman ammattiyhdistysliikkeen voimakasta etujärjestötyötä ja vaikuttamista poliittiseen päätöksentekoon.

Tähän toiseen väittämään on syytä todeta, että SAK on tälläkin edustajakokouskaudella edustajakokouksen valitsemissa päätöksentekoelimissään tehnyt itsenäisesti päätöksensä siitä, millaisissa ratkaisuissa se on mukana. Luonnollisesti on tärkeätä muistuttaa itseämme roolistamme ja pitää se selkeänä myös toisille.

SAK on ollut aloitteellinen myöskin palkansaajakeskusjärjestöjen paremman yhteistyön aikaansaamiseksi. Me emme ole esittäneet mitään muodollisia uusia organisaatioita tälle yhteistyölle. Olemme pyrkineet hakemaan yhteistä voimaa erityisesti valtiovallan suuntaan liittyvien tavoitteiden toteutumiseksi. 80-luvun suuri järjestöllinen kysymys onkin se, miten pystymme ylläpitämään kiristyvässä tulonjakokamppailussa tuloksellisia yhteistyösuhteita eri tavalla tavoitteitaan painottavien palkansaajajärjestöjen kesken ja välttää keskinäinen työnantajapuolta hyödyttävä suhteiden kiristyminen. Tulopolitiikan harjoittaminen vastaisuudessa saattaa muodostua entistä ongelmallisemmaksi. Se ei tule onnistumaan elleivät palkansaajakeskusjärjestöt pyri määrätietoisesti luottamusta rakentamaan yhteistyöllä.

Edustajakokoukselle valmistunut Järjestöpolitiikka 80-luvulla-ohjelma pyrkii linjoittamaan niitä asioita joista järjestökentässämme keskustellaan. SAK:lainen ammattiyhdistysliike tulee 80-luvulla kasvattamaan jäsenjoukkoaan. Se puolestaan edellyttää sopimus ja järjestörajojen avartamista ja huomion kiinnittämistä uusien ammattiryhmien järjestäytymiseen ja kasvavan palvelusektorin piirissä suoritettavaan järjestötyöhön.

Jäsenmäärän kasvu ei suinkaan ole ainoa mitta voimakkaalle ammattiyhdistysliikkeelle. 80-luvun suurin tehtävämme on tavoittaa jo järjestäytyneet jäsenemme ja lisätä kiinnostusta ja osallistumista liikkeemme perustason työhön ja päätöksentekoon. Siinä seisoo myöskin sisäisen demokratiamme peruskysymys. Ammattiosasto ja työpaikka-toiminta vaatii tässä tarkastelussa erityisen kriittisen pohdinnan ja uusia toiminta- ja päätöksentekomuotoja on kehitettävä.

Usein harhaanjohtavasti etsitään syitä perustason ammattiyhdistystoiminnan heikkoon tilaan liitosta tai keskusjärjestöstä vaivautumatta arvioimaan oman toiminnan tilaa ja sitä mitä olemme hiljaisen jäsenkunnan hyväksi ja sen kanssa tehneet. Haluan tämän tuoda näinkin korostetusti esille, jotta keskustelumme näistä liikkeemme tulevaisuuden kannalta tärkeistä kysymyksistä saa riittävää ulottuvuutta ja konkreettisuutta.

Käsitykseni on että SAK:lainen ammattiyhdistysliike järjestöllisesti ja

sisäisten suhteittensa sekä ulkoisen yhteistyökykyisyytensä osalta on paremmassa kunnossa kuin koskaan. Samalla me tiedostamme myös omat heikkoutemme ja pyrimme niitä tämän kokouksen linjaratkaisuilla yhteisesti poistamaan.

Tälle kokoukselle tehty esitykset keskusjärjestön sääntömuutoksiksi keskittyvät muunmuassa SAK:n valtuuston aseman vahvistamiseen SAK:n toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Erityisen arvon asetan sille, että jäsenliittojen ja keskusjärjestön yhteistyösuhteet pysyvät tulevana vuosina hyvinä. SAK:han on tietenkin niin vahva tai niin heikko kuin liittojen yhteistyöaste kulloinkin on. Tavoitteemme on myös selkeyttää liittojen ja keskusjärjestön työnjakoa ja pyrkiä siihen että SAK:n rooli koko liikkeen järjestöllisessä työnjaossa määritellään nykyistä tarkemmin. Tämä pätee myös keskusjärjestön asemaan työmarkkinapolitiikassa. Ryhmäkuntaisuus ei ole solidaarisuutta koko jäsenkuntaamme ajatellen. Vahva SAK on koko palkansaajakunnan etu ja turva.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminta on kansainvälistä. Solidaarisuus ei voi koskea vain oman maamme työntekijöitä, vaan sen on ulottuttava ja se ulottuu myös muiden maiden työntekijöihin. Me olemme tulleet yhä riippuvaisemmiksi siitä, mitä muualla tapahtuu. Suuren maiden talouspolitiikka vaikuttaa voimakkaasti pieniin maihin. Kasvua edistävä talouspolitiikka ja työllisyyden parantuminen teollisuusmaissa on mahdollista vain jos kykenemme yhtäaikaan eri maissa saamaan aikaan kääntein talouspolitiikassa. Tämä vaatii ammattiyhdistysliikkeen kansainvälistä yhteistyötä.

Monikansallisten yritysten toiminnan merkitys maailmantaloudessa kasvaa koko ajan. Vaikka tuntuisikin siltä, etteivät niihin liittyvät kysymykset kosketa meitä välittömästi tai koskettavat vain vähäisessä määrin niiden toiminnan vaikutukset tuntuvat joka tapauksessa välillisesti myöskin meillä. Yritysten kansainvälisen strategian vastapainoksi tarvitaan ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen strategia ja yhteistyö.

Teollisuusmaat ja kehitysmaat ovat toisistaan riippuvaisia. Maailmantalouden työjaossa tulee tapahtumaan muutoksia. Maailmanlaajuinen tulonjako tulee tasoittumaan. Näiden muutosten rauhallinen toteuttaminen edellyttää sekin ammattiyhdistysliikkeen kansainvälistä yhteistyötä.

Tuota kansainvälistä yhteistyötä me olemme harjoittaneet päätyneellä edustajakokouskaudellakin Pohjolan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä PAY:ssa, Euroopan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä EAY:ssä, Taloudellisen Kehityksen ja yhteistyöjärjestön OECD:n yhteydessä toimivassa Ammatiliittojen neuvoa antavassa komiteassa TUAQ:ssa sekä vapaiden ammattiyhdistysten kansainvälisessä liitossa VAKL:ssa. Näissä järjestöissä tulemme tuota yhteistyötä edelleen, toivottavasti entistäkin tehokkaammin harjoittamaan.

Monenkeskisen kansainvälisen yhteistyön ohella SAK:n ja meille läheisten keskusjärjestöjen kahdenkeskiset yhteistyösuhteet ovat kehittyneet myönteisesti. Pohjoismaiden keskusjärjestöjen ohella on tällöin syytä erityisesti mainita SAK:n ja Neuvostoliiton ammatillisen keskusjärjestön VZSPS:n hyvät ja monipuoliset yhteistyösuhteet.

Kansainvälinen tilanne ei tänään suinkaan ole valoisa eikä lohdullinen — päinvastoin. Suurvaltojen väliset suhteet ovat kiristyneet, asevarustelu eri muodoissaan on lisääntynyt ja kilpavarustelu uhkaa kiihtyä. Jännittynyt tilanne vallitsee monilla eri alueilla ja suoranaisia sotatoimia on käynnissä Lähi-idässä. Sisällissotaan verrattavia tilanteita on paljon.

Ammattiyhdistysliike voi toteuttaa päämääriään ja tavoitteitaan vain jos maailmassa vallitsee rauha. Kansainvälisen jännityksen vähentäminen on siksi myös SAK:n yksi tärkeä tavoite. Me pyrimme tätä tavoitetta edistämään eri tavoin niin monen välisissä kuin kahdenvälisissäkin kansainvälisissä kontakteissa sekä myös kansallisella tasolla.

SAK:n teettämä tutkimus asevarustelun vaikutuksista herätti kansainvälistä huomiota ja osoitti sen näkökulman, mistä me pyrimme näitä asioita lähestymään. Luottamuksen lisäämisessä ja jännityksen vähentämisessä on kysymys ponnistuksista — arkisesta työstä. Itsestään ei mitään tapahdu se on turha kuvitella.

Kansainvälisen jännityksen lievennyttämisessä ja rauhan turvaamisessa ammattiyhdistysliikkeellä on huomattavasti suuremmat vaikutusmahdollisuudet kuin me itse uskommekaan tai olemme tähän saakka osanneet ja uskaltaneet hyväksi käyttää.

Kiitos puheenvuorosta.

Puheenjohtaja Pekka Oivion katsauksen liitteet:

ANSIOIDEN JA ANSIOEROJEN KEHITYS EDUSTAJAKOKOUSKAUDELLE

1. Ansiokehitys

	IV/75	IV/76	IV/77	IV/78	IV/79	IV/80
SAK:n keskiansio, mk/t	12,25	13,70	15,00	16,15	17,70	20,35*
mk/kk	2080	2340	2550	2750	3010	3460*
SAK: n keskiansiokehitys indeksinä (IV/1975=100)	100	112.2	122.4	131.8	144.5	166.1*
— muutos, %		+ 12.2	+ 9.1	+ 7.7	+ 9.6	+ 14.9*
Palkansaajien yleinen ansiokehitys indeksinä (IV/1975=100)	100	111.7	121.8	131.9	144.6	165.3*
— muutos, %		+ 11.7	+ 9.0	+ 8.3	+ 9.6	+ 14.3*
Kuluttajahintojen kehitys indeksinä (IV/1975=100)	100	112.7	126.3	134.0	144.7	164.3*
— muutos, %		+ 12.7	+ 12.1	+ 6.1	+ 8.0	+ 13.5

•ennakkotieto

SAK:n jäsenistön ansiokehitys on edustajakokouskaudella ollut yleistä ansioiden nousua vastaava. Kuluttajahinnat ovat nousseet lähes yhtä paljon kuin ansiot, joten reaaliansioiden nousu on jäänyt hyvin vähäiseksi.

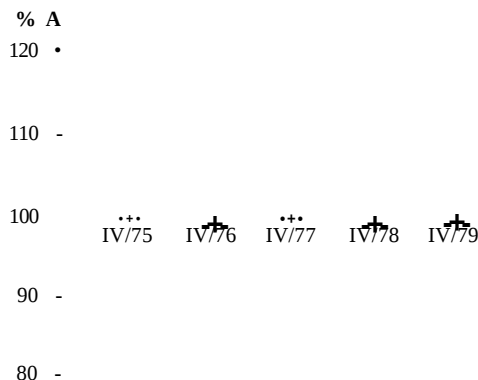
2. Naisten ja miesten välisten ansioerojen kehitys SAK:n jäsenkentässä

	V/75	IV/76	IV/77	IV/78	IV/79	IV/80
Naisten ansiot, mk/t	10,50	11,85	13,15	14,30	15,75	18,15*
Miesten ansiot, mk/t	13,40	14,95	16,20	17,35	18,85	21,70
Naisten ansioiden osuus miesten ansioista, %	78,4	79,3	81,2	82,4	83,6	83,6*

Naisten ansioiden osuus miesten ansioista on noussut noin 5 prosenttiyksiköllä.

3. Sopimusalojen välisten keskiansioerojen kehitys SAK:n jäsenkentässä

Kuvio. Alojen välisten ansioerojen kehitys

1. Keskitasoa paremmin palkattujen alojen yhteenpainotettu keskiansio prosentteina koko SAK:n jäsenistön keskiansiosta eri vuosien viimeisellä neljänneksellä.
 2. Keskitasoa heikommin palkattujen alojen yhteenpainotettu keskiansio prosentteina koko SAK:n jäsenistön keskiansiosta eri vuosien viimeisellä neljänneksellä.
- Alojen väliset ansioerot SAK:n sisällä ovat selvästi supistuneet edustajakokouskaudella.

4. Yksittäisten palkansaajien välisten ansioerojen kehitys SAK:n yksityisellä sektorilla.¹

	Palkansaajaviidennesten osuus koko palkkasummasta, %	
	IH/75	UI/80
Pienituloisin viidennes	1 14.2	14.8
	2 16.8	17.3
	3 19.3	19.5
	4 22.1	22.0
Suurituloisin viidennes yhteensä	5 27.6	26.4
	100.0	100.0

Pienituloisimpien palkansaajaviidennesten osuus koko palkkasummasta on kasvanut, mikä osoittaa tuloerojen jonkin verran supistuneen.

¹) Julkiselta sektorilta näitä tietoja ei ole käytettävissä.

KESKUSJÄRJESTÖSOPIMUKSET EDUSTAJAKOKOUSKAUDELLA 1976 - 1981

1977	SAK — STK/LTK	Yrityksen sisäinen tiedotustoiminta
	SAK — LTK	Sopimus työsuojelusta palvelualojen työpaikoilla
1978	SAK — STK/LTK	Yleissopimus irtisanomisen ja lomautuksen perusteella
	SAK — STK/LTK	Rationalisointisopimus

1980	SAK - LTK	Tilastoyhteistyösopimus
1981	SAK — STK/LTK	Sopimus yhteistoiminnan edistämisestä yrityksissä

Yhteistoimintalain tultua voimaan v. 1979 on tehty lain edellyttämät muutokset sekä tiedotus- että rationalisointisopimuksiin.

TYÖAJAN LYHENTÄMINEN EDUSTAJAKOKOUSKAUDELLA 1976 - 1981

- 31.3.1978 mennessä 7 vuotta työsuhteessa olleille oikeus neljän päivän talvilomaan
1978 joulunjälkeinen lauantai vapaapäiväksi palkkaa alentamatta
 - 31.3.1979 mennessä 7 vuotta työsuhteessa olleille oikeus kuuden päivän talvilomaan
1979 pääsiäisen jälkeinen lauantai vapaapäiväksi palkkaa alentamatta
 - 1.1.1980 keskeytymättömässä kolmivuorotyössä ja maanalaisessa työssä keskimäärin 36 tunnin vuotuisen viikkotyöaikaan ansiotasoa alentamatta
 - 31.3.1980 mennessä 5 vuotta työsuhteessa olleille oikeus kuuden päivän talvilomaan
 - 1.3.1981 keskeytyvässä kolmivuorotyössä keskimäärin 38 tunnin vuotuisen viikkotyöaikaan ansiotasoa alentamatta
- Sovittu talvilomaoikeuden edelleen laajentamisesta, mikä toteutuu tulevilla edustaja-kokouskaudella, niin että 1 vuoden työsuhde oikeuttaa viikon talvilomaan v. 1984.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitän puheenjohtaja Pekka Oiviota tästä sekä mennyt että tulevaa toimintaa käsitelleestä katsauksesta. Yhtenäisinä voimme lähteä tulevalle toimintakaudelle toteuttamaan asettamiamme tavoitteita. Nyt meillä on tilaisuus seurata tauko-ohjelmaa, jota esittää meille Porin Työväen lapsikuoro Katajanmarjat. Keskeytän kokouksen tämän esityksen ajaksi ja kutsun sisään Katajanmarjat.

Kokous keskeytettiin klo 10.48

Kokouksen jatkuessa kello 11.05 lapsikuoro Katajanmarjat esitti seuraavat laulut: "Maailman lapset", "Hän kaukaa katsoo minuun" ja "Rakenna työmieh".

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Perinteellisen tavan mukaan myös SAK:n toinen puheenjohtaja esittää katsauspuheenvuoron. Olavi Hänninen, ole hyvä!

Olavi Hänninen (SAK r.y.J Toveri puheenjohtaja, arvoisat uiko- ja koti-maiset kutsuvieraat, hyvät toverit.

Koko 70-lukua ja erityisesti kulunutta edustajakokouskautta voidaan kuvata SAKrlaisen ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen ja toimintaedellytysten kasvun ajaksi. Sen perustana on ay-liikkeen eheytyksen aikaansaama järjestöllinen vahvistuminen. Vaikka me tänään olemme voimakkaampia kuin koskaan aikaisemmin, olemme kuitenkin koko 70-luvun puolivälin jälkeisen ajan joutuneet käymään puolustustaistelua säilyttääksemme jo saavutetut edut. Taloudellisessa mielessä olemme tosin selviytyneet muita kapitalistisia maita keskimääräisesti paremmin, mutta sitä enemmän olemme kuitenkin jääneet jälkeen työelämää koskevan laadullisen kehitystyön tarpeesta.

70-luvun puolivälissä syventyneen taloudellisen laman johdosta ja sii-

hen vedoten sekä voimistuneen oikeistosuuntauksen myötä ovat työnantajat ja porvarilliset puolueet pyrkineet ja myöskin omaksuneet ja onnistuneet pysäyttämään 70-luvun alussa orastaneen uudistuspolitiikan. Työnantajat ovat omaksuneet ammattiyhdistysliikkeen toiminta-oikeuksia ja työntekijöiden saavuttamia etuja kaventavan linjan. STK, työnantajaintaman kärjessä pyrkii kaikin keinoin työntekijöiden lakko-oikeuksien rajoittamiseen sekä työrauhavelvoitteen laajentamiseen muuttaakseen ns. pelisääntöjä yksipuolisesti omaksi edukseen. Ilmapiiriä kuvaa myös työnantajien halu käyttää jäsenmaksuperinnästä luopumista painostuskeinona työntekijäjärjestöjä vastaan. Kuvaavaa on, että kuluneella edustajakokouskaudella ei ole saatu aikaan yhtäkään työehtosopimustulosta keskusjärjestöjen keskinäisin neuvotteluin.

Suomen työnantajat eivät toki yksin ole omaksuneet tätä linjaa, vaikka kuuluvatkin kyllä kovapäisimpien joukkoon. Koko kapitalistisessa järjestelmässä on voimistunut nollalinjan ja kovan kurin aalto. Malleina ovat USA:n talouspolitiikan suunta, "reaganismi", sekä rautarouva Thatcherin politiikka Englannissa. Jopa Ruotsissa ajaututtiin vuosi sitten kärkevään vastakkainasetteluun työehtosopimusneuvotteluissa työnantajien jyrkän linjan johdosta.

Muutokset kapitalististen maiden talouspolitiikassa eivät ole myöskään irrallinen ilmiö. Helsingissä vuonna 1975 pidetyn Euroopan Turvallisuus- ja Yhteistyökokouksen jälkeinen kehitys ei ole lunastanut niitä lupauksia, joita kokous Euroopan ja koko maailman kansoille antoi.

Aseistariisunta ei ole edennyt, NATOn päätös sijoittaa uusia ja entistä tuhoisampia ydinaseita Eurooppaan päinvastoin uhkaa kiihdyttää sotavarustelua. Avoimesti esilletuotu rajoitetun ydinasodan strategia ja neutronipommin valmistus sekä varastointi saattavat muuttaa ydinaseiden uhan todelliseksi katastrofiksi. Kansainvälinen ilmapiiri on viilentynyt ja uhkaa jähmettyä kylmän sodan asenteisiin. Tähän kehitykseen on johtanut USA:n ja NATO:n voimapolitiikka, jolla ne pyrkivät estämään edistyksen ja sosialismin etenemisen.

Hyvinvoinnin ja olemassaolomme perusta on rauha ja aseistariisunta. Tätä pyrkimystä tukee mm. presidentti Kekkosen aloite ydinaseettomasta Pohjolasta, jonka kannatus on lisääntymässä Pohjoismaissa. Sitä osoittavat myös Norjan ammatillisen keskusjärjestön LO:n asiaa koskeva tuore päätös. Neuvostoliiton esittämät rauhanaloitteet ovat merkittävä askel rauhan turvaamiseksi ja liennytyksen edistämiseksi. — Tämän pyrkimyksen toteuttaminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja vilpittöntä rauhantahtoa. Näiden edellytysten tulisi olla luonnollisia nimenomaan ammattiyhdistysliikkeelle. Tästä syystä ja koska SAK:n suhteet sekä kapitalistien että sosialististen maiden ammattiyhdistysliikkeisiin ovat hyvät, on SAK pyrkinyt toimimaan aloitteellisesti tämän yhteistyön kehittämiseksi. Olen vakuuttunut, että SAK tulee jatkamaan samalla linjalla myös tulevaisuudessa ja käyttämään painokkaasti erityisedellytyksiään yhteistoiminnan syventämiseksi.

Suomessa harjoitettava talous- ja yhteiskuntapolitiikka on monin tavoin yhteydessä kansainvälisen kehityksen eri ilmiöihin. — Varsin yhtenäisiä

ovat ne arviot, joiden mukaan kapitalististen teollisuusmaiden taloudellinen kasvu pysyy hitaana 1980-luvulla. Suomen kansantalouden ei kuitenkaan tarvitse seurata muun kapitalistisen maailman kehitystä sellaisenaan. Suomen kauppasuhteet sosialististen maiden, erityisesti Neuvostoliiton, kanssa vahvistavat kansantaloudellemme vakaata perustaa, jota kehittämällä voimme turvata muita kapitalistisia maita myönteisemmän taloudellisen kehityksen.

Suomen kansantalouden kehittämisen välttämätön väline on taloudellinen demokratia. Siksi onkin välttämätöntä toimia mm. yhteiskunnallisen ohjauksen lisäämisen, tuotannon avainalueiden kansallistamisen, julkisen sektorin laajentamisen, valtiosäännön uudistamisen ja todellisen yritysdemokratian puolesta entistä päättäväisemmin.

Täystyöllisyyden toteuttaminen on nostettava SAK:n keskeiseksi tehtäväksi. Tämä edellyttää todella määrätietoista toimintaa koko yhteiskunnalta ja myös SAK:lta. Täystyöllisyys voidaan parhaiten toteuttaa taloudellisen kasvun oloissa. Tärkein keino työllisyyden parantamiseksi on oikea talouspolitiikka — ei kuitenkaan sellainen talouspolitiikka, joka pyrkii hidastamaan inflaatiota työllisyyden kustannuksella. Talouspolitiikan ohella tarvitaan myös muita keinoja. Taloudellisen demokratian ja demokraattisen suunnittelun lisääminen on tärkeä keino myös työllisyyden hoitamiseksi. Työajan lyhentäminen on työllisyyden kannalta välttämätöntä. Sen toteuttamista ei tulisi viivyttää kastelemalla eri muotojen oikeellisuudesta. Edelleen työllisyystilannetta tulee parantaa laajentamalla merkittävästi julkista sektoria ja sen palvelutoimintaa.

Työllisyyttä lisäävien toimenpiteiden ohella on tärkeää myös parantaa työntekijöiden irtisanomissuojaa. Työsuhdeturvaa koskeva lainsäädäntö on uudistettava työsuhteen jatkuvuuden periaatteella ja tulkintaetuoikeutta on siirrettävä työntekijäpuolelle. Tuotannollisten muutosten suhteen työntekijöiden on saatava veto-oikeus erityisesti milloin muutokset saattavat johtaa irtisanomisiin. Tämän vaatimuksen tärkeyden osoittavat viimeaikaiset tapahtumat, joissa työntekijät menettävät tai ovat vaarassa menettää työpaikkansa joukkomitassa. On määrätietoisemmin tuettava valtionjohtoista teollisuutta ja siten voitava torjua Finnvalcon ja Valmetin kaltaisten tapahtumien jatkuminen.

Matalapalkkaisten perusturvallisuus kaipaa kipeästi kohentamista. Edellisen edustajakokouksen edellyttämää matalapalkkaohjelmaa ei ole saatu aikaan, saati että ongelma olisi tyydyttävästi hoidettu. Matalapalkkaisuuden merkittävä vähentäminen ei ole ongelmatonta, koska se sotii kapitalismin markkinamekanismia vastaan. Siksi asian hoito edellyttää ay-liikkeitä vahvaa keskinäistä solidaarisuutta sekä laadittavan ohjelman määrittelemien konkreettisten tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.

Edellä mainittujen asioiden edistäminen on parasta tukea myös lapsiperheille, joiden aseman parantamista on viime aikoina oikeutetusti korostettu. Heidän toimeentuloturvaansa tulee parantaa, kohottaa asumistasoa ja sen kustannuksia alentaen sekä lisätä kunnallisten hoitopaikkojen määrää.

Nämä tavoitteet muodostavat samalla perustan tasa-arvon toteuttami-

selle. Eriarvoiseen kohteluun johtavat syyt ovat usein myös työssäkäynnin ulkopuolella, räikeimpiin kuuluvana esimerkkinä työhönotossa tapahtuva syrjintä. Jotta ihmisillä sukupuoleen ja ikään katsomatta olisi tasavertaiset oikeudet ja mahdollisuudet niin työ- kuin perhe-elämässäänkin, tarvitaan muutoksia ja kehittämistä lainsäädännössä ja sopimustoiminnassa, mutta myös asennetasolla.

Tässä edustajakokouksessa käsiteltävän SAK:n 80-luvun tavoitteita koskevan painopisteohjelman ohella meillä on edellisen edustajakokouksen hyväksymät laajat ja yksityiskohtaiset eri toimintaloikkojemme tavoiteohjelmat. Ne on hyväksytty yhteisesti ja niissä määritellyt tavoitteet ovat hyviä ja monipuolisia. Olemme kuitenkin ajautuneet toimimaan tasapaksusti perin laajalla alueella ja etupäässä vastaamaan meille heitettyihin haasteisiin.

80-luvun näkymät edellyttävät voimavarojemme uudelleensuuntaamista ja keskittämistä, strategisten tavoitteiden asettamista ja valintaa sekä realismia. SAK:n tavoitteet 80-luvulla on askel tähän suuntaan. Tavoiteohjelmien rinnalle tarvitsemme kuitenkin toimintaohjelmia, joista ilmenevät välitavoitteet, keinot ja vaihtoehdot niiden toteuttamiseksi, toteuttamisaikataulu sekä toteuttamisen seurantatavat. Tärkeintä olisi, etteivät toimintaohjelmat jäisi jälleen uusiksi ohjelmiksi vain koristamaan ay-liikkeen historian lehtiä.

Myös meillä ovat tulleet ajankohtaisiksi ja vakavasti huomioon otettaviksi ay-liikkeen kasvun mukana syntyneet vieraantumis- ja byrokratisoitumispirteet. Siksi on tärkeätä, että kaikessa ammattiyhdistysliikkeen toiminnassa pyritään jäsenvaltaisuuden, demokratian ja jäsenistön aktiivisuuden kehittämiseen 80-luvun kannalta.

Olennaista ja ratkaisevaa on, kuinka pystymme toteuttamaan periaateohjelmamme erään keskeisen lähtökohdan: SAK:n riippumattomuuden työnantajista, valtiovallasta ja poliittisista puolueista. Jollemme siihen pysty, vaarana on, että SAK:n voimaa on kasvatettu pilttuussa ja sitä käytetään vain valjaissa. Siksi kaikessa toiminnassamme tulee painottaa SAK:n periaateohjelman suuntaa, joka edellyttää ay-liikkeen toimivan voimakkaana painostusryhmänä ja etujärjestönä perustavoitteidensa toteuttamiseksi työntekijäin etujen mukaisella tavalla.

Hyvät toverit, SAK:n toimintayhtenäisyys on tavoitteiden toteuttamisen keskeinen edellytys. Toimintayhtenäisyytemme lujan pohjan muodostavat jäsenistömme samanlainen yhteiskunnallinen asema ja siihen pohjautuvat yhteiset etumme. Kuluneella edustajakokouskaudella olemmekin voineet valmistella ja myöskin päättää asioista yhtenäisemmin kuin aiemmin. — Luonnollista on, että järjestössä, joka yhdistää koko palkkatyöväestön, on erilaisia mielipiteitä.

Erilaiset käsitykset voivat myös rikastuttaa päätöksiämme ja toimintaamme. Sellainen järjestö on vahva ja toimintakykyinen, joka opittuaan hyvät yhteistyön muodot oppii myös hyväksymään ja hyödyntämään keskuudessaan esiintyvät erilaiset mielipiteet. Tämä edellyttää sitä, että päätökset ja toimenpiteet valmistellaan yhtenäisesti alusta loppuun asti avoimen ja monipuolisen keskustelun kautta, ilman ennakkovarauksia tai

-asenteita. Sellaisia päätöksiä, jotka oikein heijastavat päätöksen eri puolia, on kaikkien helppo toteuttaa.

Yhteiset arviomme osoittavat, että järjestöllisesti SAK tulevilla edustajakokouskaudella kasvaa edelleen ja vahvistaa asemaansa maan suurimpana ja johtavana palkansaajajärjestönä. Meillä on siten edellytykset yhdessä koko työväenliikkeen kanssa siirtyä 70-luvun puolustustaistelusta 80-luvulla yhteiskunnallisen uudistusliikkeen aloitteentekijäksi ja edelläkävijäksi. Tälle edustajakokoukselle asettuu siten merkittävä tehtävä. Osoittakoon se suunnan, jota noudattaen voimme ratkaista 80-luvun haasteet jäsenistömme ja kansamme parhaaksi. Kiitos.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitän SAK:n toista puheenjohtajaa Olavi Hännistä katsauspuheenvuorosta, jossa painotettiin rauhantyyntä ja merkitystä ammattiyhdistystoiminnassa. Kiitos.

Tähän työjärjestyksen kohtaan on pyydetty runsaasti puheenvuoroja, mutta järjestävä valiokunta esittää, että kohtaan 12. pyydetty puheenvuorot myönnetään työjärjestyksen kohdista 17, 18, 19 ja 20 käytävässä yleiskeskustelussa välittömästi esittelypuheenvuorojen jälkeen.

Voidaanko ehdotus hyväksyä?

Hyväksytään.

Työjärjestyksen 12. kohdan käsittely keskeytetään.

13 §

Hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 13. Hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta. Sääntömuutosesityksen esittelee SAK:n vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka. Ole hyvä!

Kirsti Palanko-Laaka (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Teille on ennakoon toimitettu yksityiskohtainen sääntömuutosesitys postitse. Käyn nyt lävitse ainoastaan tämän esityksen eräät pääkohdat.

Sääntömuutosesityksen pääasiallisena tarkoituksena on tehdä sääntöihin eräitä SAK:n organisaatiouudistukseen tai muutoin järjestön toimintaan ja toiminnan laajentumiseen liittyviä tarpeellisia tai tarkoituksenmukaisiksi havaittuja muutoksia.

Merkittävimpana muutoksena on valtuuston aseman vahvistaminen. SAK:n valtuuston asemaa ja toimintaedellytyksiä pyritään parantamaan siten, että yhden varsinaisen kokouksen asemesta valtuusto kokoontuisi kalenterivuositain pääsääntöisesti kahteen varsinaiseen kokoukseen kevä- ja syyskokoukseen. Kevätkokousta ei kuitenkaan pidettäisi silloin, kun edustajakokous kokoontuu, eli sinä vuonna kun edustajakokous kokoontuu.

Lisäksi hallitus esittää, että valtuustolle annettaisiin oikeus valita kesken

toimikauttaan eroavan hallituksen varsinaisen tai henkilökohtaisen varajäsenen tilalle toinen henkilö, kun tällä hetkellä tilanne on se, että eroavan jäsenen tilalle astuu varajäsen.

Hallitus esittää sääntöjen 7 §:n kohdalle lisäystä, joka velvoittaisi jäsenliiton toimittamaan järjestöille myös tilinpäätöksensä ja kertomuksen toiminnastaan. Tämän esityksen taustalla ovat ne käytännössä esiintyneet vaikeudet, joita on ollut selvitettäessä jäsenmaksuperusteen ja edustajakokousedustajien lukumäärän vahvistamiseksi tarpeellisia tarkkoja jäsenmäärätietoja.

SAK:n toiminnan laajentumiseen ja organisaatiouudistukseen viitaten hallitus esittää myös valiokuntia koskevan tekstin muuttamista tai täydentämistä sääntömuutosehdotuksessa tarkemmin ilmenevällä tavalla. Näissä sääntökohdissa on mm. todettu nykyistä yksityiskohtaisemmin keskusjärjestön hallituksen asettamien työ- ja toimistovaliokuntien välinen työnjako, millä sääntökohdalla lähinnä vahvistetaan nykyinen vallitseva käytäntö.

Sääntömuutosesityksen mukaan hallituksen varsinaisten jäsenten lukumäärä esitetään nostettavaksi luvusta 19 lukuun 22, minkä jälkeen hallituksen koko vahvuus olisi 25 puheenjohtajat mukaan lukien.

Lisäksi sääntömuutosehdotus pitää sisällään tarkemmin yksilöityjä kielellisiä tai selventäviä muutoksia. Näitä muutoksia on §:issä 5, 12, 13, 14, 16, 21.

Tässä yhteydessä SAK:n hallitus ei ole nähnyt aiheelliseksi lähteä tekemään suurempia sääntömuutosesityksiä. Taustalla on mm. se tosiasia, että tällä hetkellä työskentelee yhdistyslakikomitea, minkä työskentely saattaa johtaa sääntöjen uudistamiseen, toisaalta keskusjärjestön sisällä työskentelee keskusjärjestön ja sen jäsenliittojen sääntöjen yhdenmukaistamistavoitetta selvittävä työryhmä. Nämä seikat huomioon ottaen suurempia muutoksia tässä vaiheessa ei esitetä. Kiitos!

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Kiitos SAK:n vastaavalle lakimiehelle Kirsti Palanko-Laakalle järjestön sääntö-muutosten esittelystä. Tähän työjärjestyksen kohtaan on täällä pyydetty yksi puheenvuoro. Se luovutetaan nyt, mutta tähän voidaan palata myös yleiskeskustelun yhteydessä. Tämä puheenvuoro on Liisa Lähteenmäki, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitosta. Ole hyvä!

Liisa Lähteenmäki (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Liittomme on esittänyt SAK:n edustajakokoukselle yksimielisesti keskusjärjestön sääntöjen muuttamista siten, että ne paremmin kuin nykyisin turvaisivat jäsenistölle valintaoikeuden SAK:n edustajakokouksen edustajia valittaessa. Samalla tähän esitykseemme sisältyy myös sellainen jäsenvaltaisuutta lisäävä esitys, jolla turvattaisiin ammattiosastoille oikeus edustajakokousaloitteen tekemiseen paikallisjärjestöjen kautta. Tämä oikeus olisi turvattava senkin vuoksi, että tällä tavalla turvattaisiin kentän esityksen ja aloitteiden suora saaminen keskusjärjestön käsittelyyn.

Viime vuosien aikana on järjestössä tapahtunut sellaista kehitystä, johon niin ammattiyhdistysliikkeen kuin koko työväenliikkeenkin tulisi kiinnittää vakavaa huomiota. Tämä kehitys näkyy siinä, että yhä useampi jäsen jää pois ammattiosastojen toiminnasta ja lakkaa käymästä kokouksissa. Tämä lienee seurausta siitä, että yhä useammat jäsenet kokevat olevansa vailla vaikutusvaltaa asioissa, jotka suoraan koskevat heitä itseään. Toisaalta yhä laajemmalle näyttää leviävän sellainen käsitys, että osallistuminen onkin turhaa sen takia, että joku on jo asiat juntannut ja niiden muuttaminen ja erilaisten parlamentaaristen sopimusten olemassaolon takia on mahdotonta.

Edellä sanotun takia onkin huolestuttavaa, että SAK:n hallitus on liittomme aloitetta käsitellessään antanut siihen varsin ylimalkaisen vastauksen. Mikään vastaus jäsendemokratian laajentamista tarkoittavaan aloitteeseen ei ole se, että SAK:n hallitus ei näe aloitteenteko-oikeuden laajentamista jäsendemokratian parantamisena. Yhtä tyhjän kanssa on myöskin se osa vastausta, jolla sanotaan osastojen voivan vaikuttaa SAK:n edustajakokouksen asioihin liittojensa kautta. Tällaista vaikuttamisen kanavaa ei liene edes tarjottu muissa kuin liitossamme toimiville ammattiosastoille, joilta pyydettiin liitolle esityksiä SAK:n edustajakokoukselle tehtäviä aloitteita varten.

Kun hallituksen lausunnossa edelleen sanotaan, että SAK on halunnut kunnioittaa liittojensa itsenäistä päätäntäoikeutta jättämällä edustajien valintatavan kunkin liiton itsensä päätettäväksi, tuntuu tämä lausuma ontulta. Näin senkin vuoksi, että itsenäistä päätäntävaltaa on loukattu mm. silloin, kun SAK sopi palkankorotuksen siirtämisestä liittojen sopimuksia myöhemmäksi. Jos itsenäistä päätäntävaltaa kunnioitetaan, se tulisi tehdä jokaisessa asiassa eikä vain niissä, jotka sopivat kulloisessakin poliittisessa tilanteessa valtaa pitävien voimien tarpeisiin.

On myös syytä korostaa lujasti sitä, että siirtyminen suhteellisen vaalittavan käyttämiseen ei missään liitoissa heikennä liiton jäsenen itsenäistä päätäntävaltaa. Jos se jotain heikentää on heikennys lähinnä siinä, ettei kaikenmaailman junttamiehet kykene entiseen tapaan valitsemaan omia suosikkejaan täysimääräisellä varmuudella. Samoin on todettava, että esityksemme mukainen sääntöjen muutos muuttaisi nykykäytäntöä myös siinä, että liittojen jäsenet voisivat suoraan valita edustajansa SAK:n edustajakokoukseen. Tällöin poistuisi nykyinen menetelmä, jossa ensiksi jäsenet valitsevat edustajansa edustajakokoukseen, edustajat valitsevat edustajansa liiton hallintoelimiin ja sitten nämä edustajain edustajat valitsevat edustajat SAK:n edustajakokoukseen. On varmaa, että esityksemme lisäksi lisäisi kiinnostus SAK:n edustajakokoukseen ja siellä käsiteltäviin asioihin ja samalla on selvää, että suora valintajärjestelmä pakottaisi entistä paremmin ottamaan huomioon jäsenistön kannat päätöksiä tehtäessä.

Hyvät toverit! Uskon, että me jokainen tiedämme ja tunnemme tarpeen toimintamme parantamiseen ja sisäisen demokratiamme laajentamiseen. Siksi toivon todella, ettei hallituksen edustajakokoukselle jättämämme aloitteen antama lausunto olisi kaikki se mitä SAK jäsendemokratian laajentamisesta sanoo jäsendemokratian laajentamisesta lähivuosina. Siksi

pyydän toivomuksenani kirjattavan edustajakokouksen pöytäkirjaan, että toivon SAK:n tulevan hallituksen ja valtuuston vakavasti pohtivan keinoja jäsenistön suoran päättävällän lisäämiseksi, jäsendemokratian laajentamiseksi ja liittomme aloitteessa mainittujen esitysten saattamiseksi SAK:n sisäistä elämää sääteleväksi normistoksi.

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Tämän jälkeen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta siirtyy sääntövaliokunnan käsittelyyn. Työjärjestyksen kohdan 13. käsittely keskeytetään.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja Taimi Väliheikki: Täällä on kokousedustajille pari ilmoitus-asiaa: Kokousedustajille tarkoitettu ilmoitustaulu on konserttisalin lämpiössä, täältä katsoen kokoussalin oikealla puolella. Taululle tulevat mm. edustajille tarkoitetut soittopyynnöt.

Sitten kokouskanslia ilmoittaa, että klo 9.50 mennessä paikalla on ollut 414 edustajaa, poissa 9, hallituksen jäseniä 20, poissa 2, valtuuston puheenjohtajia 3, tilintarkastajia 3.

Merkitään pöytäkirjaan.

Tämän jälkeen vaihdamme puheenjohtajaa, puhetta siirtyy johtamaan Lauri J. Havia.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Tämän jälkeen järjestävä valiokunta ehdottaa, että me työjärjestyksestä poiketen siirrymme käsittelemään esittelyjen muodossa työjärjestyksen kohtia 17, 18, 19 ja 20. Yleiskeskustelu sekä puheenjohtajien katsauksista että näistä kaikista ohjelmista ja liittojen esityksistä suoritetaan yhfaikaa esittelyjen jälkeen. Tämä muutos työjärjestykseen hyväksytään.

Hyväksytään.

Siirrymme siis työjärjestyksen kohtaan 17.

17 §

Hallituksen esitykset ohjelmiksi

17.1. SAK:n tavoitteet 1980-luvulla

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Asian esittelee SAK:n koulutussihteeri Pentti Öhman. Pentti Öhman ole hyvä!

Pentti Öhman (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK:n 70-luvun edustajakokoukset ovat olleet laajoja ohjelmakokouksia. Periaateohjelman lisäksi SAK:lla on yhdeksän erillisohjelmaa. Ne käsittelevät talouspolitiikkaa työehtosopimustoimintaa, sosiaalipolitiikkaa, rationalisointia,

järjestötoimintaa, nuorten ja naisten kysymyksiä, kuluttajapolitiikkaa ja koulutuspolitiikkaa.

Tämän edustajakokouksen ohjelmatyön yleisilme on aikaisempaa enemmän painopisteitä asettavaa ja SAK:n sisäisiä kehittämistarpeita puntaroi-vaa. Kokouksen pääohjelma on "SAK:n tavoitteet 80-luvulla". Siinä ote-taan kantaa keskeisiin talous-, sopimus- ja sosiaalipoliittisiin kysymyksiin ja hahmotetaan työelämän uudistamisen suuntaviivoja. Ohjelmaluonnos kattaa useimpien aikaisempien erillisohjelmien aihealueet, mutta keskittyy vain tärkeimpiin kysymyksiin.

SAK:n tavoitteet 80-luvulla on johdettu palkansaajaväestön tarpeista korostaen palkansaajien ja heidän perheittensä turvallisuutta ja elämisen laatua. Ohjelman alussa on hahmoteltu 1980-luvun taloudellisia mahdolli-suuksia ja vaaratekijöitä. Esiin on nostettu eräitä palkansaajien kannalta keskeisiä ja vaikeita talouskysymyksiä. Ammattiyhdistysliikkeen tulevaa toimintalinjaa hahmotetaan mm. työllisyyden turvaamiseksi maailmanta-louden kasvun ollessa todennäköisesti hidasta. Ongelman keskeisyyttä lisäävät yli 100.000 työttömän joukko 1980-luvulle lähdeäessä sekä tek-nologisen kehityksen mukanaan tuomat ongelmat.

Teknologian kehitys muuttaa työtehtäviä ja työympäristöä voimakkaasti tällä vuosikymmenellä. Muutoksen tekeminen työntekijöille turvalliseksi on edellytys teknologian etujen hyödyntämiselle. Tältä pohjalta nousevat vaatimukset työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi, työ-suhdeturvan parantamiseksi, työsuojelun tehostamiseksi, aikuiskoulutuk-sen uudistamiseksi ja tutkimustoiminnan tehostamiseksi.

Sopimuspolitiikan osalta edellisen kokouksen työehtosopimuspoliittinen ohjelma muodostaa myös tulevan toiminnan tukevan perustan. Palkansaajien reaaliansoiden tasainen kohottaminen, sopimusturvan kehittäminen ja erityisesti matalapalkkaisten aseman parantaminen sekä työajan lyhen-täminen ovat 80-luvun sopimuspolitiikassa korostetusti esillä.

Ohjelman sosiaalipoliittisessa osassa painotetaan lapsiperheiden aseman kohentamisesta erityisesti asumiseen ja lastenhoitoon liittyvien pulmien ratkaisemiseksi. Myös työttömien toimeentuloturvan kehittäminen on oh-jelmassa tärkeällä sijalla samoin ympäristösuojelu ja kuluttajasuoja.

Ohjelmaluonnosta on käsitelty perusteellisesti SAK:n hallituksessa. Jä-senliittojen lausunnot ohjelmasta osoittivat, että liitot paneutuivat vaka-vasti ohjelmaan ja tekivät siihen monia arvokkaita esityksiä, jotka on otet-tu huomioon.

Hyvät toverit! On syytä korostaa, että SAK:n lukuisat erillisohjelmat ovat edelleen voimassa uudistustyön käyttövoimana. 1980-luvun tavoite-ohjelmalla ei pyritä siihen, että SAK ajaisi vain siinä mainittuja asioita. Ohjelmalla pyritään nimenomaan ammattiyhdistysliikkeen 80-luvun toi-minnan painopisteiden määrittämiseen muuttuneissa taloudellisissa ja yh-teiskunnallisissa oloissa.

Puhejohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Pentti Öhman. Seuraavaksi SAK:n järjestösihteeri Lauri Ihalainen ja Järjestöpoliittinen ohjelma.

17.2. SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla

— Ohjeet SAK:n ammatillisten paikallisjärjestöjen yhteistyöstä lääneissä

— Suomenruotsalaisten jäsenten erityiskysymykset (§ 21)

Lauri Ihalainen (SAK r.y.) Esittelen lyhyesti itse järjestöpoliittisen ohjelmaluonnoksen, Ohjeiston SAK:n paikallisjärjestöjen yhteistyötä lääneissä sekä lausuman ruotsinkielisen jäsenistön erityiskysymyksistä.

Järjestöpolitiikka — lyhyesti todettuna — on edellytysten luomista täällä asettamiemme tavoitteiden toteuttamiseksi. 1970-luku oli voimakkaan järjestämisen kasvun, kuten toveri Oivio avauksessaan totesi, palkansaa-jien itsetunnon nousun ja liikkeemme voiman kasvun vuosikymmen.

"SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla" — ohjelmaluonnoksen syntyyn vaikuttivat keskeisesti seuraavat tekijät. Vuoden 1976 hyväksytty järjestöpoliittinen ohjelma kaipasi uudistamista. 80-luvulle lähdetessä meillä on oltava laaja-alaisempi linjanveto järjestöpolitiikan kehittämissuunnasta. Toiseksi, SAK-laisen ay-liikkeen takana on voimakkaan järjestäytymisen ja järjestöorganisaation kehittämisen vuosikymmen. Nyt tarvitaan toimia järjestäytyneen palkansaajakunnan järjestöaktiivisuuden, tietoisuuden ja vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi. Järjestötyö painottuu siis määrästä laatuun. Kolmanneksi, ympäröivä yhteiskunta, erityisesti työelämä, asettaa uusia haasteita. Rakennemuutokset työssä, palveluammattien kasvu, keskustelu toimihenkilöiden järjestäytymisestä, edellyttävät SAK:lta linjanvetoa.

Neljänneksi järjestöpolitiikan perinteiset ja kestäväksi koetut periaatteet kuten teollisuusliittomuoto tai nykyisinmin sanottuna toimi- ja työalamuotoinen järjestäytyminen, ei ole edennyt riittävästi ja näitä kysymyksiä tässä ohjelmassa pohditaan aikaisempaa syvällisemmin. Ohjelma pyrkii olemaan asiakirja, joka on kattava niin keskusjärjestön, liittojen kuin koko liikkeemmekin järjestötyön suunnaksi. Ohjelma paaluuttaa aluksi SAK-laisen ay-liikkeen järjestöpolitiikan lähtökohdat, tekee yhteenvedon 70-luvun kehityksestä ja tästä erittelystä ohjelma siirtyy arvioimaan niitä haasteita, joita alkanut vuosikymmen asettaa.

Ohjelmassa pyritään arvioimaan elinkeino-, ammattirakenteiden muutoksien tuomia vaikutuksia liittokoostumiin, luodaan katsaus työelämän sisäisiin muutoksiin, mm teknologian sovellutuksiin, ihmisten asemaan työssä, sekä kirjataan ne tekijät, jotka ovat uhkana elävälle järjestötyölle, kuten työn sisällön köyhtyminen sekä sosiaalisten suhteiden väheneminen.

Ohjelma asettaa kuusi kehittämisaluetta. Ensiksi järjestäytymisen nostamisen aloilla, joissa se on vielä heikko — siis uudet ammattiryhmät ja pienet työpaikat. Toiseksi, se edellyttää teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen edistämistä SAK:n sisällä ja suhteessa muihin ammattiryhmiin, koska se on solidaarinen, liikkeemme voimaa kasvattava ja 80-luvun järjestäytymismuoto. Kolmanneksi ohjelma ottaa kantaa jäsenistön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen liikkeemme sisäisessä työssä, erityisesti työpaikka- ja ammattiosastotason työssä. Edustuksellisen demokratian tueksi ohjelma esittää monia muita käytännön toimia jäsenistön osallistumisen parantamiseksi.

Neljäs kehittämisaalue on oman järjestöorganisaatiomme kehittäminen erityisesti työpaikka-, paikallisjärjestö-, läänitasolla. Viidenneksi ohjelma lähtee siitä, että meillä on oltava hyvät yhteistyösuhteet muun työväenliikkeen ja muiden palkansaajajärjestöjen kanssa. Ja kuudenneksi, että kansainvälinen solidaarisuustyö Suomessa ay-liikkeen sisällä ja kansainvälinen yhteistyö ylipäänsä on 80-luvulla tärkeä painopistealue.

Erityistä painoa edustajakokouksen alla käydyn keskustelun perusteella on asetettu yhtäältä järjestödemokratian kehittämiseksi, mutta myös sen noudattamiseksi. Suurta huolta on kannettu jäsenkunnan hiljaisen enemmistön osallistumattomuudesta ja tavoittamattomuudesta. Tähän liittyy myös monia liittokokousaloitteita, joita me täällä käsittelemme. Toisaalta on haluttu työelämän rakennemuutoksien edellyttämällä tavalla avartaa järjestö- ja sopimusrajoja mm. toimihenkilöammattien suuntaan ja pyrkiä suurempiin liittokokonaisuuksiin.

Suurta mielenkiintoa on osoitettu sitä kohtaan, pyrkiikö SAK tässä kokouksessa arvioimaan uudestaan yhteistyösuhteitaan muihin palkansaajajärjestöihin? Ohjelmaluonnos tukee jo omaksuttua linjaa, että SAK kokeempana, vastuullisena järjestönä on halukas olemaan aloitteellinen palkansaajajärjestöjen yhteistyössä vastaisuudessakin. Muiden keskusjärjestöjen hallinnolliset ja henkilövalinnat eivät vaikuta meidän periaatteellisiin linjanvetoihin. Sopu ja rakkaus järjestöjen välisessä luottamuksellisissa suhteissa edellyttävät tietysti sitä, että myös toiset yhteistyökumppanit kokevat samoin.

Hyvät toverit! Ohjelma on ollut liittolausuntokierroksen ohella myös paikallisjärjestöjen laajassa järjestökäsittelyssä.

Ohjelmaluonnos esitetään edustajakokoukselle yksimielisenä, mikä on arvo sinänsä liikkeemme sisäisen elämän kannalta tärkeän asiakirjan osalta.

Hyvät toverit! Edustajakokous -76 teki päätöksen SAK:n läänitasoisen yhteistoiminnan kehittämisestä ja velvoitti hallituksen sen edellyttämiin toimiin. Vuonna 1979 kesäkuussa käynnistettiin Kymen, Keski-Suomen ja Vaasan lääneissä kokeilu paikallisjärjestöjen läänitasoisesta yhteistyöstä. Läänikohtaisen yhteistyön perustavoitteina on jättevöittää liikkeemme politiikkaa läänihallinnon tasolla tehtäviin yhteiskunnallisiin ratkaisuihin ja toisaalta parantaa paikallisjärjestöjen yhteistyötä ja toimintaa läänitasolla. Oma merkityksensä on myöskin sillä, että tämä ehdotus parantaa liittojen ja keskusjärjestön yhteistyötä alueellisesti. Niinpä tälle kokoukselle esitetään, että tämä ohjeiston mukainen paikallisjärjestöjen yhteistyö lääneissä käynnistyy koko maassa.

Lisäksi kokoukselle ehdotetaan erityistä kannanottoa ruotsinkielisen jäsenistön erityiskysymyksistä. Suomenruotsalaisen palkansaajaväestön kohdalla voidaan nähdä monia yhteiskunnallisia työelämään liittyviä pulmia ja väliinputoajan ongelmia, joita halutaan tällä kannanotolla nyt korostaa. Niin ikään tässä asetetaan velvoitteita ay-liikkeelle itselleen, tehdään ehdotuksia työnantajan suuntaan ja asetetaan odotuksia yhteiskunnalliselle uudistustyölle. Tämä ohjelmaluonnos tulee niin ikään järjestövaliokunnan käsittelyyn.

Toveri puheenjohtaja! Tässä esittelyni.

17.3. SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Ihalainen. Seuraavaksi meille esitetään SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma, sen esittelee SAK:n koulutustoimitsija Terttu Vántänen ja valmistautuu energiapoliittista se-lontekoa esittelemään Pekka Hemmilä. Terttu Vántänen, ole hyvä.

Terttu Vántänen (SAK r.y.): Kiitos. Toveri puheenjohtaja, hyvät kokouse-dustajat! SAK:n XI edustajakokous totesi 1976 kulttuuripoliittisessa lausu-massaan mm. seuraavaa: "Käsitteessä kulttuuri on kysymys ihmisten ajat-teluun ja jokapäiväiseen elämään vaikuttamisesta. Kamppailu kulttuurista on kiinteä osa työväenluokan taistelua tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta. Ammattiyhdistysliikkeen kulttuuripoliittisen aktiivisuuden ko-koamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan konkreettisia tavoitteita ja toimin-tamalleja. Tämän vuoksi XI edustajakokous pitää tarpeellisena, että SAK:n hallitus valmistelee kulttuuripoliittisen tavoite- ja toimintaohjel-man." Nyt tässä kokouksessa käsitellään ohjelmaluonnosta, "SAK:n kult-tuuripoliittinen ohjelma", jonka valmistelun SAK:n hallitus antoi 5.11.1979 koulutusvaliokunnan tehtäväksi.

Tätä tehtävää varten valittiin työryhmä, jossa oli edustajia eri ammatti-liitoista, Työväen Sivistysliitosta ja Kansan Sivistystyön Liitosta. Ohjel-man valmistelun yhteydessä tehtiin SAK:n hallituksen toimeksiannosta ammattiosastoille ja ammatillisille paikallisjärjestöille vapaa-aikaa ja kult-tuuritoimintaa koskeva kysely, jonka avulla selvitettiin kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan tilannetta perusjärjestötasolla.

Vuoden 1980 aikana koulutusvaliokunta järjesti ohjelman valmisteluun liittyen kaksi seminaaria. Toinen pidettiin Kiljavalla otsikolla "AY-liike, työ ja kulttuuri" ja toinen oli yhteisseminaari Ruotsin LO:n kanssa Hana-saassa nimikkeellä: "Ammattiyhdistysliike ja kulttuuri". Valmistelevan työryhmän toimeksiannossa korostettiin ohjelman sisältökysymyksenä kolmea asiaa: Ohjelman tulee sisältää ensiksikin arvio maamme kulttuuri-politiikasta ja vaatimukset sen kehittämiseksi. Toiseksi arvio työväenkult-tuurin asemasta maassamme ja ammattiyhdistysliikkeen vaatimukset sen edistämiseksi. Vaatimukset suuntautuvat toisaalta yhteiskunnalle, toisaalta työnantajille sekä työväenliikkeelle itselleen, myös ammattiyhdistysliik-keelle. Kolmanneksi ohjelman tulee sisältää ammattiyhdistysliikkeen kult-tuuritoiminnan ja vapaa-aikatoiminnan kehittämisen suuntaviivat ja ta-voitteet.

Ohjelmaluonnoksessa nämä asiat ovat mukana. Tosin tiivistetyssä ja suppeassa muodossa. Ohjelman taustalla on ajatus, että jokaisella on oikeus henkisesti rikkaaseen elämään. Ennen yhteiskuntamme kulttuuripo-litiikan arviota koskevaa osuutta, on ohjelmassa kuvailtu yhteiskunnan ja työelämän muutoksia sekä niiden vaikutusta ihmiseen. Yleisen kulttuuri-politiikan alueella SAK:n tavoitteiksi on asetettu kulttuuripalvelujen käy-tön tasa-arvoistaminen sekä kulttuuriteollisuuden ja joukkoviestinnän si-sällön ja laadun kehittäminen. Myös perinteen tallentamista korostetaan sekä esitetään tavoitteita taiteilijoiden aseman parantamiseksi. Kulttuuri-politiikan painopisteistä 80-luvulla on oma kohtansa.

Ammattiyhdistysliikkeen oma kulttuuritoiminnan kehittäminen saa ohjelmassa hyvin painotetun osuuden. Tällä edustajakokouskaudella ammattiyhdistysliikkeen kulttuuritoiminta on lisääntynyt Voimakkaasti, mistä on ilahduttavia näyttöjä eri liittojen osastoissa. Myös asenteet ovat muuttuneet. Kulttuuritoimintaa arvostetaan tärkeänä osana ammattiyhdistystoimintaa. Ohjelmassa on yksilöity ay-liikkeen oman kulttuuritoiminnan edistämistavoitteet, ajankohtaiset tehtävät ja yhteistyökumppanit. Käytännössä ohjelman toteuttaminen tulee edellyttämään toisaalta liittojen näkyvää toimintaa sekä toisaalta jäsenistön luovaa omakohtaista osallistumista ja aloitteellista työskentelyä. Kiitos.

18§

Selonteot edustajakokoukselle

18.1. Energiapoliittinen selonteko

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Ja sitten energiapoliittinen selonteko, SAK:n tutkimussihteeri Pekka Hemmilä. Kiitoksia Terttu Vängäälle. Ja tutkimuspoliittisen selonteon esittämiseen valmistautuu Jyrki Helin.

Pekka Hemmilä (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Valmistellessaan tämän edustajakokouksen ohjelmatyötä SAK:n hallitus päätti myös energiapolitiikkaa koskevan selonteon tekemisestä. SAK:n toimistovaluokunta asetti selontekoa laatimaan työryhmän. Toimeksiantonsa mukaan työryhmän tuli tarkastella ja arvioida harjoitettua energiapolitiikkaa ammattiyhdistysliikkeen näkökulmasta sekä selvittää energiapolitiikan kehittämismahdollisuuksia ottaen huomioon työllisyys-, hinta-, tulonjako-, ulkomaankauppa- ja ympäristöpoliittiset näkökohdat. Työryhmä on tehnyt teille postitetun selonteon "Ammattiyhdistysliike ja energiapolitiikka".

Energian hinnan nousun ja saatavuuden mahdollisen epävarmuuden vuoksi energiapolitiikan merkitys on jatkuvasti kasvanut. Suomessa noin joka kuudes tuotannosta saatu markka menee tavalla tai toisella energialaskun maksamiseen. Tuonnista energian osuus on kolmannes.

Ay-liikkeen toiminnan lähtökohtana on luonnollisesti turvata jäsenistönä toimeentuloja hyvinvointi. Energiapolitiikka on yksi keino talous- ja yhteiskuntapolitiikalle asetettujen päämäärien toteuttamisessa. Taloudellinen kasvu, työllisyys ja mahdollisuudet elintason nostamiseen ovat nykyäänä ratkaisevasti riippuvaisia harjoitetun energiapolitiikan onnistumisesta. Energiapolitiikan tärkeimpänä tehtävänä on turvata elintason nostamisen kannalta välttämätön energian saanti ja vieläpä mahdollisimman edullisesti.

Tärkeimpinä energiapolitiikan keinoina on nykytilanteessa yleisesti nähty energian säästön ja kotimaisen energian käytön edistäminen. Nämä

tavoitteet ovat myös ay-linkeen edun mukaisia. Tällöin on kuitenkin edellytettävä, että samalla voidaan taata palkansaajille edullinen ja turvattu energian saanti myös pitkällä aikavälillä.

Työryhmä on selonteossaan kartoittanut eri energiavaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä puolia. Tässä se on kiinnittänyt toimeksiantonsa mukaisesti erityistä huomiota työllisyyteen sekä tulonjako-, hinta- ja ympäristökysymyksiin. Työryhmä ei ole tehnyt yksilöityjä ehdotuksia jonkin tai joidenkin energian hankintavaihtoehtojen toteuttamisesta. Selonteossa pikemminkin korostetaan monipuolisen ja joustavan energian hankinnan tarvetta kriisiherkkyyden vähentämiseksi. Käytännössä tämä merkitsee sitä, ettei yhtäkään varteenotettavaa energiavaihtoehtoa saa rajata suunnitellun ulkopuolelle.

On syytä todeta, että energiapoliittisen selonteon sisältämät kannanotot, niin kuin muidenkin teille pian esiteltävien selontekojen kannanotot, ovat työryhmien mielipiteitä. SAK:n hallitus on kuitenkin valvonut työryhmien työtä pitkin matkaa ja selontekoja on käsitelty SAK:n hallituksessa.

Hyvät toverit! Energiapoliittisen selonteon tarkoituksena on syventää tässä edustajakokouksessa ja ay-liikkeen sisällä yleensäkin keskustelua energiakysymyksistä. Niiden merkityshän on viime vuosina saatujen kokemusten perusteella alati kasvava. Kiitos.

18.2. Tutkimuspoliittinen -selonteko

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia, toveri Pekka Hemmilä. Seuraavana on tutkimuspoliittinen selonteko, jonka esittelee työryhmän jäsen, Ammattiyhdistysopiston opettaja Jyrki Helin.

Jyrki Helin (Ammattiyhdistysopisto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kehittyvän organisaation toiminnassa tieto muodostaa yhden voimavaran, resurssin. Verrattuna yhteiskunnallisen kehityksen vauhtiin ovat ammattiyhdistysliikkeen tietoresurssit jääneet selvästi jälkeen.

Yhteiskunnan kehitykseen ei voida vaikuttaa, hallitsemisesta puhumattakaan, jos ei ole tietoa hallussaan. Ammattiyhdistysliike vaikuttaa vain tulevaisuuteen, ei menneisyyteen, ja se on mahdollista vain pätevän ja käyttökelpoisessa muodossa olevan tiedon avulla.

Edelläoleva on lainausta tälle edustajakokoukselle laaditusta "Ammattiyhdistysliike ja tutkimustoiminta" -selonteosta. Huomion kiinnittäminen tutkimukseen ammattiyhdistysliikkeen arvovaltaisimmalla foorumilla, SAK:n edustajakokouksessa, lähti liikkeelle tarpeesta tehostaa järjestömme painostua- ja etujärjestöroolia. Ammattiyhdistysliike joutuu ottamaan kantaa suuriin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, ja voidaan kysyä, onko meillä hyvistä ohjelmavoitteista huolimatta aina riittävää asiantunteumusta käsilläolevista asioista ja tehtävien ratkaisujen seurauksista. Jotta voitaisiin hallita kehitystä — ei vain mukautua siihen — tarvitaan tutkimustoimintaa ja välittömästi päätöksentekoa palvelevaa selvitystoimintaa.

Se, että edustajakokouksella on käsiteltävänään selonteko eikä tutkimuspoliittinen ohjelma johtuu siitä, että on haluttu käynnistää keskustelua ja

toimintaa tutkimusasioissa. Raportti on keskustelun avaus, ei SAK:n hallituksen hyväksymä virallisuontoinen asiakirja. Jos selonteko johtaa tutkimus- ja selvitystoiminnan laajenemiseen ja systematisoitumiseen SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen piirissä, tulee sen tarkoitus täytetyksi. Nyt käsilläoleva selonteko edustaa ammattiyhdistysliikkeelle luonteenomaista käytännönläheisyyttä. Kun on saatu pää kunnolla auki, tulee mahdollisesti laajojen, tieteellisesti ansiokkaitten ohjelma-asiakirjojen vuoro.

Selonteko jakautuu kolmeen päälukuun. Sivumäärältään laajin on muiden maiden ammattiyhdistysliikkeiden tutkimustoimintaa ja tiedepoliittista vaikuttamista esittelevä ja analysoiva jakso. Se on selonteossa esimerkiksi nomaisena, virikkeitä antamassa ja suhteuttamassa meidän toimintaamme yleiseurooppalaisiin puitteisiin. Ajatuksena on, että se antaisi aineksia keskusteluun tutkimustoiminnan järjestämisen vaihtoehtoista ja tutkimuskohteista.

Toisessa pääluvussa tarkastellaan Suomen tutkimushallintoa ja rahoitusta. Kaikista tutkimukseen käytetyistä rahoista on yritysten osuus yli puolet, lopun ollessa julkisen vallan osalla. Tästäkin osuudesta ohjautuu huomattava osa elinkeinoelämälle erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriön kautta. Perusteltu vaatimus onkin, että valtion tutkimustoimintaan suuntaamasta runsaasta miljardista markasta nykyistä moninkertaisesti suurempi osuus suuntautuisi myös työntekijöiden kannalta tärkeisiin tutkimuskohteisiin.

Kolmannessa pääluvussa käsitellään SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen omaa tutkimustoimintaa. Jakson alussa — samoin kuin liitteissäkin — luodaan katsaus siihen, millaista selvitystentekoa ja tutkimusta ammattiyhdistysliike on tähän mennessä tukenut tai itse harjoittanut. Samalla esitellään muita käytössä olleita tiedonhankinnan muotoja, kuten toimikunta- ja komiteatyöhön osallistumista ja siitä saatuja kokemuksia. Liitoissa pinnalla olevia tutkimustarvealueita on myös kartoitettu ja listattu raporttiin. Tärkeänä asiaryhmänä nousi esille teknisen kehityksen vauhtia ja suuntaa, tuotanto-organisaation kehitystä ja työntekijän asemaa koskevat tutkimustarpeet, luvussa "Ammattiyhdistysliikkeen tiedonhankinnan organisointi" puututaan niihin käytännön toimenpiteisiin, joilla tutkimustoimintaa käynnistetään rahoituksesta aina tutkijayhteyksien luomiseen saakka.

Käytännöllisenä toimenpide-ehdotuksena on tutkimusasiain valiokunnan perustaminen SAK:n edistämään käytännön toimia tutkimus- ja selvitystoiminnan käynnistämiseksi ammattiyhdistysliikkeessä. Koska selonteon tehtävänä ei ollut välittömien toimenpide-ehdotuksien esittäminen ja koska niitä kuitenkin tarvitaan, lienee tarpeen valiokunnassa puntaroida käytännön toimia seuraavalle edustajakokoukselle tämä huomioiden.

Selonteon itsessään toivon myös tämän edustajakokouksen jälkeenkin olevan vauhdittajana keskustelussa, jossa mietitään keinoja ammattiyhdistysliikkeen toiminnan tuloksellisuuden parantamiseksi. Tutkimus on siinä yksi hyvä väline — mutta vain väline — joka auttaa tekemään oikeita ratkaisuja. Tärkeintä on itse toiminta liikkeemme ohjelmavoitteiden mukaisesti.

18.3. Viestintäpoliittinen selonteko

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia, toveri Helin. Ja viimeisenä selontekojen sarjassa viestintäpoliittinen selonteko. Sen esittelee SAK:n tiedotussihteeri Tom Saxen, ole hyvä!

Tom Saxin (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Edustajakoukselle annettava "Ammattiyhdistysliike ja viestintäpolitiikka" selonteko on ay-liikkeen piirissä ensimmäinen laatuaan. Se on vakava yritys kartoittaa sekä yleiseen viestintäpoliittiseen tilanteeseen että ay-liikkeen omaan tiedotustoimintaan kytkeytyvät ongelmat. Selonteko on siis luonteeltaan kartoittava. Tämä ei kuitenkaan ole estänyt työryhmää tekemästä johtopäätöksiä ja toimenpidesuosituksia. Viestintäpoliittinen selonteko on, kuten muutkin selonteot, alustava puheenvuoro, joka kuitenkin on läpikäynyt samanlaisen normaalin järjestökäsittelyn kuin ohjelmaluonnoksetkin.

Selonteon sisältö voidaan jakaa kahteen osaan: ensimmäinen osa käsittelee yleistä viestintäpoliittista tilannetta maassamme ja toinen ay-liikkeen omaa tiedotustoimintaa. Tämä viimeksi mainittu muodostaa selonteon pääosan.

Yleisestä viestintäpoliittisesta tilanteesta todetaan, että vaikka paljon puhutaankin nimenomaan tämän alan nopeasta teknisestä kehityksestä, ei ole syytä olettaa 80-luvun tuovan tässä suhteessa suuria muistuksia mukanaan. Suurimman uhkatekijän muodostanee tiedonvälityksen jatkuva kaupallistuminen. Johtopäätöksissä todetaan tästä syystä, että ay-liikkeen on toiminnassaan pyrittävä siihen, että yleinen viestintäpoliittinen tilanne muodostuisi nykyistä kansanvaltaisemmaksi. Tämä edellyttää mm. monipuolisen lehdistön ja yleisradiotoiminnan aseman vahvistamista.

Työväen lehdistö on ay-liikkeen kannalta erityisen tärkeä. Kymmenisen vuotta jatkunutta työväenlehtien ja ay-liikkeen yhteistyötä tulisi selonteon mukaan edelleen kehittää.

"Ammattiyhdistysliike on kaksi, kenties kolme vuosikymmentä työnantajapiirejä jäljessä tiedotustoiminnan kehittäelyssä."

Näin arvioi vuonna -79 ay-lehdistön tilaa kartoittanut työryhmä. Tästä hyvin velvoittavasta lähtökohdasta viestintäpoliittinen työryhmä suoritti ay-liikkeen sisäistä tiedonkulkua selvittävän tutkimuksen. Tärkeimmät tutkimuksen tulokset ovat luettavissa selonteon luvusta 2.4. Toistaiseksi hyödyntämätöntä aineistoa on runsaasti ja kyselyn aineistosta tullaankin myöhemmin laatimaan laajempi selvitys.

Johtavana ajatuksena selonteossa on, että tiedotustoiminta pitäisi nähdä osana järjestön koko toimintaa siten, että tiedotukselliset näkökohdat ovat mukana toiminnan kaikissa vaiheissa. Siis suunnittelussa, päätöksenteossa ja toteutuksessa. Selonteossa esitetäänkin tiedotustoiminnan aseman parantamista, mikä mm. tarkoittaa voimavarojen lisäämistä ja erityisesti paikallistason tiedotustoiminnan voimakasta kehittämistä. Hyvin hoidettu tiedotustoiminta on eräs toimivan sisäisen demokratian edellytys. Tiedotustoiminnalla yksin ei ratkaista sitä, millainen kuva ay-liikkeestä jäsenille ja muille muodostuu — sen ratkaisee viime kädessä ay-liikkeen **teot ja**

monet yhteiskunnalliset seikat — mutta hyvin hoidetulla tiedotustoiminnalla voidaan ainakin osittain poistaa epätietoisuudesta johtuvia väärinkäsityksiä ja vieraantumisasiämiöitä.

Vuonna -79 ay-lehtityöryhmä totesi ay-liikkeen uhraavan n. 40 miljoonaa markkaa vuodessa lehdistön pyörittämiseen. Summa on noin 10 prosenttia ay-liikkeen koko "liikevaihdosta". Viestintäpoliittinen työryhmä pitää selvänä, että näitä resursseja voitaisiin käyttää nykyistä tehokkaammin, ja ehdottaa

- että ay-lehtien välistä yhteistyötä kehitetään ja järkiperaistetaan,
- että SAK:n lehtien asemaa kohennetaan siten, että Palkkatyöläisestä tulisi kaikki ay-aktiivit tavoitettava, keskusjärjestön kustantama lehti ja Löntagaren kaikki SAK:n ruotsinkieliset jäsenet tavoitettava lehti, ja
- että kaikille ay-lehdille pyritään turvaamaan tietyt toimitukselliset minimivoimavarat.

Toimenpidesuosituksista voitte lukea tarkemmin selonteon viimeisestä luvusta. Ne ovat siellä hyvin tiiviissä muodossa esitettynä.

Tässä, toveri puheenjohtaja, esittely. Sen lisäksi ilmoittaisin lyhyesti, että selontekovalioikunta, eli energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valioikunta kokoontuu välittömästi ruokailun jälkeen. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia Tom Saxenille. Nyt olemme kuulleet työjärjestyksen kahdeksannessatoista kohdassa olevien selontekojen esittelyn.

19§

Hallituksen esitys talousohjelmaksi vuosille 1981 — 1985

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Siirrymme kohtaan 19 Hallituksen esitys talousohjelmaksi vuosille 81—85. Sen esittelee SAK:n talouspäällikkö Rauno Kousa. Kousa, ole hyvä!

Rauno Kousa (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kokousedustajille on tähän asiaan liittyen jaettu kaksi eri asiakirjaa. Toinen on sanallinen yhteenveto asioista ja toinen on viiden vuoden taloussuunnitelma numeroina. Lähden liikkeelle tästä perusteluosasta. Suunnitelma perustuu edelliseen, vuosia 80—84 koskevaan ennusteeseen, tilinpäätökseen viime vuodelta sekä kuluvaan vuoden talousarvioon, ja tämän ohella lisäksi liitoilta suoritettuun jäsenmäärä- ja jäsenmaksutiedusteluun.

Keskusjärjestöllä ei ole suunnittelukautta koskevaa yksityiskohtaista toimintasuunnitelmaa, joten taloussuunnitelma lähtee siitä perusolettamuksesta, että toiminnan painopisteet ja laajuus pysyvät suunnilleen ennallaan. Edustajakokous käsittelee myös ohjelmia ja raportteja, jotka saattavat aiheuttaa toimintojen laajentamista ja painopisteiden uudelleen arvioimis-

ta. Tällöin tulee myöskin antaa SAK:n hallitukselle ohjeet uusista tuloperusteista sekä korjata vastaavasti ennustetta.

Viiden vuoden talousarviosuunnitelma voi olla vain karkea raamisuunnitelma, jossa arviointivirhe kasvaa loppuvuosia kohden. Tästä syystä suunnitelman tekniikka onkin se, että suunnitelma tarkistetaan vuosittain ja tarkistuksen yhteydessä lisätään aina uusi vuosi suunnittelukauden loppuun, eli taloussuunnitelma on siis rullaava viiden vuoden budjetti.

Edustajakokoukselle esitelty suunnitelma ei puutu keskusjärjestöjäsenmaksuperusteisiin. On kuitenkin todettava, että lähes kaikki ammattiliitot VTY:tä ja aivan pienempiä liittoja lukuunottamatta siirtyvät SAK:lle maksamassaan jäsenmaksussa prosenttijäsenmaksun piiriin jo kuluvana vuonna. Tämän perusteluosan ensimmäisen sivun alareunassa on kaksi taulukkoa: toinen on liittojen jäsenmääräennuste vuosille 1981 — 1985 ja toinen jäsenmaksuennuste. Sen edustajat voivat tuosta silmällä.

Jäsenmäärän kasvussa ei ole kovin suurta kasvua ennakoitu, joskin olettaisın, että jossain määrin pessimistisiä ovat sekä jäsenmääräennusteet että liittojen jäsenmaksuennuste. Ehkä mielenkiintoisena lukuna voidaan todeta se, että kuluvana vuonna SAK:lainen jäsen maksaa keskimäärin 413 markkaa jäsenmaksua SAK:lle* ja vastaava luku viiden vuoden päästä on 552 markkaa.

Rahoitusennuste tälle kaudelle on varsin positiivinen. Rahoitusaliijäämä koko suunnittelukaudella on TEL-takaisinlainauksen jälkeen yhteensä n. 200.000 markkaa, josta siitäkın pääosa muodostuu tämän edustajakokouksen rahoituksesta. Tulorahoitus suunnittelukaudella on yhteensä 12,9 milj. markkaa. Luottoja tullaan lyhentämään yhteensä n. 17 milj. markalla ja uusia luottoja nostetaan vajaalla 12 milj. markalla. Investoinnit suunnittelukaudella ovat vähäiset eli yhteensä 3,7 milj. markkaa rajoittuen lähinnä vuokratulojen osakkeisiin, piiritoimistojen mahdollisiin toimitilahankkeisiin sekä kalustehankintoihin.

Varsin merkittävä on SAK:n hallituksen esittämä kannanotto siitä, että keskusjärjestön tulee suunnittelukaudella laatia investointisuunnitelma tavoitteena saada muita tuloja, jotta paine jäsenmaksun korottamiseen vähenisi. Koska kuitenkin kaikki merkittävämmät investoinnit joudutaan SAK:n tulorakenteen johdosta rahoittamaan uudella luotonotolla, tulee investoinneissa huomioida, että tuotto vastaa korko- ja hoitokustannuksia ja että investoinnit eivät merkittävästi rasita keskusjärjestön maksuvalmiutta. Keskusjärjestön tulos on koko suunnittelukauden ylijäämäinen oman pääoman kasvaessa 9,5 milj. markkaa. Tilanne kiristyy suunnittelukauden loppua kohden ja meidän liikkumavaramme on varsin pieni, sillä jo keskimääräinen viiden prosentin vuosittainen kulujen lisäys tai vastaava tulojen vähennys aiheuttaa koko ylijäämän kulumisen ja vastaavan rahoitusaliijäämän. Maksuvalmius on kuitenkin koko suunnittelukauden tyydyttävä.

Jäsenliittojen esitykset edustajakokoukselle

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Kousa. Ja viimeinen esittelypuheenvuoro liittojen esitykset edustajakokoukselle, SAK:n koulutussihteerin Pentti Öhman.

Pentti Öhman (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ohjelmien ja selonteiden lisäksi tässä edustajakokouksessa käsitellään 64 jäsenliittojen esitystä. Valtaosa niistä liittyy SAK:n tavoitteet 80-luvulla-ohjelman aihepiiriin. Sen lisäksi on sääntöihin, järjestöpolitiikkaan, työväenliikkeen rahalaitosten yhteistoimintaan, tiedotukseen ja koulutustoimintaan liittyviä esityksiä, jotka käsitellään asianomaisissa valiokunnissa.

Toimiston alustavan suunnitelman mukaan esitys 1 ja esitykset 46—54, sekä esitys 59 ja esitys 64 käsitellään järjestövaliokunnassa. Esitys 2 käsitellään sääntövaliokunnassa ja esitykset 3 ja 4 kansainvälisten asiain valiokunnassa. Esitykset 5—10 käsitellään talousvaliokunnassa ja esitykset 11—45 ja 56—58 SAK:n tavoitteet 80-luvulla-valiokunnassa. Esitykset 55 ja 60 käsitellään kulttuurivaliokunnassa ja esitykset 61—63 tulevat esillä viestintä-, tutkimus- ja energiapolitiisessa valiokunnassa. Valiokuntien puheenjohtajilla ja sihteereillä on näistä asioista tarkemmat ohjeet.

Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Kiitoksia toveri Pentti Öhman. Totean, että esittelypuheenvuorot työjärjestyksen kohdista 17—20 on käytetty.

Samalla totean, että yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12, 17, 18, 19 ja 20 alkaa lounastauon jälkeen kello 13.30.

Tarkoitus on käydä yleiskeskustelu siten, että käytettävissä puheenvuoroissa voidaan käsitellä kaikkia näitä mainittuja työjärjestyksen kohtia siis samassa puheenvuorossa. Kun jo erällä edustajilla on pariin kolmeenkin näistä työjärjestyksen kohdista pyydetty puheenvuoro, niin voitte aivan hyvin yhdistää sen samaan puheenvuoroon. Jos taas katsotte, että se ei ole mahdollista, niin teidän on mieluummin pyydettävä sitten uusi puheenvuoro, koska me lähdemme siitä, että nyt kerätyt puheenvuoropyyntölaput ovat vain kertakäyttötavaraa. Mieluummin siis yhtäaikaa kaikista näistä mainituista työjärjestyksen kohdista.

Totean kolme ensimmäistä puheenvuoropyyntöä, joita pyydän valmistautumaan ruokailutauon jälkeen. He ovat Jorma Rantanen Metallityöväen Liitto, Pertti Kadenius Metallityöväen Liitto ja Anna-Liisa Pitkänen Metallityöväen Liitto. Heillä on ensimmäiset puheenvuorot, kun kokous alkaa ruokailun jälkeen.

Kokous keskeytetään tunniksi ruokailutauon ajaksi ja sitä jatketaan kello 13.30, jolloin puheenjohtajaksi siirtyy Pertti Viinanen.

Kokous keskeytettiin klo 12.30.

Yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12,17,18,19 ja 20

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Hyvät toverit. Jatkamme edustajakokoustyöskentelyä. Järjestävä valiokunta esittää, että käytyjen puheenjohtajien katsausten sekä esittelypuheenvuorojen jälkeen nyt aloitetaan työjärjestyksen kohtien 12, 17, 18, 19 ja 20, siis ohjelmaesitysten ja selonteiden ja liittojen esityksiä koskeva yleiskeskustelu, joka on samalla lähetekeskustelu valiokuntatyöskentelyä varten. Näin ollen edustajien tulee yleiskeskustelun aikana tehdä ehdotuksensa muutoksiksi, jotta ne tulevat huomioon otetuksi valiokuntakäsittelyssä. Kun yleiskeskustelu päätetään, selonteot merkitään pöytäkirjaan ja ohjelmat, selonteot ja esitykset lähetetään asianomaisten valiokuntien käsiteltäväksi ja työjärjestyksen kohtien 12, 18, 19 ja 20 käsittely keskeytetään. Käsittelyä jatketaan kustakin työjärjestyksen kohdasta erikseen kun valiokunnat ovat valmiit esittämään mietintönsä. Tuolloin asiasta ei enää käydä uutta yleiskeskustelua, vaan siirrytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn valiokunnan esityksen pohjalta. Tässä käsittelyssä tulee muutosesitykset tehdä kulloinkin käsiteltävän asiakohdan osalta erikseen. Voidaanko menettelytapa hyväksyä.

Keskustelua.

Keskustelu päättyy. Ja menettelytapa hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Edelleen järjestävä valiokunta ilmoittaa, että käytävän yleiskeskustelun aikana on kokoustilassa olevissa televisiovastaanottimissa nähtävissä puheenvuorolista, jossa on ylimpänä seuraava vuorossa oleva puheenvuoron pitäjä. Jos olette varanneet puheenvuoron ja seuraatte kokousta salista tai kokoustilojen käytäviltä, niin oma puheenvuoro on pidettävä tietysti sinä aikana kun se on tulossa. Käyttämättä jääneet puheenvuorot raukeavat. Lisäksi huomautan tässä vaiheessa jo puheenvuorojen käytöstä aiemmin annettua ohjetta. Tämäkin menettelytapa, jonka äsken esitin, voitaneen pitää ohjeena puheenvuorojen käytön suhteen.

Keskustelua.

Keskustelu päättynyt ja tällä ohjeella pelaamme.

Tässä vaiheessa olisi vielä eräs järjestävän valiokunnan esitys käsiteltävien asiakohtien käsittelyyn liittyen, johtuen siitä, että pyydettyjä puheenvuoroja on jo tässä vaiheessa varsin runsaasti. Järjestävän valiokunnan esityksen puheenvuorojen käytöstä esittää puheenjohtaja Pekka Oivio.

Pekka Oivio (Järjestävä valiokunta): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Alkavaan keskusteluun on pyydetty tähän mennessä jo 170 puheenvuoroa. Nopean päässälaskun jälkeen voimme tulla siihen johtopäätökseen, että jo pyydettyjen puheenvuorojen, mikäli ne ovat 10 minuutin pituisia, pitämiseen kuluisi 30 tuntia. Ja on tietysti odotettavissa, että puheenvuoropyyntöjä vielä tulee lisää tämän jälkeenkin. Te varmasti siellä provosoittekin toinen toisianne näitä puheenvuoroja lisää pyytämään.

Järjestävän valiokunnan mielestä tuota 30 tuntia plus sitten vielä tämän jälkeen tulevien puheenvuoropyyntöjen vaatimaa aikaa meille ei oikein taida näitten neljän päivän kuluessa löytyä. Me joudumme jo kokousaikaa

jatkamaan ainakin puoleenyöhön, ehkä ylikin. Tietysti voisimme näiden puheenvuorojen pituuksia rajoittaa jossakin myöhemmässä vaiheessa, mutta järjestävän valiokunnan mielestä se olisi epäoikeudenmukaista niitä kohtaan, jotka myöhemmin käyttävät puheenvuorojaan. Joten järjestävä valiokunta päätyi esittämään, että olisi aiheellista jo tässä vaiheessa rajoittaa puheenvuorot 6 minuutin pituisiksi.

Kirjalliset puheenvuorot voidaan jättää pitämättöminä tänne puhemiehille, jolloin puheenvuoro tulee kokonaisuudessaan pöytäkirjaan merkityksi. Mutta on erityisesti muistettava se, että jos puheenvuoroon sisältyy jokin esitys, niin se on selvästi mainittava.

Edelleen järjestävä valiokunta päätyi siihen ehdotukseen, että kello 20.00 mennessä pyydetäisiin kaikki loputkin puheenvuorot tähän keskusteluun, jotta voitaisiin arvioida käytettävissä oleva aika. Minä tuolla järjestävässä valiokunnassa sanoin, että kyllähän se tietysti sekin käy, ettei näitä puheenvuoroja rajoiteta. Mutta se pitäisi tietää sitten heti, että ruvettais naaliin juhannuskokkoaineita ja makkaraa tuonne pihamaalle, että saatas juhannusaattoiltana siellä vähän rattosammin istua. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Olemme kuulleet järjestävän valiokunnan esityksen, asian johdosta keskusteltaneen. Keskustelu alkaa. Puheenvuoroja ei ole pyydetty.

Keskustelu päättyy. Ja järjestävän valiokunnan esitys, jonka puheenjohtaja Pekka Oivio äsken esitti hyväksytään menettelytavaksi käytävään keskusteluun.

Hyväksytään yksimielisesti.

Varsinainen keskustelu alkaa. Asialistan kohdasta 12, 17, 18, 19 ja 20, ensimmäinen puheenvuoro Jorma Rantanen ja valmistautuu Pertti Kadenius.

Jorma Rantanen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit. Kun SAK:n edustajakokous valmisti oman yritysdemokratiaohjelmansa 10 vuotta sitten, lienee nyt se aika, jolloin on syytä tarkastella mitä olemme saavuttaneet 70-luvulla. Ja toiseksi: vastaako tämä yritysdemokratiaohjelma vielä nykypäivää. Tuo ohjelma lähti kahdesta eri näkökulmasta, ensinnäkin yritysdemokratian edellytyksistä ja toiseksi itse työntekijöiden päätösvallan lisäämisestä, siis varsinaisesta yritysdemokratiasta.

Ohjelmassa yritysdemokratiaorganisaatio on kuvattu erilaiseksi kuin mitä se nyt toteutetussa laissa yhteistoiminnasta yrityksissä on. Käsitykseni mukaan ammattiyhdistysliikkeen valinta toisenlaisesta organisaatiomallista oli aivan oikein riippumatta ohjelman lähtökohdista, koska nykyinen laki antaa paremman tuen itse työehtosopimusjärjestelmälle, joka taas tukeutuu tasa-arvoiseen palkkapolitiikkaan. Itse sisällöllinen uudistus yhteistoimintalaissa ei etene SAK:n yritysdemokratiaohjelman mukaan juuri yritysdemokratian edellytyksiä pitemmälle.

Kun nyt tässä edustajakokouksessa pohdimme ja päätämme SAK:n toiminnallisesta suunnasta 80-luvulla tuleekin muodostumaan erääksi keskeisimmäksi tavoitteeksi asettaa yritysdemokratian edelleen kehittäminen,

pääpaino työntekijöiden vaikuttamisessa yritysdemokratiassa tulee olla siirtyminen neuvotteluvollisuudesta kohti sopimusvelvollisuutta. Järjestelmään, jossa lisätään ja selvennetään niitä osa-alueita, joissa henkilöstöllä on joko sopimusoikeus tai yksin päätösvalta. Tämän tavoitteen toteuttaminen käytännössä edellyttää henkilöstöryhmien hyvää yhteistyötä. Eri henkilöstöryhmien yhteistyön hyvin toteutuakseen tulee perustua sovittuihin pelisääntöihin ja keskinäisiin sopimuksiin ja suosituksiin. Onkin täysi syy ja perusteltua yhtyä Metallin tekemään esitykseen SAK:n, TVK:n, STTK:n ja Akavan yhteisen toimintaohjelman laatimiseksi yritysten ja työpaikkademokratian kehittämiseksi. Ne edustajakokoukselle esitetyt tavoitteet työelämän uudistamiseksi ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ovat yleisesti oikeansuuntaiset. Yritysten tulee olla vastuussa myös työntekijöilleen eikä yksin omistajilleen. Yrityksen ja henkilöstön kannalta toimintoihin liittyvät ratkaisut ovat aina haettava ja etsittävä yhdessä.

Viime aikoina on kuitenkin näkynyt vastakkaisia esimerkkejä yhteistoiminnasta, voin tuoda esille mm. vaikkapa Vise Oy:n, Valmetin ja osin myös OTK:n. Nämä kaikki yritykset edustavat myös samalla erilaisia yritysmuotoja. Yritysdemokratian kehittämisessä on huomioitava työntekijöiden oikeudet mm. tulkintoikeuskysymyksissä, yritysten hallintoedustuksissa, konsulttien käyttöoikeuksissa sekä taloudellista demokratiaa koskeissa asioissa. Yritysten kannalta korostuu parempi kilpailukyky ja työntekijöiden kannalta paremmat edut toimeentulossa ja pysyvämmät työsuhteet, kuten yhteistoimintalain ensimmäisen pykälän lähtökohta toteaa.

Tätä taustaa vasten on välttämätöntä etenkin, että suuryrityksissä toteutetaan yhteistoimintarahastot, rahastojen päätarkoitus tulee olla lisätä työntekijöiden valtaa ja vastuuta yritystoiminnassa. Rahastojen hallinta tulee perustua henkilöstön haluun ja vastuuseen omistaa yhteisesti osa yritystoiminnan taloudesta. Erityinen pääpaino rahastoilla tulee olla siinä, että turvataan työntekijöistä lähtevät edut, kuten ohjata ja hakea vaihtoehtoja investoinneille, jotka tukevat uusien työpaikkojen syntymistä. Rahastojen pääasiallisena tarkoituksena ei tule olla suoraan puuttua työehtosopimuspolitiikan tulonjakokysymyksiin. Hyvät toverit, esitän tämän SAK:n XIL:nnen edustajakokouksen päätettäväksi seuraavaa.

Edustajakokous edellyttää SAK:n hallitusta ensinnäkin toimiin selvittämään X:nnen edustajakokouksen hyväksymän yritysdemokratiaohjelman uudistamista tällä edustajakokouskaudella. Nyt se nähdään yritysdemokratian kehittämisen kannalta tarpeelliseksi. Toiseksi, että SAK:n hallitus alkaa valmistella ja käynnistää keskustelun yhteistoimintarahastojen tavoitteista ja sisällöstä. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia käytetystä puheenvuorosta. Ehkä voinen todeta puheenvuoron käyttöön liittyen, että myös järjestävässä valiokunnassa on keskusteltu siitä, että jokaiselle myönnettäisiin ainoastaan yksi puheenvuoro ja seuraava puheenvuoro siinä vaiheessa kun edellinen on pidetty, ettei saman henkilön pitäminä tulisi useampia puheenvuoroja peräjälkeen.

Ehkä myös tässä vaiheessa on syytä todeta, että jokainen puhuja, niin kuin aiemmin on jo mainittu esittää puheenvuoronsa alussa nimensä, liittonsa ja käsiteltävän asian. Täällä mainitsemani seuraava puheenvuoron pitäjä tulee hyvissä ajoin saapua odottamaan omaa puheenvuoroaan. Tässä puhujakorokkeella on punainen valo mikrofonin vieressä, jonka käyttöä säädellään täältä puhemiehistön pöydältä. Tulemme vilkuttamaan punaisella valolla siinä vaiheessa, kun puheenvuorosta on yksi minuutti käyttämättä, eli kun puheenvuoro on kestänyt viisi minuuttia.

Näillä ilmoitusasioilla siirrymme seuraavaan puheenvuoroon Pertti Kadenius, Metallityöväen liitosta ja valmistautuu Anna-Liisa Pitkänen, Metalliliitosta.

Pertti Kadenius (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Omien mielipiteitteni ohella lienee paikallaan tuoda esille niitä mielipiteitä, joita kansandemokraattisessa ryhmässä esiintyi käsiteltäessä kokoukselle valmistettua ohjelmaluonnosta "SAK:n tavoitteet 80-luvulla".

Pidettiin tärkeänä ja myönteisenä seikkana, että järjestölle laaditaan pitkän aikavälin kattava kokonaisohjelma, jossa määritellään toiminnan keskeisimmät painopistealueet. Kuitenkin luonnoksen konkreettisuusasteeseen esitettiin kritiikkiä.

Vaikka voimassa olevissa erillisohjelmissa erilliskysymyksiä on käsitelty yksityiskohtaisesti, tulisi painopiste ohjelmassa käydä selkeästi esiin: mitä SAK 80-luvulta todella tahtoo ja miten SAK aikoo tavoitteensa toteuttaa. Painopisteiden korostuminen ei saa merkitä sitä, että erillisohjelmien tavoitteiden merkitys sinänsä vähenisi.

Ohjelmaluonnoksessa eritellään maailmantalouden muutoksia verraten laajasti. Keskeisimmäksi uhkatekijäksi Suomen kannalta nähdään kapitalististen maiden talouskasvun hidastuminen 1980-luvulla. Kapitalististen maiden taloudellisten vaikeuksien laaja erittely on osin puutteellinen. Ohjelmassa ei ole eritelty tuotantovälineiden yksityisomistuksen aiheuttamia perustavaa laatua olevia ristiriitoja ja luokkavastakohtia, jotka kärjistävät kapitalististen maiden talousongelmia ja vaikeuttavat talouspolitiikan harjoittamista.

Ohjelmaluonnoksessa on toisaalla aivan oikein todettu kysyntää rajoittavan porvarillisen talouspolitiikan vahingollisuus, taloudellisen kasvun hidastuminen ja työttömyyden kasvu tämän politiikan seurauksena.

Asiakirjassa todetaan Suomella olevan monia vahvoja puolia ja edellytyksiä ottaa vastaan 1980-luvulla esiintulevia haasteita. Suomella on hyvät kauppaja taloussuhteet Neuvostoliittoon ja muiden sosialististen maiden kanssa, joiden edelleen kehittäminen ja laajentaminen turvaa Suomelle muita kapitalistisia maita edullisemman aseman.

Harjoittamalla tasaista ja riittävää kysynnän kasvua ylläpitävää talouspolitiikkaa, laajentamalla julkista sektoria, lisäämällä sen tuottamien palvelusten määrää ja parantamalla palvelusten laatua, vahvistamalla yhteiskunnan osuutta tuotantotoiminnassa ja taloudellisen kehityksen ohjauksessa, lyhentämällä työaikaa ja lisäämällä työntekijöiden oikeuksia ja osallis-

tumista yrityksissä tapahtuvaan päätöksentekoon, voidaan 1980-luvulla monista uhkatekijöistä huolimatta päästä keskeisiin ay-liikkeen talous- ja yhteiskuntapoliittisiin tavoitteisiin. Näistä keskeisimmäksi tavoitteeksi on perustellusti asetettu täystyöllisyyden saavuttaminen.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan maamme kehitysmahdollisuuksia rajoittavaksi tekijäksi tuotantovälineiden rajoittamatonta yksityisomistusta ja siihen perustuvaa määräämisvaltaa suojaava valtiosääntö, ahtaine määrävähemmistösäännöksineen.

Työmarkkinoiden ns. "pelisääntöjen" uudistamisesta on viime aikoina käyty keskustelua lähinnä STK:n aloitteesta ja ehdoilla. Ohjelmaluonnos sisältää hyviä esityksiä työnantajien vallan rajoittamisesta, kuten esimerkiksi tulkintaetuoikeuden siirtämisen työntekijäpuolelle ja yt-lain kehittämisen neuvottelumenettelystä sopimusmenettelyyn. Mutta työrauhavollisuuden supistamiseen ja työnantajien vastuun lisäämiseen asiakirjaluonnos ei ota kantaa. SAK:lla pitäisi olla valmiuksia asettaa pitemmälle meneviä vaatimuksia pelisääntöjen uudistamiseksi kuin mitä 80-luvun ohjelmaluonnos sisältää. Tavoitteena tulee olla selkeä pyrkimys ja konkreettiset toimenpiteet toimintaoikeuksien lisäämiseksi. Ansionmenetyksen korvaamisen ohella tulee sosiaalipoliittisten tukimuotojen kohdistua eniten tuen tarpeessa oleviin.

Painopistehjelmassa tulisi ottaa selkeämpi kanta tukimuotojen rahoituksen järjestämisestä. Nyt on vain tyydytty toteamaan sosiaaliturvamenojen kasvu. Vaikka ohjelmaluonnoksessa on todettu työajan lyhentämisen tarpeellisuus, on sitä käsitelty ylimalkaisesti. Työajan lyhentämistavoitteet ja -keinot tulisi määritellä konkreettisesti ja laatia suunnitelmat ja aikataulu niiden toteuttamiseksi. Erityisen ajankohtainen on kysymys osa-aikatyöstä. Sama koskee pienipalkkaisten aseman parantamista. Matalapalkkaohjelman laatiminen keinovalikoimineen tulee sisältyä tämän edustajakoukusten päätöksiin.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan keskeiset painopistealueet asiakirjassa on puutteista huolimatta kartoitettu suhteellisen hyvin. Ne kaipaavat rinnalleen huolellista toimintastrategiaa — toimintaohjelmaa ja itse toimintaa tavoitteiden toteuttamiseksi. Vain ammattiyhdistysliikkeen ja koko työväenliikkeen yhtenäisellä, päättävällä ja jäsenistöön nojaavalla toiminnalla voimme saavuttaa asetetut tavoitteet.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Pertti Kadenius. Seuraava puheenvuoro Anna-Liisa Pitkänen Metallityöväen Liitto ja valmistautuu Äiri Mynttinen.

Anna-Liisa Pitkänen (Metallityöväen Liitto r.y.): Työjärjestyksen kohtaan 12. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit! Se, että kun katselemme tulevaisuuteen, niin käsittääkseni meidän on katsottava myös, mitä meillä on takana. Molemmat meidän puheenjohtajamme sekä Öivio että Hänninen katsauksissaan toivat näitä asioita esille. Kun tulevaisuuteen on katsottu katsauksissa, niin on koko ajan puhuttu siitä, että taloudellisen kasvun tulee jatkua ja siten voidaan turvata työläisille heidän oikeudet.

Samaten minun käsittääkseni tavoiteohjelma 80-luvulle määrittelee asiat. Mutta mitä sitten, jos ei kasvu olekaan? Mitä sitten tehdään? Käykö sitten niin kuin tähänkin asti, että kun nyt määritellään tällä hetkellä, että reaali-ansiot voidaan turvata kasvun myötä, että työllisyyskysymykset voidaan hoitaa kasvun myötä, niin käykö sitten niin, kun kasvu ei ole, niin nämä jäävät turvaamatta?

Meillä on takana päin sellaisia aikoja, jolloin on ajaututtu laskukauteen ja se myös näkyy. Esimerkiksi metallityöläisten reaaliensiot ovat tällä hetkellä sillä tasolla, millä ne olivat v. -75. On puhuttu valtion ohjauksesta verovarojen käytöstä, niiden kysyntää voimistavista tavoitteista. Mutta en voi olla muistamatta sitä, kun Kavonius sanoi Jyväskylän Talvessa, että kyllä valtiolla rahaa on ollut käytettävissä, rahaa jakaa työnantajille enemmän kuin he ovat sitä halunneetkaan. Ja sehän oli tosiasia, että työllisyyden hoitoon oli varattu valtiovallalla rahaa, jota työnantajat eivät halunneet käyttää.

Miten nyt tästä eteenpäin, niin minun mielestäni on ehdottomasti katsottava, että tällaiset asiat, jotka eivät ole meistä työläisistä riippuvaisia, niin kuin kasvu ja muu, niin ne eivät saa heikentää meidän asemaamme ja meidän taisteluamme oikeuksiemme puolesta, vaan meidän on katseltava, etsittävä uudet keinot, tehtävä päätöksiä, tiukkoja päätöksiä, joissa voidaan sitten pysyä ja viedä työläisten asioita eteenpäin.

Siksi minä esitänkin, että tämä edustajakokous nyt ja tässä tuntisi vastuunsa ja velvoittaisi uuden valittavan valtuuston ja hallituksen määrittelemään ja konkretisoimaan tavoitteet, etsimään toimintamallit ja keinot tavoitteiden toteutumiselle ja myös aikataulun tälle toteutumiselle. Sillä selvittääkseni tätä, en usko, että kaikkia tavoitteita voimme saavuttaa, mitä meillä on vuosien takaa ja samalla hetkellä, vaan niille on tehtävä joku aikataulu, määriteltävä tärkeysjärjestys, katsottava niille keinot. Ja silloin kun on kysymyksessä erilainen saavutettavissa oleva tavoite, on paljon helpompi ajaa joku pikkunen asia läpi tietysti kuin jokin suuren luokan kysymys, kuten täystyöllisyys. On näitä keinoja mietittäessä katsottava, mitkä ovat mahdollisia ja kuinka vahvoja, kuinka lujia keinoja tarvitaan, että tavoitteet voidaan toteuttaa. Täytyy miettiä, missä on se raja, milloin on pakko käyttää koko järjestön voimaa. Varmasti on ihan oikeutettuja vaatimuksia, jotka on vietävä läpi, keinoja kaihtamatta melkein voisi sanoa.

Se, että tämä aikataulu on tärkeä, vielä palatakseni siihen. Kun uusi valtuusto sitten kokoontuu, niin se pitäisi velvoittaa yhdessä jäsenistön kanssa ja minun käsittääkseni nyt kun valtuusto todennäköisesti kokoontuu useimminkin tai miten vain, niin joka tapauksessa heillä on yhteydet kenttään. Ja en usko, että semmoista asiaa SAK:n hallitus voi päättää ja tehdä ja toteuttaa, ellei koko kenttä ole mukana tietoisesti ajamassa sitä. Täytyy toimia niin, että syntyy poliittinen tahto toteuttaa meidän tavoitteita.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Anna-Liisa Pitkänen. Kokouskanslia ilmoittaa pöytäkirjaan merkittäväksi, että kello 13.30 kokousedustajia oli paikalla 418, poissa 5, hallituksen jäseniä paikalla 21, poissa 1,

valtuuston puheenjohtajia 3 ja tilintarkastajia 3.

Seuraava puheenvuoro Airi Mynttinen, HRHL ja valmistautuu Veikko Laine, Rakennustyöläisten Liitto.

Airi Mynttinen (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.): Hyvät toverit! Puhun osa-aikatyöstä sellaisten työntekijöiden ongelmana, jotka haluaisivat tehdä kokoaikatyötä. Olemme ammattiyhdistysliikkeen piirissä yleisesti hyväksyneet sanavarastoomme käsitteen osa-aikatyö. Pidämme luonnollisena, että tuolla käsitteellä tarkoitetaan työaikaa, joka on lyhyempi kuin ns. säännöllinen työaika.

Tällä hetkellä säännöllinen työaika on esimerkiksi kahdeksan tuntia vuorokaudessa, 40 tuntia viikossa tai 120 tuntia kolmen viikon jaksossa. Osa-aikatyöllä tarkoitetaan taas esimerkiksi neljän, viiden tai kuuden tunnin työpäivää. Pikkuhiljaa olemme havainneet, että osa-aikatyössä olevien työntekijöiden yhteiskunnallinen asema, sosiaaliturva ja ansiotaso, ovat erilaisia kuin täysiaikaista työtä tekevillä.

Osa-aikatyö on tullut hiipien työmarkkinoille. Erityisesti naisvaltaisille aloille. Osa-aikatyö on kuitenkin kuin syöpä leviämässä yhä laajemmalle työmarkkinakentässä. Yksityisten palvelualojen lisäksi esimerkiksi julkinen sektori on tulossa osa-aikatyön piiriin. Mistä tällainen ilmiö, kuin osa-aikatyö johtuu? Miksi se on hiljaisesti hyväksytty ay-liikkeen piirissä? Miksi ay-liikekin on alkanut puhua osa-aikatyöntekijöiden sosiaaliturvan puutteista, ei osa-aikatyön lopettamisesta? Miksi hyväksytään erilaisia osa-aikatyön määritelmiä, joilla ei ole mitään tekemistä todellisen osa-aikatyön luonteen kanssa? Mikä on sitten osa-aikatyön luonne? Se on työajan lyhentämistä ansiotasoa alentaen. Se on tehokkaampaa työajan käyttöä. Se on työvauhdin kiihdyttämistä. Työnantajapuoli julkisuudessa vastustaa työajan lyhentämistä. Työnantajien mukaan työajan lyhentämiseen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia. Samanaikaisesti, esimerkiksi palvelualoilla, työaikaa lyhennetään työnantajan ehdoilla.

Koska työaika on yhtä kuin työajan lyhentäminen työnantajien ehdoilla, ay-liikkeen on asetettava tiukat ehdot osa-aikatyön tekemiseen. Yhteisvoimin on osa-aikatyöntekijöiden ongelmat ratkaistava. Osa-aikatyöntekijät ovat voimattomia yksinään.

Tavoitteeksi tulee asettaa se, että työajan lyhennys tulee toteuttaa ansiotasoa ja sosiaaliturvaa alentamatta. Osa-aikatyöhön joutuvat työtulon ja sosiaaliturvan aleneminen tulisi korvata täysimääräisesti esimerkiksi osa-aikatyö vakuutuksessa, jonka kustannuksista työnantajapuoli vastaisi täysimääräisesti. Työntekijä olisi luonnollisesti velvollinen ottamaan kokoaikatyötä vastaan välittömästi, kun sitä tarjottaisiin. Sellaiset osa-aikatyössä olevat, jotka tekevät sitä vapaaehtoisesti, suljettaisiin järjestelmän ulkopuolelle. Näin väärinkäyttömahdollisuutta ei olisi.

Työttömyysongelmalla ja osa-aikatyöllä on olemassa suoranainen yhteys. Työnantajien ei tarvitse kilpailla työvoimasta, nyt riittää, kun tarjoaa työtä vaikkapa vain muutaman tunnin päivässä, halukkaita löytyy. Jos olisi kilpailua työvoimasta, ei osa-aikatyötä kenenkään tarvitsisi tehdä kuin vapaaehtoisesti.

Työttömyysongelmasta tilastomielessä huolestuneet intressipiirit esim. julkinen valta on ottanut osa-aikatyön välineeksi vähentää tilastotyöttömyyttä. Ay-liike on hiljaa nuristen hyväksynyt tämänkin toimenpiteen. Työttömyys ei ole vähentynyt yhtään käytännössä, sitä on jaettu myös työssä oleville osa-aikatyön muodossa. Tulevaisuudessa tilastollinen työttömyysongelman vähentäminen mm. osa-aikatyötä lisäämällä, tulee lisääntymään, jos ay-liike jatkaa nykyistä suhtautumistaan osa-aikatyöhön.

Työttömyysongelman, työajan lyhentämisen ja työajan lyhentämisen ansiotasoa alentamalla, ts. osa-aikatyöllä, yhteydet keskenään tulisi selkeästi nähdä koko SAK:laisen ay-liikkeen. Työttömyysongelmaan on vain yksi käyttökelpoinen lääke — työajan yleinen lyhentäminen ansiotasoa alentamatta. Työajan yleistä lyhentämistavoitetta asetettaessa olisi käyttökelpoinen ratkaisu esimerkiksi se, kuinka monta prosenttia vuotuinen työaika lyhenee. Soveltaminen olisi mahdollista tehdä alakohtaisesti. Työväenliikkeen sisällä on turha kiistellä siitä, vähentäisikö työajan lyhentäminen työttömyyttä vai ei. Tällaista väittelyä haluaa työnantajapuoli, joka suorittaa työajan lyhentämisoperaatioita omatoimisesti työntekijöitten kustannuksella.

Edellä olevan perusteella esitän seuraavia muutoksia ohjelma-asiakirjaan SAK:n tavoitteet 1980 kohtaan 7.4. työaikaa lyhennettävä sivulla 62 uusi kappale, joka kuuluisi: SAK:n edustajakokous asettaa työajan lyhentämistavoitteen, jonka mukaan säännöllinen viikkotyöaika on edustajakokouksen lopussa 10 % nykyistä lyhyempi. Tämä edellyttää säännöllisen viikkotyöajan lyhentämistä keskimäärin kahdella prosentilla vuodessa. Työajan lyhentäminen toteutetaan ansiotasoa alentamatta.

Lisäksi esitän, että sivulla 67 oleva viimeinen kappale poistettaisiin ja sen tilalle otettaisiin uusi kappale, joka kuuluisi seuraavasti: SAK:n edustajakokous edellyttää, että vuoden 1983 alkuun mennessä luodaan osa-aikatyötä koskeva vakuutusjärjestelmä, jonka kustannuksista kokonaisuudessaan vastaisi työnantajapuoli. Vakuutuksella korvattaisiin osa-aikatyöntekijälle kokoaikatyöntekijää vastaava ansio- ja sosiaaliturva. Vakuutus koskisi vain sellaisia osa-aikatyöntekijöitä, jotka olisivat halukkaita tekemään kokoaikatyötä. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Airi Mynttinen. Seuraava puheenvuoro Veikko Laine Rakennusliitto ja valmistautuu Pentti Vesterinen Rakennusliitto.

Veikko Laine (Rakennustyöläisten liitto r.y.): Hyvät toverit! Haluan käyttää puheenvuorooni varatun ajan puhumalla tämän edustajakokouksen tärkeimmästä asiasta. Se ei ole henkilövalinnat — niin kuin televisio ja porvarilehdet antavat ymmärtää. Se ei ole edes SAK:n työehtosopimus- ja talouspoliittisen linjan määrittäminen, niin tärkeää kuin sekin on.

Tärkein asia — myös SAK:lle — on ja sen on sitä myös oltava, rauhan puolustaminen. Ilman rauhan säilymistä millään muilla tavoitteillamme ei juuri ole merkitystä. Ja kuten jokainen maailman kehitystä seuraava tietää, maailmanrauhan säilyminen ei ole itsestään selvyyys. Sodan uhka — sitä on

syitä korostaa niin kauan, että kaikki sen todella ymmärtävät: ydinsodan uhka — on lisääntynyt.

Ydinsodan uhkaa lisää nimenomaan USA:n johdon harjoittama politiikka. Meillä kyllä porvarilehdet ja Yleisradio syytävät kuvaa siitä, että muka Neuvostoliitto ja USA olisivat yhdessä ja samalla tavalla syyäitä maailman ristiriitoihin ja sodan uhkaan. Tällainen on tavattoman vaarallista ja virheellistä propagandaa. Eihän rauhaa voi tehokkaasti puolustaa eikä sotaa vastustaa, ellei tiedä sodan uhkan syitä, sitä suuntaa, niitä poliittikkoja, jotka rauhaa uhkaavat.

Meidän on siis myös tämän edustajakokouksen hyväksymien kannanottojen selvästi osoitettava, että USA:n johto kiihdyttää kilpavarustelua pyrkimällä ylivoimaan Neuvostoliittoon nähden ja pyrkimällä lentotukialuksineen, tukikohtineen ja sotilaineen määräämään pienempien ja varsinkin kehitysmaiden asioista. Juuri USA otti ensimmäisenä käyttöön atomipommin, vetypommin, ydinohjukset, ydinsukellusveneet, monikärkiohjukset, risteilyohjukset ja muut koko ihmiskuntaa uhkaavat joukkotuhoaseet.

Sanotaan, ettei pidä syyttää vain yhtä suuntaa ja tukea vain yhden suunnan rauhanaloitteita, pitää olla tasapuolinen ja puolueeton. Mutta miten voisi tasapuolisesti syyttää sekä USA:ta että Neuvostoliittoa esimerkiksi neutronipommista, kun USA pyrkii pommin hankkimiseen ja Neuvostoliitto sen yleismaailmalliseen kieltoon. Miten voisi tasapuolisesti syyttää heitä pyrkimyksestä avaruuden sotilaallisen käytön lisäämiseen, kun USA siihen avaruussukkuloineen pyrkii ja Neuvostoliitto esittää sopimusta avaruuden sotilaallisen käytön kieltämisestä.

Yhdessä suhteessa pitää olla valmiutta tasapuolisuuteen. Meidän tulee olla valmiita tukemaan kaikkia USA:n ja Neuvostoliiton tai muiden esittämiä tasapuolisia, realistisia ja rauhantahtoisia esityksiä neuvotteluista, aseidenriisunnasta ja rauhan edistämisestä. Tässä suhteessa toivon, että edustajakokouksen kannanotoissa annetaan selkeä tuki NKP:n helmi-maaliskuussa pitämän edustajakokouksen uudelle rauhanohjelmalle. Samaten, jos joku tietää jonkin kannatettavan rauhanaloitteen, jonka USA olisi tehnyt, olen valmis kannattamaan sitäkin — tosin minä en yhtään tällaista USA:n aloitetta tällä hetkellä tiedä.

Hyvät toverit, mielipidetiedustelut ovat kertoneet, että kun suomalaisten suurin huolenaihe 1970-luvun puolen välin tienoilla oli työn saanti, asuntokysymys ja muut taloudelliset huolet, niin nyt on suurin huolen aihe sodan pelko.

Samalla tavoin varmaan yleinen kokemus on se, että työpaikoilla keskustellaan aikaisempaa enemmän sodan ja rauhan kysymyksistä, sodan uhkasta.

Mutta maailman meno ei vain saa jäädä keskustelun asiaksi, sivusta seurattavaksi asiaksi, on toimittava rauhan puolesta. Ja kun tuo punainen valo tuossa vilkkuu, niin lyhennän puheenvuoroani toteamalla vain sen loppuosan.

Rauhan puolesta tehtävä työ on luonnollista ammattiyhdistysliikkeen yhteistyötä yli mielipiderajojen ja valtioiden rajojen, ja sitä on ratkaisevasti helpompi tehdä rauhan kuin sodan aikana.

Hyvät toverit, yhdessä elämän turvaamisen ja kunnioittamisen puolesta — sotaa ja asevarustelua vastaan. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Veikko Laine, seuraava puheen-
vuoro Pentti Vesterinen Rakennusliitto ja valmistautuu Aimo Järvenpää.

Pentti Vesterinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Sosiaaliturvan uusin veromuoto koskee nyt ensi vaiheessa sairaus- ja äitiyspäivärahoja sekä lakisääteisen tapaturma- tai liikenneva-
kuutukseen perustuvia päivärahoja ja eläkkeitä.

Verotus tulee voimaan 1982 alusta. Myöhemmin pantaisiin verolle myös kansaneläkkeet ja työttömyyspäivärahat. Sosiaaliturvan verollepanon pe-
rusteluna on mainittu tuloerojen kaventaminen ja ylikompensaatioiden leikkaaminen.

Sosiaaliturvalle vihamielisen kansalaismielipiteen muokkausrynnäkkö
aloitettiin kymmenkunta vuotta sitten, tilanteessa, jossa työkyvyttömiä
määrä oli jyrkässä nousussa. Huippunsa hyökkäys saavutti 1970-luvun
puolivälin paikkeilla, yhtäaikaan työttömyyden rajun nousuun lähdön kans-
sa. Pinnarit, työn vieroksijat, sosiaalipummit ja monet muut parhaavat
yleistyksen alkoivat olla jokapäiväistä luettavaa lehtien palstoilta. Tämän
porvarillisen tiedonvälityksen mielipidemuokkauksen tuote on nyt teoria
sosiaaliturvan ylikompensaatiosta. Huolen aiheena ei olekaan sosiaalitur-
van kehitys, vaan sen liian korkea taso, jota on verotuksella leikattava.
Muutoin on edessä työmoraalin höltyminen.

Vaikka ylikompensaatio määriteltäisiin ahtaalla matemaattisella tavalla
sitä ei todellisuudessa esiinny kuin varsin harvalukuisissa tilanteissa liikene-
ne- ja tapaturmavakuutuksen piirissä. Sosiaalipoliittisesti tarkastellen ei
näissäkään tapauksissa ole aina kysymys epäkohdasta. Kansaneläkkeiden
sairausvakuutuksen ja työttömyysturvan kohdalla kuvaa ylikompensaati-
oväitteen esittäminen vain kieroutunutta asennoitumista. Näin matalalla
tasolla ei voida lainkaan puhua liian suurista etuuksista vaan alimittaisista
palkoista.

Todellisia ylisuuria sosiaaliturvan etuuksia maksetaan jo nykyisinkin fir-
mojen johtajille ja huippuvirkamiehille veron alaisina työeläkkeinä, ns.
ylieläkkeistähän on kauan puhuttu. Verotus ei näin ollen ole estänyt ongel-
man syntymistä, eikä tilannetta haluttu korjata esimerkiksi eläkekatolla.
Ylieläkkeiden varjolla on sen sijaan jo kahteen otteeseen leikattu pieniä ja
keskisuuria eläkkeitä. Tämä on hyvä muistaa nyt, kun puhutaan muiden
sosiaaliturvan lohkojen ylitteiden leikkaamisesta verotuksella.

Virkamiesten mukaan vain verottomuus on ollut esteenä sosiaaliturvan
kehittämiselle. Esimerkiksi Sosiaalisessa Aikakauskirjassa todettiin jo
vuonna 1977, että ansionmenetystä korvaavaa työttömyysturvajärjestel-
mää ei ole mahdollista kehittää nykyistä paremmaksi verovapaiden avus-
tusten ja korvausten pohjalta. Niinpä esimerkiksi yksinäisen kassa-avustus
on noussut vuonna 1976 huhtikuusta tämän vuoden alkuun 14 %, kun hin-
nat nousivat samanaikaisesti 57 %.

Myös työttömyysturvan verollepano tähtää vuoden 1983 alkuun. Työt-

tömyysturvatoimikunnan välimietinnön mukaan se seuraa edeltäjänsä linjoja, koko työttömyysturva olisi määräaikainen sen tasoa madallettaisiin, työttömyyden pitkittyessä tarveharkintaa ei poistettaisi, työn vastaanottamista laajennettaisiin, työttömyyspäivärahan tason olisi oltava keskeisillä tuloalueilla sairauspäivärahaa pienempi jne. Työttömyysturvankin kohdalla törmätään paljastavaan ratkaisuehdotukseen: työryhmän mielestä peruspäivärahan määrittely olisi suoritettava mahdollisimman tarkasti neutraalina veroratkaisuna.

Myöskään indeksisidonnaisuudesta ei välimietinnössä puhuta, joten asetelmat ovat samat kuin sairausvakuutuksen vähimmäisturvan kohdalla. Tarkoin olisi vielä puntaroitava monia näkökohtia: mitä verollepano vaikuttaa työpaikkakassojen toimintaan, kuinka paljon nousevat ammattiliittojen jäsenmaksut, mikä on työttömyyskassojen kohtalo, kuinka paljon kassamaksuja on korotettava jne. Mikä on suunnitelman ja jo toteutetun lähtökohta. Ketkä sen käynnistäjät ja mitkä ovat sen yleiset tavoitteet. Onko hanke syntynyt työläisten vaatimuksesta, onko sillä joukkojen tuki takanaan. Ja onko ammattiyhdistysliikkeen johdossa asetettu kysymykset oikein, kun vaatimukset vähimmäispalkan ja verotettavan työtulon rajan korottamisesta jäävät taka-alalle ja sen asemesta asetutaan puolustamaan sosiaaliturvaa koskevaa verotusta.

Näiden kysymysten käsittely työpaikoilla, ammattiosastoissa, eläkeläisten, invalidi- ja muissa järjestöissä on välttämätöntä. Loppupäätelmänä on: sosiaaliturvaa pitää korottaa, mutta sen verottamista tulee ammattiyhdistysliikkeen voimaa käyttäen vastustaa ja verotuksen painopistettä tulee suunnata suurpääomalle. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Pentti Vesteriselle, seuraava puheenvuoro Aimo Järvenpää Metalli ja valmistautuu Heikki Kiviaho.

Aimo Järvenpää (Metallityöväen Liitto r.y.): Yritys- ja työpaikkademokratiaa on laajennettava. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit!

Viime päivinä on hyvin laajasti noussut keskusteluun ns. palkansaaja- tai yhteistoimintarahasto, on väitetty, että niillä voitaisiin vaikuttaa varallisuuden uusjakoon ja solidaarisen palkkapolitiikan toteuttamiseen. On väitetty myös, että palkansaajarahastojen avulla saataisiin osakkeiden omistuksen pohjalta tapahtua vallanjakautuma myös työläisille ja toimihenkilöille. Mielestäni kysymys palkansaajarahastoista pitää asettaa luokkalähtökohdasta. Palveleeko se työntekijöitä ja työelämän demokratisointia, vai hämärtääkö se luokkavastakohtaisuutta kapitalistiluokan ja työväenluokan välillä, joka on olemassa. Pikainen tarkastelu osoittaa, että palkansaajarahastoissa on kysymys uudelleen lämmitetystä kansankapitalismin mallista. Työläiset ovat lähteneet siitä, että yt-laista saadut kokemukset osoittavat sen, että kaikki sellaiset yhteistoimintapyrkimykset, jotka eivät tuo päätäntävaltaa ja valvontaoikeutta työntekijäpuolelle, ovat pelkkiä osallistumisen malleja lähtevät luokkien välisestä kumppanuudesta. Valvonta taas lähtee luokkataistelusta ja työväenluokan ja kapitalistiluokan välisen ristiriidan sovittamattomuudesta. Tältä perustalta pitää myös

tarkastella palkansaaja- tai yhteistoimintarahastoja. Tällöin päädytään johtopäätökseen, että ne eivät tuo työläisille valvontaoikeuksia ja lisää päättäväisyyttä, vaan johtavat vain yhteiseen osallistumiseen kapitalistiluokan kanssa ja näin ollen ovat kumppanuuden välineitä.

Meillä on jo aivan riittävästi kokemuksia ja tietoa erilaisista porvarillis-reformistisista ratkaisuista. Meidän tulee selvittää, mitkä ovat meidän kansalliset lähtökohtamme työpaikka- ja yritysdemokratian puolesta käytävässä taistelussa. Ruotsalaiset palkansaajarahastot muutettuna suomalaisiksi yhteistoimintarahastoiksi eivät muuta sitä tosiasiaa, että ne ovat ja pysyvät kansankapitalismin oppina. Yt-lain hyväksyminen tuotantokomitean tilalle ei tuonut työntekijöille sananvaltaa yrityksissä. Tästä syystä ei ole ihme, että työpaikoilla on lakiin suhtauduttu välinpitämättömästi.

Käsitykseni mukaan yt-laki, vaikka sen toteuttamisestakin on taisteltava, on sellaisenaan riittämätön ja se on korvattava aivan uuden tyyppisellä sopimuksiin ja lainsäädäntöön perustuvalla demokraattisella käytännöllä. Lähtökohtana tällöin on korostettava ammattiosastojen oikeuksien laajentamista, veto-oikeuden saamista työnantajan yksipuolisiin ratkaisuihin.

Mielestäni tämän edustajakokouksen tulisi tehdä selvät päätökset seuraavien konkreettisten asioiden kirjaamisesta päätösasiakirjoihin työpaikka- ja yritysdemokratian kehittämiseksi.

1. Työsuhteturvan parantamisen kannalta keskeinen vaatimus on, että työnantajat eivät saa irtisanoa tai lomauttaa ketään vastoin ammattiosaston kantaa työpaikalla.

2. Kasvavia ongelmia työelämässä muodostuu siitä, että työnantajat kehittelevät yksipuolisesti uusia palkkausmenetelemiä ja -järjestelmiä. Niinpä onkin vaadittava, että uusia palkkausjärjestelmiä ei saa ottaa käyttöön vastoin työpaikan ammattiosaston kantaa.

3. Vientikapitalistit ovat suurvoittojensa myötä ryhtyneet useilla aloilla suuriin saneeraus- ja rationalisointitoimiin. Työpaikkojen lukumäärä on laskenut, rationalisointiin liittyvässä asettelussa keskeisenä nousee esiin kysymys ammattiosastojen vaikutusvallasta. Jälleen on vaadittava, että rationalisointitoimia ei saa suorittaa vastoin ammattiosaston kantaa.

4. Työ- ja elinympäristön valvonta sekä tuotteiden demokraattisen kontrollin muodostama kokonaisuus muodostaa myös merkittävän taistelusuunnan yritys- ja työpaikkademokratiassa. Tällöin nousee esiin vaatimukset, että työpaikan ammattiosastolle ja työsuojeluvaltuutetulle on saatava oikeus keskeyttää vaarallinen työ. Samoin työsuojeluvaltuutetuille on saatava oikeus kieltää vaarallisten aineiden käyttö sekä estää sellaisten pääseminen luontoon. Lisäksi on vaadittava, että työn keskeytyksen ajalta on maksettava täysi palkka ja että työpaikkojen terveydenhuoltohenkilökunnan valinta siirretään työpaikan ammattiosastolle.

5. Yritysdemokratian ydinkysymyksiä on tietenkin yritystalouden valvonta. Kapitalistiseen yhteiskuntajärjestykseen kuuluu ikään kuin ylhäältä annettuna pankki- ja liikesalaisuus. Siksi yritysdemokratian olennaisempia vaatimuksia onkin, että pankki- ja liikesalaisuus poistetaan. Työpaikan ammattiosaston on saatava kaikki tiedot yrityksen toimintaan liittyvistä asioista. Suunnitelmista on informoitava ajoissa ja kaikki päätökset on teh-

tävä julkisesti. Työntekijöille on annettava oikeus nimetä yritykseen tilintarkastaja sekä käyttää ulkopuolista asiantuntijavoimaa tarvittaessa. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Aimo Järvenpää. Seuraava puheenvuoro Heikki Kiviaho Metalli ja valmistautuu Pirkko Hästbacka.

Heikki Kiviaho (Metallityöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit! Me tunnemme parhaiten tilanteen omassa maassamme ja puhumme usein vain siitä. Kuitenkaan me emme elä eristettynä muusta maailmasta, vaan osallistumme maailmankauppaan, kansainväliseen työnjakoon ja yhteistyöhön. Maantieteellisesti kaukaisetkin tapahtumat heijastuvat meidän jokapäiväiseen elämäämme yhä enemmän.

Meidän maatamme ja koko maailmaa rasittavat ongelmat, kuten työttömyys, inflaatio, irtisanomiset ja tuloerojen kasvu köyhien ja rikkaiden välillä edellyttävät yhä aktiivisempaa kansainvälistä yhteistyötä myös ammattiyhdistysliikkeeltä, jotta pystyisimme puolustamaan työtaitekevien etuja. Meidän on pystyttävä käyttämään hyväksemme kokemuksia, joita työläistoverimme muissa maissa ovat hankkineet automaation soveltamisessa työelämän vanhojen ja uusien vaarojen vähentämisessä ja oikeudenmukaisemman tulonjaon puolesta käytävässä kamppailussa.

Mutta kaikkein vaativin tehtävä tänä päivänä on estää ihmiskunnan tuhoutuminen ydinsodassa. Kauhun tasapainoon perustuva käsitys turvallisuudesta, joka on johtanut kilpavarusteluun ja joukkotuhoaseiden kehittämiseen, ei vastaa työväenluokan etuja. Meidän on syrjäytettävä tämä oppi, joka käyttää valtavia rahasummia ja ihmisvoimaa meidän omaksi tuhomaksemme, ja korvattava se omalla käsityksellämme, solidaarisuuteen pohjautuvalla turvallisuudella. Valtioiden ja kansojen välisiä suhteita on kehitettävä luottamuksen ja ystävyysden hengessä eikä kyräilyn hengessä. Tämän muutoksen toteuttamiseen tulee ammattiyhdistysliikkeen suunnata enemmän voimia ja myös tässä edustajakokouksessa meidän on tehtävä konkreettisia päätöksiä, jotka auttavat lujittamaan työväenluokan kansainvälistä solidaarisuutta.

Kaikkein kipeimmin solidaarisuutta tarvitsevat väkivaltaisen hyökkäyksen kohteena olevat toverimme. Ajankohtaisinta on kohdistaa päähuomio Latinalaisen Amerikkaan ja siellä erityisesti El Salvadoriin. Vaikka Salvadorin työläiset eivät ole ainoita tukeamme tarvitsevia, esitän kuitenkin, että me osoittaisimme solidaarisuutemme, paitsi julkilausumalla myös konkreettisesti, laittamalla hatun kiertämään ja keräämällä vaikka pari kymppiä kultakin tovereidemme kamppailun tueksi.

Solidaarisuuskeräyksen järjestäminen on perinteisesti ay-liikkeen toimintaa tällä alueella. Kansainvälisen toiminnan laajentamiseksi ja tehostamiseksi nimenomaan siellä missä järjestömme voima — jäsenistö työskentelee — tulee kehittää myös järjestöllisiä toiminnan ohjauskeinoja. Kansainvälisestä toiminnasta vastuuta kantavan toverin nimeäminen työpai-koille voisi sisältyä myös edustajakokouksen suosituksiin.

SAK:n hallituksen esityksiin n:o 3 ja n:o 4 antamassa vastauksessa sekä

järjestöpoliittisessa asiakirjassa on edetty tähän suuntaan. SAK:n hallituksen on laadittava konkreettiset suunnitelmat siitä, miten kansainvälisiä tehtäviä tulee hoitaa ammattiosastoissa ja työpaikoilla. On huolehdittava tarvittavasta tehtäviin kouluttamisesta ammattiyhdistysliikkeen omilla kursseilla.

Aseidenriisunnan merkityksestä on viime aikoina ryhdytty keskustelemaan entistä useammin ja yhä laajemmissa piireissä. Tähän kehitykseen on syytä olla tyytyväinen. On myös syytä toimia keskustelun jatkamiseksi ja laajentamiseksi.

Kapitalismissa työnantaja on ostanut työläisen työvoiman ja voi käyttää sitä haluamaansa tarkoitukseen. Valitettavan usein työvoimaa käytetään sota-aseiden valmistamiseen. On häpeällistä, että meidän valmistamilla aseilla surmataan ihmisiä, työläisiä muissa maissa. Ensimmäisenä askeleena tämän korjaamiseksi tulee kieltää sota-aseiden vienti Suomesta ulkomaille. Aseidenriisuntaan, uusien aseiden valmistuksen lopettamiseen ja olemassaolevien hävittämiseen pyrittäessä on ratkaisevaa suurvaltojen ja sotilasliittojen välinen keskustelu, neuvottelut ja sopimukset. Suomen asevarustelu on vain pieni ongelma tähän verrattuna, mutta se on kuitenkin meitä lähinnä ja siihen meillä on kaikista suurimmat mahdollisuudet vaikuttaa. Pienen aseeteollisuuden lopettaminen ei ole, läheskään niin vaikeaa kuin suuren.

Toverit! Ammattiyhdistysliikkeen tulee 1980-luvulla ryhtyä arvioimaan paitsi työvoiman hintaa, myös sitä mihin sitä käytetään. On vaadittava, että työvoimaa käytetään yhteiskunnallisesti hyödyllisten tuotteiden valmistamiseen.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Heikki Kiviaho. Seuraava puheenvuoro Pirkko Hästbacka Metalli ja valmistautuu Pauli Kilpeläinen.

Pirkko Hästbacka (Metallityöväen Liitto r.y): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Miten ammattiyhdistysliike kykenee vastaamaan 80-luvun haasteisiin? Miten vastaamme teknologian tuomiin työllisyyskysymyksiin? Kuinka suhtaudumme erilaisiin työterveyskysymyksiin? Pystymmekö vaikuttamaan riittävän voimakkaasti teknisen kehityksen haasteisiin?

Nämä kysymykset ovat olleet erittäin usein mielessä päällimmäisenä. Myönteisen kehityksen turvaamiseksi työntekijöille, on meidän ammattiyhdistysliikkeessä koottava voimaamme ja tartuttava voimakkaasti näihin ongelmiin. Ei niin, että teemme niistä kauniita ohjelmia ja kannanottoja, mutta emme osaa käyttää voimaamme saavuttaaksemme jäsenistöllemme sellaisen turvan, jolla voidaan taata työpaikoilla riittävän tehokkaasti työläisten etuja.

Rohkeutta puuttuu myöskin kentän taholta sanoa johtoon päin, miltä meistä todella tuntuu ihmisinä työpaikoilla. Nykyisin olemme ahdistuneita, lamaantuneita työnantajien kovassa uudistus- ja kehitysvauhdissa niin teknisen kehityksen kuin uudentyyllisen henkilöstöpolitiikan alueella. Sanoisin, että olemme jääneet junan alle, kuten joskus kuvaannollisesti ilmaistaan kun ovat kovat työpaineet pakanneet päälle.

Ammattiyhdistysliike ei ole kyennyt antamaan jäsenille apua siten, että olisimme turvallisella mielellä, vaan koemme paineita. Huolet kasaantuvat ja sopimuksista ei ole apua, mitä teet? Katsellako päältä ja kirotta sisään-päin. Eihän luottamustehtävissä olevat saa koskaan hermostua vaikka kuinka ottaa päähän.

Esitän arvostelua, ja joku saattaa sanoa, että helppoahan on arvostella, pelkällä arvostelulla ei päästä eteenpäin. Mutta tämä onkin samalla itsekriittisyyttä. Ammattiyhdistysliikkeessä tulee voida olla rakentavassa mielessä kriittistä arvostelua kentän taholta. Edellytän, että uskallamme sanoa mitä haluamme tehtävän, ettemme jäisi junan alle.

Työnantajat kouluttavat omiaan, jotta heidän edustajansa olisivat mahdollisimman tehokkaita. Ammattiyhdistysliikkeessä on haettava myös uudenlaisia koulutusmuotoja, jotta ne ihmiset, jotka hoitavat työläisten asioita ammattiosastoissa pystyvät saamaan tietoa ja pääsisivät parempaan tilanteeseen työnantajaan nähden. On tehtävä tietopaketteja, joissa selvitetään teknologian vaikutuksia työelämässä ja tulevaisuudessa syvällisesti ja ymmärrettävässä muodossa. Yhdessä pohtien kentän ja johdon vuorovaikutuksessa on tehtävä ohjelma miten konkreettisesti toimimme, että saadaan tuloksia sekä valmiudet vaikuttaa työaikaan, eläkeikään, työsuojeluun jne.

Haasteita on tällä vuosikymmenellä, eikä tässä ole mahdollisuutta niitä kaikkia luetella. Yhden asian haluan kuitenkin ottaa konkreettisesti esille. Nyt yritän tarkastella asiaa tulevaisuuden vakavana haasteena työväenliikkeelle ja ammattiyhdistysliikkeelle ennen kaikkea, nimittäin sosiaalisen puolen ja avoterveydenhuollon kysymyksistä, psyykkisesti sairaan ihmisen asemasta työelämässä.

Kun tilastollisestikin tällä hetkellä on tiedossa se, että ennenaikaiselle sairaseläkkeelle lähtevien osuus on lisääntynyt nimenomaan henkisten sairauksien perusteella, on asiaan tartuttava mitä pikemmin. Minä näen tämän ennen kaikkea haasteena ammattiyhdistysliikkeelle, miten meidän pitää vaikuttaa lainsäätäjiin, jotta saamme työnantajat myöntämään, että uusi kehitys työnantajien ehdoin toteutettuna luo niin raskaita henkisiä paineita, että heikoimmat ihmiset eivät kestä, vaan sairastuvat psyykkisesti.

Ammattiyhdistysliikkeen on paneuduttava asiaan nopeasti ja autettava omaa jäsenkenttäänsä tässä kipeässä ja tänä päivänä yhä arassa asiassa. SAK:n on luotava koulutusjärjestelmä, jossa työpaikkojen ihmisiä saadaan sellaisen tiedon piiriin, jolla voidaan auttaa ja lähestyä niitä työtovereita, joilla huomaamme ongelmia. Työympäristömme henki olisi saatava sellaiseksi, että psyykinen sairaus otetaan luonnollisena asiana aivan kuin joku umpilisäkkeen leikkauskin. Jostakin fyysisestä vammasta tai sairaudesta parantunut ihminen saa hyvän ja ymmärtäväisen kohtelun palatessaan sairaslomalta työhön. Mutta kun psyykkisesti sairastunut ihminen palaa, tilanne ei olekaan sama. Hänen mahdollisuutensa pysyä työkykyisenä ovat heikot. Häntä ei ymmärretäkään, vaan ummistetaan silmät ja annetaan olla yksin vaikeuksien kanssa. Henki on se, että ei se kauan jaksa, kun on kerran ollut "hullu", on aina "hullu". Hullun olen merkinnyt lainausmerk-

kien sisälle.

Omalla työpaikallani olen nähnyt, että jos työpaikalla tai oikeammin työosastolla valmistaudutaan ennakoon psyykkisesti sairaan ihmisen työhön paluuseen, se onnistuu. He kestävät ja paranevat, mutta onnistuminen edellyttää työtä ja vaatii rohkeutta auttaa tällaista ihmistä, auttaessa näitä ihmisiä paluussa normaaliin työelämän piiriin. Miten kulloinkin tulisi menetellä, miten suhtautua eri tilanteissa? Tähän pitäisi saada asiantuntijan opastusta. On turha sanoa, että mielenterveystoimistosta. Sinne saat ajan joskus viikon, parin päästä. Se on liian myöhäistä. Monta kertaa on joutunut maalaisjärjellä auttamaan. Vaatimuksena pitäisi olla virkojen lisääminen työterveyskeskuksiin, että ihminen saa apua heti, kun tuntee sitä tarvitsevänsä. Apua tarvitsee niin sairas henkilö kuin hänen tukihenkilönsä kotona ja työssä. Olen kokenut tämän asian kipeäksi ongelmaksi työelämässä. Siksi pidän tärkeänä, että ammattiyhdistysliike pyrkii vaikuttamaan teknologisen kehityksen suuntaamiseksi sellaiseksi, että se ei aiheuta työntekijälle fyysisiä ja psyykkisiä vaurioita. Ammattiyhdistysliikkeen jäsenille on annettava tietoa mielenterveyden järkkymiseen johtavista tekijöistä ja valmiuksia ennakolta ehkäistä niiden syntymistä sekä tietoa ja taitoa auttaa ja tukea sairastunutta työtoveria. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia Pirkko Hästbackalle. Seuraava puheenvuoro on Pauli Kilpeläinen, Metallityöväen Liitto ja valmistautuu Pentti Arajärvi.

Pauli Kilpeläinen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Järjestömme edustajakokouksen tunnus "Yhdessä eteenpäin, elämä turvalliseksi", niin oikea kuin se onkin, on totta vain Finlandia-talon seinustalla. Rehellisesti meidän on todettava, ettei tämän päivän työläinen Suomessa voi tuntea elämänsä turvalliseksi. Tavoitteenamme olevan täystyöllisyyden sijaan ovat työläiset joutuneet kokemaan joukkoluonteisen ja jo kroonisen työttömyyden kirouksen, jonka vähentämiseen tulevaisuudessakaan ei ole kapitalismin keinoin näköjään mitään mahdollisuuksia. Erilaisten prognoosien keinoin meitä totutellaan jo ajatukseen, että jopa puolen miljoonan työttömän armeija on täysin mahdollinen ja mahdollisuuksien rajoissa. Kovin karvaita ennustuksia, toverit, vai mitä? Meidän kauniiden julkilausumien arvo asettuu oikeisiin suhteisiinsa, kun me voimme todeta melkeinpä päivittäin tervehtyttämisen ja saneerauksen nimissä heitettävän tovereitamme ulos työpaikoistaan.

Meidän järjestövoimamme vastaus on jäänyt vain paheksunnan asteelle. Yksityisen ulosheitetyn tunne siitä, että kuuluu miljoonaisen ja vahvan SAK:n jäsenyyteen, on varmaan sanoin kuvaamaton. Yksittäisten työpaikkojen työntekijöiden kamppailu työpaikkojensa puolesta on usein kiitettävää, mutta ei ole mitään epäilystä siitä, etteikö työnantajien päätökset toteudu prikulleen siten, kuin ne ovat sen kaavailleet. On oikeastaan sääliä lukea niin sanotun saneerattavien yritysten työntekijöiden vaatimuksia siitä, että jos työvoimaa vähennetään, sen olisi tapahduttava niin sanotusti luonnollista tietä.

Tällä ajattelulla me vain siirrämme vaikeuksia eteenpäin, sillä luonnollista tietä tulee työelämään aina uusia nuoria, joille joka vuosi olisi turvattava kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja. Meillä on jo tarpeeksi kokemusta siitä, etteivät kapitalistit ole halukkaita työttömyyden vähentämiseen, puhumattakaan sen poistamisesta. Ja viime kädessä työllisyyskysymyksen lopullinen ratkaisu tulee jäämäänkin työväestölle itselleen. Sen voimasta ja solidaarisuuden asteesta riippuu, kuinka nopeasti kysymys täystyöllisyydestä ratkaistaan Suomessa. Julkilausumilla asia ei ratkea, eikä hartailla toiveilla. Lyhyellä tähtäimellä järjestömme toimintapolitiikassa on tapahduttava muutos. Kapitalistien kilpailukyvyyn turvaamisen tilalle on tultava keskeiseksi periaatteeksi työntekijöiden ostovoiman nostaminen, joka sinänsä on ratkaisevan tärkeätä työllisyyden kannalta.

On myöskin koko keskusjärjestömme voimin painostettava maamme julkista ja yksityistä taloutta kaupan suuntaamiseksi sosialistisiin maihin. Tämän kaupan rajattomat mahdollisuudet on käytettävä kokonaisuudessaan yhteiseksi hyödyksi. Meille telakkatyöläisille tämän kaupan merkitystä ja välttämättömyydestä ei ole epäselvyyttä. Ja kun me myönnämme, ettei tavoitteenamme oleva täystyöllisyyden vaatimus toteudu koskaan kapitalismin puitteissa, on suuntauduttava periaateohjelmamme mukaisesti kohti riistosta ja sorrosta vapaata yhteiskuntaa. Mutta tässäkin on, toverit, muistettava: Muutos ei tapahdu julkilausumilla. Tavoitteita ja ohjelmia meillä on, ne on vain saatava elämään. Minä kannatan toveri Kiviahon tekemää esitystä konkreettisesta solidaarisuuskeräyksestä Salvadorin kysymyksestä tässä kokouksessa. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia, Pauli Kilpeläinen. Seuraava puheenvuoro Pentti Arajärvi, VTVL ja valmistautuu Irene Laukkanen.

Pentti Arajärvi VTY (Valtion työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Eräät puolueet ja nimenomaan vasemmistopuolueet ovat asettaneet tavoitteeksi täystyöllisyyden. Täällä meillä seinällä on banderolli samasta asiasta ja 80-luvun tavoiteohjelma edellyttää, että järjestömme pyrkii siihen. Kiinnittäisin huomiota tässä puheenvuorossani julkisen sektorin antamiin mahdollisuuksiin tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Julkinen sektorihan poikkeaa yksityisestä muun muassa siten, että työväenliikkeellä on paremmat ja välittömämmät vaikuttamismahdollisuudet eduskunnan, hallituksen ja kuntien elinten kautta siihen työllisyyspolitiikkaan, jota tällä sektorilla harjoitetaan.

Julkisen sektorin osuus, valtion ja kuntien osuus bruttokansantuotteesta on yli kolmanneksen ja julkinen sektori työllistää nykyisin noin 30 prosenttia työvoimasta. SAK:ssa julkisen sektorin liittojen VTY:n ja KTV:n osuus on noin neljännes jäsenmäärästä. Huomattavaa on myös, että julkisella sektorilla ammatillisesti järjestäytyneistä on puolet SAK:n jäseniä.

Valtiovallalla on yleisesti ottaen riittämättömät lainsäädännölliset keinot vaikuttaa kansantalouden häiriöiden poistamiseen ja suhdannevaihteluiden tasaamiseen. Tämä on johtanut siihen, että valtion tulo- ja menoarviota käytetään muiden säätelykeinojen puuttuessa. Tämän keinon vaiku-